

T.C

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

GAZETECİLİK BİLİM DALI

**İNTERNET HABERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET:
AFRİKA ÜLKELERİ ÖRNEĞİ**

Ache TİDJANI ABDERAMANE

204222001019

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Salih TİRYAKİ

KONYA-2022

T.C

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

GAZETECİLİK BİLİM DALI

**İNTERNET HABERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET: AFRİKA
ÜLKELERİ ÖRNEĞİ**

Ache TİDJANİ ABDERAMANE

204222001019

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Salih TİRYAKİ

KONYA-2022

İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET	1
GİRİŞ.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM
İNTERNET HABERCİLİĞİ

1.1. İnternet.....	5
1.2. İnternet Haberciliği.....	10
1.3. Dünyada İnternet Gazeteciliğın Çıkışını ve Gelişimi	14
1.4. İnternet Haberciliğın Temel Özellikleri.....	16
1.5. İnternet Gazeteciliğini ve Geleneksel Gazetecilik.....	18
1.6. Afrika İnternet Gazeteciliğini	29

İKİNCİ BÖLÜM
TOPLUMSAL CİNSİYET

2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Rollerini	32
2.2. Toplumsal Cinsiyetle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	39
2.3. Toplumsal Cinsiyette Eşitsizlik ve Ayrımcılık	48
2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Haber.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İNTERNET HABERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET

.....	61
3.1. Araştırma Konusu.....	61
3.2. Araştırmanın Amacı	62
3.3. Araştırmanın Önemi	62

3.4. Evren ve Örnekleme	63
3.5. Araştırmanın Yöntemi	65
3.6. Veri Toplama	66
3.7. Verilerin Analizi Bulgular	66
3.7.1. Bulgular	66
Sonuç	87
Kaynakça	92

İNTERNET HABERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET: AFRİKA ÜLKELERİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Son yirmi yılda, internet tabanlı hizmetlerin önemli oranda büyümesine tanık olduk, dolayısıyla internet insanların hayatında birçok yönde etkili olmaya başlamıştır. İnternetin her geçen gün gelişen teknolojisiyle etkilediği sektörlerden bir de medya olmuştur. Bununla birlikte internet gazeteciliği kavramı ortaya çıkmıştır. İnternetin hem bugünkü teknoloji hem de gelecekte olacak gelişmelerle birlikte dünyada büyük etkisi devam etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, yeni medyada toplumsal cinsiyet temsillerini incelenmek ve internet haberlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl temsil edildiğini göstermektedir. Çalışmada, internet haberlerinde toplumsal cinsiyete yönelik kadın temsili analiz edilmiştir. Toplumsal cinsiyetsizliği daha iyi anlamak adına toplumsal cinsiyet ve rolleri, toplumsal cinsiyetle ilgili kuramsal yaklaşımları, toplumsal cinsiyette eşitsizlik ile ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet ve haber konularına yer verilmiştir. Ayrıca internet haberciliği, internet gazeteciliğinin ortaya çıkışı ve gelişimi, internet haberciliğinin temel özellikleri ve yeni medya ve geleneksel medya kavramları bu ekseninde incelenmiştir.

Çalışmanın uygulama bölümünde ise, Afrika kıtasındaki gazetelerin ilgili internet haberlerine toplumsal cinsiyetin temsilini incelemek için söylem analizi yapılmıştır. Çalışmada, Afrika ülkelerinden Cezayir, Mısır, Fas, Moritanya, Somali ve Sudan ülkelerinin en çok takip edilen 12 gazetesinin internet sayfasındaki 24 haberde kadınlarla ilgili kullanılan söylemle toplumsal cinsiyet rolleri, eşitsizliğin ve ayrımcılığın nasıl temsil edildiği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Haberciliği, Toplumsal Cinsiyet, Haberde Kadın Temsili, Söylem Analizi

REPRESENTATION OF GENDER IN INTERNET NEWS

ABSTRACT

The main purpose of this study is to examine the representation of gender in the new media in terms of the powerful effect of internet journalism, which is widespread today, and to show how the roles of gender reflected in internet news create a reaction. The last few years have witnessed a significant growth of Internet-based services, so the Internet has been influential in many ways. One of the sectors that the Internet has impacted through its day-by-day developing technology has been the media. Along with this, the concept of Internet journalism has emerged. It is seen that the internet has a great impact on the world through both today's technology and future developments.

In this study, the gender representation of women in internet news was analyzed. In order to better understand gender neutrality; gender and its roles, institutional approaches to gender, gender inequality and discrimination, and gender and news were included. In addition, internet journalism, the emergence and development of internet journalism, the basic features of internet journalism, and the concepts of new media and traditional media were also applied.

In the application part of the study, a discourse analysis of the representation of gender in African internet news was made. The study tried to show how the roles of gender, inequality, and discrimination are represented and women are identified with the discourse used on women. The newspapers were chosen from the African continent, taking Algeria, Egypt, Morocco, Mauritania, Somalia, and Sudan as an example.

Keywords: Internet Journalism, Gender, Representation of Women in News, Discourse Analysis

GİRİŞ

Gazete, değişik günlerde olan olaylar hakkında bilgi vermeyi amaçlayan ve belirli aralıklarda yayın yapan bir araçtır veya güncel olaylar hakkında yazılı bilgiler içermektedir. Yayınlanan olaylar genellikle siyaset, ekonomi, sosyo kültürel, spor ve sanat gibi çok çeşitli alanları kapsayabilen konular olmaktadır. Gazetenin kökeni, 14. yüzyıldaki haber mektuplarına dayanır ve işlevi o yüzyılda olan savaş haberlerini duyurma ya da bilgilendirme (Kuyucu, 2017, s. 449).

Gazetenin halkı bilgilendirme ya da kitesine haber dair etme görevini önce haber kâğıtları üzerinden sunmaya önem verdiğini söylerken, burjuvalar gazetelerin haber mektuplarının işlevini toplumsal sınıflaşma ve ekonomik sorunların çözümünde önemli olduğunu söylemektedir. Ayrıca gazete, 15. yüzyılda matbaanın icat edilmesiyle birlikte Avrupa'da yaygınlaşması ve toplumsal olayları, savaş, deprem gibi meydana gelen olayları haber bültenlerine aktarması sayesinde gerçekleşmiştir (Kaderoğlu, 2019, s. 49).

Gazetenin, ilk nerede ortaya çıktığı ve ilk çıktığı anda hangi adla yayımlandığına dair ortak bir görüş bulunmamaktadır. Fakat bazı kaynaklara göre gazetenin çıkışına dair görüşler şu şekildedir: 1605 yılında Hollanda'da yayınlanmış Nieuwe Tijdingen gazetesi ilk ortaya çıkan gazete olarak görülmüştür. Augsburg'da 1609 yılında çıkarılan Avis Relation Oder Zeitung ilk çıkan gazete olduğu iddia edilirken aynı dönemde Strazburg'da yayınlanan Relation adlı gazetenin ilk gazete olduğunu iddia eden kaynaklara rastlanmaktadır (Tokgöz, 2017, s. 72). 17. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Aynı yıl içerisinde gazete, tüccarlar için bilgi sayfaları olarak geliştirildi. 19. yüzyılın başlarında Kuzey ve Güney Amerika'nın yanı sıra Avrupa'daki birçok şehirde gazete yayınlanmıştır (Wikipedia, 2022). Gazete, 1631 yılında ilk kez Fransa'da Theophraste Renaudot tarafından yayınlanan "La Journal" ile başlamıştır. Gazetenin İtalyanca bir sözcükten geldiğini söyleyen görüşlere rastlanmaktadır. Gazetenin farklı tanımlarına bakarsak gazete, güncel olaylara ilişkin yazılar ve fotoğraflar kullanarak bilgi veren bir kitle iletişim aracıdır. Larousse'a göre gazete, meydana gelen çeşitli konuları yorumlu ya

da yorumsuz haberin bilgisini vermek için çıkarılan yayındır (Bülbül, 2000, s. 33-34).

Gazetecilik kelimesi İngilizce “journalism” sözcüğünün karşılığıdır, ilginç olan olayları halka haber sunularak veya kitleyi ilgilendiren olayları toplama, yazma ve bildirmek için habere dönüşen metinleri kamuoyuna doğru bilgi sunma, haberi çeşitli boyutla aktarma, hızlı bir şekilde kitlesine ulaştırma ve inandırıcı bir şekilde okuyucularına bilgilendirme amaçlayan bir meslektir. Gazetecilik, kişilerin sorunlarının çözümlenebilmesi ve bilgilere ulaşabilmesinin aracı olmuştur. Sunulan enformasyonun içeriği, bilgilendirme veya eğlence yüklü olabilmektedir. Bilgiler genel ve basit bir içerikle sunulmaktadır ve buna haber adı verilmektedir. Gazetecilik, haber toplanmasının enformasyonu, yazılmasını, düzenlenmesini ve dağıtımının yapılmasını gerektiren bir işlemdir (Tokgöz, 2008, s. 107).

Haber medyası ulusun gündemini belirleme gücüne sahiptir ve bu konuya odaklanabilir. Ayrıca belirli konularda kamuoyunun dikkatine sunabilir. Gazete sadece insanları kazanmakla kalmaz, haber medyasından, okuyuculardan ve halkla ilişkiler hakkında gerçek bilgileri okuyucularına konuya ne kadar önem atfetmeleri gerektiğini temel alarak aktarır ve haberlerde buna vurgu yapar. Gazeteler olaylarla bir dizi ipucu sağlar, günlük haberlerdeki konuların önemi hakkında ipuçları her gün etkili bir şekilde tekrarlanır ve her konunun önemini bireylere iletilir (Koundal ve Mishra, 2019, s. 56).

Batı Avrupa kapitalizminin sisteminde gazete ticari bir ürün aracı olarak kullanılmaktadır. Gazete, kapitalist üretim biçimindeki ekonomi piyasasında ticari işletme veya toplumsal bir kurum olarak kullanılmıştır. Bugünkü kitle gazeteleri 19. yüzyıldaki kapitalizm ile birlikte ticari kuruluşların işleyiş mantıklarının piyasada koşulları belirlenmiştir. Piyasa koşullarının rekabetçi bir şekilde teknolojik kurumları olarak pahalı yatırımlarıyla üretilen gazete haberleri sayesinde kâr etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla gazete, teknolojinin gelişmesi ile birlikte sürekli yenilenme halindedir. Burada gazetelerin hedefi gelir kaynaklarını geliştirme ve sürekli yeni yatırım yapma şeklindedir (Tokgöz, 2003, s. 97).

Son 15 yılda, basılı gazetelerin içerik, tasarım ve yazı stilinde, büyük ölçüde çevrimiçi haber kuruluşlarının ortaya çıkmasıyla birlikte kökten değişen medya ortamına bağlı olarak, belki de en sert şekilde değiştiği görülmüştür. Gazeteler, yüzyıllar boyunca okuyuculara günün önemli olaylarını bildiren haberler sunmuştur. 19. yüzyılın başlarında günlük formatı yaygınlaştığından gazeteler birinci derece haberlerini günlük haber döngüsünde iletmişlerdir: Belirli bir günde ne olduysa, haberleri gazetede basılmıştır ve ertesi gün okuyucuların kapılarına teslim edilmiştir. Geçen yüzyılda radyo, haber dergileri ve televizyondan ortaya çıkan rekabete yanıt olarak yaptıkları başarılı düzenlemelere rağmen, gazetelerin metin haberlerinin önde gelen tedarikçisi olarak korudukları konum, ilk yıllardan itibaren çevrimiçi ve dijital medyanın ortaya çıkmasıyla ciddi bir şekilde zorlanmıştır (Tanikawa, 2017, s. 3519).

Gazetelerin haber arama, toplama, işleme ve üretme geleneği bulunmaktadır ve haberler tek yönlü günlük teslimattadır. Ancak internetin çıkmasıyla kullanıcılara bazı imkanlar sunmuştur. Bu imkanlardan biri, okuyucuların haberlerin raporlama sürecini daha şeffaf hale getirmesidir veya muhabirlerin güvendiği kaynakları okuyucunun elde etmesidir ve çevrimiçi işlevlerden hem gazeteciler hem de kullanıcılar, haberleri çevrimiçi olarak işlemek için yeni şemalar geliştirmektedir. Bunu basılı gazeteciliğin değiştirilmiş bir versiyonu olarak görmek gerekir ve internet kullanıcıya katılım için izin vermektedir. Dolayısıyla bu durum çevrimiçi yayınlar için bir avantaj sağlamaktadır. İnternetin ortaya çıkışı, birçok umut ve zorluk getirmiştir. Bu gazete endüstrisindeki internet heyecanı ile gelen yeni değişikliklerin haber üretilmesi ve yayılmasının etkisi değil aynı zamanda geleneksel basılı gazetenin görevini devralmasıdır. Çevrimiçi haberler, yepyeni bir yol geliştirme fırsatı sunmuştur (Koundal ve Mishra, 2019, s. 58).

BİRİNCİ BÖLÜM İNTERNET HABERCİLİĞİ

1.1. İnternet

İnternetin dünyada bilgisayar ve iletişim için yarattığı devrim hiçbir şeye benzememektedir. Dolayısıyla telgrafın icadı, telefon, radyo ve bilgisayar gibi teknolojilere zemin hazırlamıştır. İnternet diğer yandan dünya çapında bireylere bilgi

iletme mekanizmasını yaygınlaştırmaktadır ve yaygın imkanı için önemli bir ortamdır. Dolayısıyla internet kişilerin bilgisayarları arasında herhangi bir coğrafi konumdaki bağlantıdır ve ayrıca günümüzde internet yaygın bir bilgi altyapısı oluşturmaktadır. Genel olarak ulusal veya küresel bilgi altyapısını içermektedir (Cerf vd., 2009, s. 22-23).

İnternet, ilk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde askeri amaçlı bir projeye çıkmıştır. 1969 yılında ABD'liler tarafından geliştirilen bu proje ülke savunması için birbirine bağlı bilgisayarlar kurularak iletişim biçimi sağlamak amacıyla, geliştirilmiştir. 1990 yıllarda internet adını almıştır ve en gelişkin bir sivil ağı tanımlaması ile kullanıcılarına sunulmaya başlanmıştır. Ayrıca internet ilk olarak askeri amaçla kullanılsa da daha sonra üniversite araştırmaları için, laboratuvar bilgisayarlarını birbirine bağlamak için geliştirilen ARPANET'lerle bağlanmıştır. İnternet önceleri Amerika Birleşik Devletleri'nin üniversite araştırmaları için kullanıma açılmıştır (Uluç, 2003, s. 21).

İnternet, dünyada çeşitli bilgisayar ağlarının birbirine bağlanmasına izin vererek iletişim ve ticaret yöntemlerinde devrim yaratan bir sistem mimarisidir. Bazen "ağlar ağı" olarak anılan internet, 1970'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır ancak 1990'ların başına kadar genel halk tarafından görünür hale gelmemiştir. 2020 yılı itibarıyla yaklaşık 4,5 milyar insanın veya dünya nüfusunun yarısından fazlasının internete erişimi olduğu tahmin edilmektedir (Britannica, 2022).

İnternet, birbirine bağlı olan ağların kısaltmasıdır (Vikipedi, 2006). İnternet dünya çapında özel bilgisayar teknikleri aracılığıyla birbirine bağlayan bir bilgi ağıdır. Diğer bir deyişle, internet dünyayı dört bir yandan birbirine bağlayan bilgisayar ağlarıyla sürekli büyüyen bir iletişim ağı halindedir (Gökçöl, 2001). İnternet, bilgisayarlar aracılığıyla bireyler arasında iletişim kurulabilmesine ortam oluşturan bir yerdir. Aynı anda birçok alanda bilgi alışverişi yapılabilecek yer olarak kullanılmaktadır (Odabaşı vd., 2007).

Toplumların yaşam biçiminde yeni alışkanlıkların kazanılması bir değişim süreci içindedir. İnternet kullanımı yeni sosyal alışkanlıklardan biri olmakla birlikte

bu değişimi tetikleyen en önemli faktörlerden biridir. İnternet iletişim ve diğer alanlara kolaylık getirmiştir; örneğin radyo 38 yılda 50 milyon dinleyiciye ulaşmışken, internet sadece 4 yıl içinde bu sayıya ulaşmıştır (Lynch, 1998).

İnternet çeşitli bilgiler sağlayan bilgisayar ağı ve iletişim tesislerinden oluşan standartlaştırılmış iletişim protokollerini kullanan birbirine bağlı ağlardır (Oxford, 2010). Günümüzde internet araştırma, sosyal etkileşim, iletişim, bilgi alışverişi ve eğitici ve eğlendirici işlevleriyle hayatın bir parçası olarak kullanılmaktadır (Odabaşı vd., 2007). İnterneti tüm bireyler kullanmaktadır fakat yetişkinlere göre, sağladığı kolaylıklardan dolayı daha kolay adapte olabilen çocuklar ve gençler tarafından daha fazla kullanılmaktadır (Tuncer, 2000).

İnternet, dünyadaki bilgi kaynaklarından oluşmuştur. Bu kaynaklar çok geniştir ve tek bir insanın kaynakları algılaması ya da öğrenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla internetin tamamını bir insan anlayamamakta veya internetin tümünü bilen bir birey bulunmamaktadır. Aynı zamanda internet, bilgiye ulaşabilmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Örnek verecek olursak internet, haberlere, kütüphaneye, konferans sonuçlarına, bilimsel makalelere ve raporlara, devlet dokümanlarına ve firmaların ürün tanıtımlarına ulaşabilmenin bir aracı olduğu görölmektedir. Bu bilgileri internet programlarından indirerek ya da bilgisayarlarımıza kopyalayarak elde edebilmemiz mümkündür (Balevi, 1995, s. 15). İnternete bağlı bilgisayarlarının bir sistemi bulunmektedir. İnternette bulunan her sistemin; mesajlarını iletilebilmesi için diğer tüm ana sistemlerin ona nasıl ulaşabileceğini anlatan bir internet adresleri vardır (Barrett, 2000, s. 10).

İnternet ilk çıkışından sonra ticari olarak kullanılmaya başlansa da onunla birlikte yeni bir iletişim mekanizması çıkmıştır ve yeni bir dağıtım kanalları oluşturulduğu görölmüştür. Yeni iletişim ile birlikte gelen yeni medya ortamı toplumda kısa bir süreçten sonra işlev görmeye başlamıştır. Bu durum özellikle birbirinden uzak bölgelerde çalışan pazar takipçileri için önemli kolaylıklar sağlamıştır (Kara, 2006, s. 21; Birsen, 2005, s. 78; Akdağ, 2009, s. 294). İnternet ticaret kadar kültürel ürünler için de önemli bir alanı oluşurmaktadır.

İnternetin, kullanıcıları için büyük bir veri paylaşım merkezi olduğu görülmektedir. Bu paylaşıma, bir enformasyon paylaşım ağı oluşturarak erişim sağlanmaktadır. Aynı zamanda internet ile gerçekleştirilen sosyal üretimler kültürel bir bilgi verme işleviyle taşınması sebep olmuştur (Kalender, 2017, s. 68).

İnternetin hızlı büyümesinin anahtarı ücretsiz olmasıdır ve temel belgelere özellikle spesifikasyonlara açık erişim protokollerden biridir. İnternetin ve ARPANET'in ortaya çıkışı üniversitede araştırma topluluğu akademik geleneğini desteklemek, fikirlerin ve sonuçların açık olarak yayınlanması için kullanılmaktadır. Ancak normal geleneksel akademik yayın döngüsü çok resmi ve dinamik fikir alışverişi yaratmak için gerekli olan yavaş ağlar kullanılmaktadır. İnternetin mevcut hızla genişlemesi, bilgi paylaşımını teşvik etme yeteneğinin gerçekleştirilmesi, insanların ağındaki ilk rolünü anlamamız gerektiğini göstermektedir. İnternetin gelecekteki evrimi için hem kendi tasarımı hakkında bilgi paylaşmakta hem de bu benzersiz yöntem ağda gelişen yeni imkanlar vermeye devam etmektedir (Leiner vd., 2009, s. 28). İnternet bu açıdan sürekli gelişen bir özellik taşımaktadır.

Tıpkı akademik araştırmalar gibi, internetteki haberler de neredeyse anında ulaşılabilirliği sağlamaktadır. Günümüzde teknoloji, son dakika haberlerinin ve etkinliklerin saniyeler sonra çevrimiçi olarak yayınlanmasında olduğumuz yerde parmak uçlarımızla dokunarak ulaşmamıza izin vermektedir (Mdia1001, 2014). Bu açıdan internet sahip olduğu hız sebebiyle büyük imkan sağlamaktadır.

De Wolk'a göre, "Haber ekmek gibidir - en iyisi taze servis edilmelidir ve hızla bayatlamaktadır." Buna göre daha fazla insan böylece çevrimiçi haberlere erişmekte olup, erişirken taze ve hızlı olmasına ihtiyaç duymaktadır. İngiltere'de yapılmış bir araştırmaya göre, 24-34 yaşındaki olan gençlerin yüzde 48'inden fazlası interneti haberleri takip etmek için kullanmaktadır ve beşte biri web sitelerinin doğru ve tarafsız içerik içerdiğine güvenmektedir (Ofcom, 2010).

İnternet, ilk önce hedef kitleye ulaştırabileceği yeni bir mekanizma aracı olarak görülse de internetle yeni gelen teknoloji aracılığıyla geniş kitlelere ulaşma mümkün hale gelmiştir. Burada kastedilen gelişim, internet haberciliği denilen teknolojinin yoğun bir şekilde kullandığı medya türünü olarak karşımıza çıkarmıştır.

İnternet gazeteciliği kağıt olmadan haberlere taşınabilir bir iletişim ortamı oluşturmaktadır veya eski hiyerarşiye göre, internetin sunduğu yeni olanakları sayesinde kitesine yararlanması açısından yeni yazılım teknikleri kullanarak birçok bireye doğru yönelmiştir ve demokratik bir iletişim yapı modeline dönüştürüldüğü görülmüştür (Etkeser, 2015, s. 13).

İnternetin insanların işini giderek daha kolay hale getirdiğini görmek mümkündür. Ayrıca bireylerin, bilgiyi çok sayıda kişiye aktarmasını ve dağıtmasını sağlamaktadır. Toffler'a (1980) göre, internet üreten tüketiciler tarafından bireylere atıfta bulunmak için icat edilen kelime üreticileri ve tüketicileri arasındaki geleneksel çizgileri bulanıklaştıran içeriktir. Dolayısıyla, internet kullanıcıları artık sadece pasif birer tüketici değildir çünkü üreticiler olarak da sürece kolayca katılabilir haldedir. Sosyal medya uygulamaları bunun güzel bir örneğini oluşturmaktadır (Jenkins, 2006, s. 38).

Yeni gelen internet teknolojisi birden fazla haberleşme ağı sunmuştur; bu ağlarla gelen network bilgisayar ağları kurulmasına sebep olmuştur. Burada bilgisayarlar arasında kurulmuş bir haberleşme ağı olarak karşımıza çıkmaktadır ve bireyler arasında iletişim kurabilecek yeni kolaylıklar sağladığı görülmüştür. Dolayısıyla haberleşme ağının oluşturduğu yeni düzen sayesinde, şirketlerin yer ve zaman kavramlarından bağımsız bir şekilde birbirleriyle iletişim kurmaları mümkündür. Aynı zamanda, sosyal hayatımızın içinde var olan alışkanlıklarımıza veya iş ortamındaki usullere internet yüzünden bazı önemli farklılıklar gelmiştir (Uluç, 2003, s. 20). İnternetle ortaya çıkan bu gelişmeler gazetelerin çalışma biçimlerini de etkilemiştir. İnternetle birlikte gelen sanal yazı işlerinin teknikleri birey hayatına geçtiği görülmüştür. Bu gelişme sayende gazetede yazı işleri ile ilgilenen çalışanlar istediği yerden çalışma fırsatı sunmuştur. Gazete editörleri için de aynı durum söz konusu olmaktadır. Gazetenin bu tip organizasyonlarında genelde bir hiyerarşik düzen üzerinden getiren yatay ilişkiler içerisinde olmaktadır. Ama internet haberciliği sunduğu bu yenilikle bu tür zorlukların ortada kaldırıldığını görülmektedir. Bir örnekle, çalışan gazetecinin iş yerinde fiziksel olarak bulunma gereğinin kalmamıştır (Gürbüz, 2010, s. 54).

İnternet günümüze kadar herhangi bir devlet kurumuna bağlı olmamaktadır. İnternet farklı işlemlere sahip olmasına rağmen herhangi bir yasa denetim altında değildir. İnternet her bireye ya da her devlet kurumu veya özel şirketlerin kurumları istediği anda bağlanabileceği bir ağ sistemidir. İnternetin ticari amaçla kullanılmaya başlanmasıyla birlikte yeni bir iletişim kanalı oluşturulmuştur ve yeni bir dağıtım kanalı açılmasını sağlamıştır. Burada internetle yeni medya hayatının başladığı andan itibaren gazete yeni bir işlev görmeye başlamıştır (Bulunmaz, 2011, s. 31) .

1.2. İnternet Haberciliği

İnternet haberciliği, internet üzerinden yayınlanan habercilik türü ile ifade edilebilmektedir (İnce, 2018, s. 35). İnternet haberciliğinin tarihine çok eski tarihlerde rastlanılmıştır. Teleteks ile toplanan haber, spor ve hava durumu gibi konuların bilgileri bilgisayara girilmiş ve televizyonlarda yayınlanmıştır. O dönemde yayınlanan haberler geleneksel medya haberlerinden farklılık göstermiştir. Fakat bu farklılıklar elektromanyetik dalgalarla verilen haberler hedef kitesine okuması için yayınlanmıştır. Ayrıca toplum yayınlanan haberleri ulaşabilmesi veya okunabilmesi için elektromanyetik üzerinden edinebilmektedir. Bu da elektronik gazete kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Toruk, 2008, s. 292-293).

İnternet haberciliği, çevrimiçi gazetecilik ve dijital gazetecilik olarak da tanımlanmıştır. Yeni medya haberciliği, bilgisayar ve ağların alanında teknoloji gelişmeleriyle birlikte yeni bir gazetecilik türü çıkmıştır. Yeni medya haberciliği ortaya çıktıktan üç yıl sonra, ilk internet web tarayıcısı Mosaic'in başlamıştır ve ondan birkaç ay sonra ABD'inde Florida Üniversitesinin Gazetecilik Bölümünde ilk çevrimiçi gazeteciliğin internet web sitesinin yayın yapması kabul edilmiştir. İngiltere'de ise, 1994 yılında Daily Telegraph bir statik sayfa olan Electronic Telegraph ile yayın yapmaya başlamıştır ve kısa bir süre sonra internet haber sitesi oluşturulmuştur (Siapera ve Veglis, 2012, s. 1).

Çevrimiçi gazeteciliğini yeni bir gazetecilik olarak ayıran bazı temel özellikleri bulunmaktadır. Deuze'e göre, çevrimiçi gazeteciliğin dört ana özelliği vardır:

- İnternet haberciliğinin etkisiyle yeni haber siteleri daha dikkatli hale gelmektedir.
- Muhabirler ve editörlerin, istihdam yoluyla vizyonlarını genişletmeleri sağlanmıştır.
- İçerik üretiminde ve ölçüm sayesinde farklı medya teknolojileri ile okuyucu geri bildirimleri alınabilmektedir.
- Etkileşim, multimedya ve hiper metin oluşturma gibi web tarafından sunulan fırsatlar haber siteleri ve online gazetecilik diğer haber kaynaklarına göre daha ayrıcalıklıdır. Aynı anda çevrimiçi gazeteciliğın özelliklerinin modellenmesi, haber sitelerinin analizler yapmasını sağlanmıştır. Ayrıca belirli konularda online gazetecilikteki (görsel, işitsel ve yazılı-grafik) içerikler yeniden sunulmuştur ve bütünsel bir medya perspektifi oluşturulmuştur (Öz, 2011, s. 59).

İnternet gazeteciliğın ortaya çıkmasıyla birlikte artan kurumsallaşması ve uygulaması bakımından üç dönemden bahsedebiliriz. Birinci dönem, geleneksel gazetecilik egemenliğinden oluşmaktadır. Bu dönemde, gazetelerin haber içeriğı yeniden üretilmemektedir, her gazetenin günlük var olan haberlerin içeriğı web sayfasına yayınlanmaktadır. İkinci döneme göre, gazeteciler haber içeriğini özgün olarak vermektedir. Fakat bu dönemde sadece web sayfasının içeriğı için düzenleme yapılmıştır ve bu düzenleme içeriğı, gazete hedef kitlesine anında çeşitli sınıflarda haberleri sunmuştur ve kitlesine enformasyonu etkileşimi kolay bir şekilde ulaşmasına sağlanmıştır. Son dönem ise, 2000 yılından sonra başlamıştır, bu dönemde sunulan haber merkezlerinin web sayfalarına bakıldığında yeni bir iletişim mecrası olarak biçimlendirildiğı görülmüştür. Bu süreç içerisinde gazetelerde görülen gelişmeler çok dikkat çekmiştir ve günlük gazetelerinin internet web haber sitelerinin özel parasız haber sağlaması veya yayınlanan haberlere kopyalayıp yapıştırma biçimleri sunmaktadır (Duman, 2018, s. 262; Tokgöz, 2003, s. 82; Maigret, 2012, s. 341).

Çevrimiçi gazeteciliğı bilgi ve iletişim tarihinde incelersek, radyonun 50 milyon kitleye ulaşması, diğer medya kuruluşları gibi televizyon yaklaşık 40 yıldır

bu sayıya ulaşmaya çalışırken; internet ise 13 yılda 50 milyon kullanıcıya ulaşması gerekirken bu rakam için sadece dört yılda ulaşmıştır. Dolayısıyla internetin hızla gelişmesi yaşamımıza kolaylıklar getirmiştir ve kısa bir zamanda yaygınlaşmasını sağlamıştır. Burada internetin gelişme süreci sadece 21 yıllık bir tarihe sahip olduğunu söylemek mümkündür. İnternet bu zamana kadar görülen en hızlı iletişim aracıdır ve anlık iletişim özelliğine sahiptir (Wendland, 2001).

20. yüzyılın sonlarına doğru çıkan internet haberciliği bazı bireyler tarafından hoş karşılanmasa da günümüzde internet haberciliği, elektronik gazeteciliğinin önemli anlayış farklılıkları getirmiştir. İnternet gelişimiyle birlikte internette kullanılmaya başlayan birçok alanda web sitesi kurulmuştur. Günümüzde internet milyonlarca kullanıcısıyla sanal bir ortamda istenilen her bilgi konusunda ani ulaşmak imkânı sağlamıştır. Dolayısıyla günlük gazeteler kısa bir zaman içinde taranabilmektedir ve geçen her saniye haberi son dakika haberleri olarak ulaşabilmektedir (Çakır, 2007, s. 140).

İnternet haberciliğinde üretilen haber metnin bilgileri saklama işlevi ve okuyucusuna sunduğu paylaşımlarının kolayca elde edilme imkânı ile kişilere sağladığı bilgi teknolojisi olarak tanımlanmaktadır (Kırık ve Orkan, 2016, s. 23; Kara, 2013, s. 28). Haber metinlerinin temel değerleri olan doğrulama ve ispatlama şeklinde güven tesis edici unsurlara internet haberciliğinde önem verilmemektedir. Ayrıca internet gazeteciliğinde bazı söylentilerin doğru olup olmadığını incelenmemekte ve doğru olmayan bilgi ve haberler editörün ön kontrolünden geçmeden hızla yayılmaktadır. Burada geleneksel medya haberciliğindeki kullanılan metnin doğruluğu ilkesi devre dışı bırakılmaktadır (Erdoğan, 2013, s. 256).

Yeni medyada gazetecilerin enformasyon toplama, habere işleme ve gazetelerin dağıtma işlevi gören ağ içerikleri sürekli yenilenme halindedir. Dolayısıyla haberlerin işlenmesi konusunda ve yazılan metnin yayınlanması bakımından yeni sunulan internet imkânlarıyla dijital gazeteciliğinin biçimleri ile çoklu medya imkânları gelmiştir. Gazetenin haberlerin metinleri, fotoğrafları, sesleri ve videolarının görüntüsü ile aktarılabilmesine sağlanmıştır. İnternet gazeteciliğinin ekonomik yatırımı daha az maliyetli olmaktadır ve dağıtım maliyetlerinin azlığı nedeniyle yaygın bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Gazetelere göre haberlerin hızı

artarken yeni bir haber kaygısı ile ilerleyen dönemlerde haber metinlerinin içeriğın guveni azalmıştır ve hızla gelişmekte olan internet gazeteciliği teknolojisini yeni sosyal politikası ve ekonomik değişiklikleriyle gazeteciliğin niteliklerini veya değerlerini yeniden çevresine uyum sağlamasıyla bazı yeni yorum yollarından geçmesi gerekli olduğunu ortaya çıkarmıştır (Duman, 2018, s. 261).

Gelişmiş teknoloji ile ortaya çıkan internet gazetelerde yer alan haberlerin erişimi hızlı ve kolay bir şekilde halka aktarmaktadır; ayrıca haberlere zaman kısıtlaması olmadan erişim sağlanmaktadır (Yücedoğan, 2002, s. 146). İnternet haberciliğin getirdiği gelişmeler sayesinde okuyucular günlük haberleri ulaşma derdinde değiller, haberlere anlık takip etme derdindedir. Aynı anda kişiler ulaşmak istedikleri anda internet haber sitelerini girerek bilgi edinebilmektedir; birey kısa bir süreç içeresinde haber bilgileri tarayabilme imkânıyla bilgi metinlerine sahip olabilmektedir (Korkmaz, 2009, s. 14; Ayhan ve Aydın, 2015, s. 76).

İnternet haberciliği teknik altyapının üzerinde inşa edilmiş tasarım unsurlarıyla kullanıcılara hizmet vermektedir. Bazı tekniklerin altyapısı internet haber sitelerinin hazır yazılımları ile çözerken genelde kurumsal haber sitelerin kendi yazıları yayıncılık yapmaktadır. Bazıları ise Drupal, Joomla ve WordPress gibi web sitelerin yazılımları ve hazırda bulunan şablonlar kullanılarak internet ortamında haber yaratabilme imkân tanımıştır. Burada yazılan haber metinleri yayın yapabilmek için ödenmesi gereken maliyetler oldukça düşük olduğunu görebiliriz; fakat özgün haber sitelerin sistem kurulabilmesine imkânı sağlamamaktadır. Ayrıca gazete haber içerikleri üreticilerine hazırlandığı yazım teknikleri geniş bir alan sunmaktadır. Bu tür içerikler genelde az sayıda kullanıcıya hitap eden internet haber sitelerini kullanılmaktadır (Kahraman ve Yavuz, 2019, s. 129).

İnternet üzerinden web sayfaları ile adlandırılan ya da bilinen internet gazeteciliği kitle iletişim araçlarının kullanıma girmesiyle olanaklı olmuştur. İnternet haberciliğini geliştiren bazı aşamalar bulunmaktadır. Birinci aşama, genellikle internet gazetelerinin bağlı oldukları ajanslarından habere elde ettikten sonra kendi web sitelerinde yayınlanmaktadır. İkinci aşamada, gazetelerinin haber içeriklerini özgün bir şekilde oluşturulmuştur. Üçüncü aşama ise, gazetelerinin internet web sayfaları için özel bir haber içeriği üretilmeye başlanmıştır. Bu aşamada toplumun

doğasını çevrimiçi olarak geniş kapsamlı hikâye oluşturmaya ve yeni bir düşünme anlatımı yaratarak yeni formları ile bir tecrübe yaşama isteğiyle karakterize etmeye başlamıştır. Burada yeniden bir tip hikâye formuyla gazete kendi okuyucusunun konumunu değiştirmiştir. Böylece gazete okuyucularına haberlerinin içine girmelerine sağlamış olmaktadır (Pavlik, 2001, s. xiii).

Günümüzde internet gazeteciliğinde internet teknolojisindeki gelişmeler kullanılmaktadır ve var olan teknoloji ile gazetecilik mesleği yapılabilmesine amaçlanmaktadır (Dolgunyürek, 2018, s. 209). Temel gazetecilik uygulamalarında internet gazeteciliği, her geçen gün kendisini değiştirmeye devam ettiği bir araç olarak görmektedir. Bu değişme, yazılan haber metinlerinin içeriğini yeniden üretme halidir ve her gazete yazdığı haber hikâyesini farklı bir perspektifler ile sunması, sunulan haberleri daha uzun süreçte arşivleyebilme hedefini oluşmasıdır. Aynı zamanda gazete okuyucularıyla daha aktif bir etkileşime halinde olması derindedir ve kitesine daha birçok yenilik sağlama amacındadır (Çavuş ve Ede, 2021, s. 26-27).

Günümüzde internet haberciliğindeki mecra değişikliğiyle, internet haber sitelerinin mobil ve tablet teknolojilerdeki gelişmelere adapte olmaya çalıştığı gözlenmektedir. Ayrıca teknolojideki dokunmatik biçimin artıyor olması ve yeni üretilen ebatların küçük olması sebebi ile daha rahat bir şekilde taşınabilir mobil ve tablet teknolojileri giderek yaygınlık kazanmıştır (Bilge, 2015, s. 20-21).

1.3. Dünyada İnternet Gazeteciliğın Çıkışı ve Gelişimi

İletişimin yeni teknolojilerinin, dünyada 1836 yılında Cooke ve Wheatstone'ın telgrafı icat edilmesi ile birlikte başladığını görülmektedir. Alexander Graham Bell'in telefonunun icat etmesi ve geliştirmesiyle birlikte iletişim teknolojisi yaygınlaştığını söylemek mümkündür. İnternet ortamında bilgi alma ve işleme ve bilgiye daha çabuk ulaşabilmesi, sunulan bilgilerin ayrıntılı bir şekilde ulaşması, paylaşmak istenilen bilgileri bedava yayınlanabilme işlevi sunması, ulaşmak istenilen bilgilere istendiği zamanda ulaşma imkânı sağlanması ve bilginin dünya üzerindeki dolaşım hızı giderek artmaktadır (Kılınç, 2020, s. 38; Kaptanbaş, 2010, s. 6).

1990'lı yıllarla birlikte internetin günlük yaşamımızın içinde önemli bir yer almaya başladığını görülmektedir. Ayrıca internet medyanın bir parçası haline gelerek “internet haberciliği” önemli bir yer almaktadır. İnternet sadece medya üzerinden etkisinin olmamaktadır; aynı zamanda bireylerin yaşamındaki sosyal, kültürel, ekonomik ve politik kavramları üzerinden de önemli faktörlerinden biri olduğunu sayılmaktadır (Mitchelstein ve Boczkowski, 2009, s. 571).

Dünyada internet haberciliğinin 1995 yılından sonra önemli bir yer almaya başladığı görülmektedir ve sonrasında internet üzerinden haber aktaran gazete ve dergilerin sayısı artmaya başlamıştır. İnternet haberciliği ile geleneksel medyanın yaygın olduğu dönemlerde bunların büyük kısmının web üzerinden haberleri yayınlanmaya başladığı görülmektedir yine de geleneksel medyanın internet ortamına geçişi biraz zaman almıştır. İnternet haberciliğinin dünyada yaygın bir model olmaya başlamasıyla dünyanın önemli gazetelerinin web sayfalarıyla internete adım attığı görülmektedir (Noci, 2013, s. 259).

İnternetin çıkışından yaklaşık 20 yıl sonra bilgisayar temelli internet gazetesi uygulamalarının ilk örnekleri ortaya çıkabilmiştir. Dolayısıyla elektronik habercilik başlangıcı o dönemde yaygın olan kitle iletişim aracıyla gelişmiştir. Aynı zamanda internetin enformasyon arşivleri, aboneler ve modemleriyle internet terminallerin erişimi imkân sağlamıştır. Bu sebeple bazı geleneksel gazeteler tarafından sunulmuş olduğu ilk hizmetleri tedarik edilmiş ve kullanmaya başlamıştır. 2009 yılında internet gazetelerinin yayınladığı haberlerin sayesinde en büyük okuyucu oranlarını yakaladığı ve böylece internet haberciliğinin en önemli haber kaynağı haline geldiği görülmektedir. Bu açıdan bazı geleneksel medya haber yayınları ve dergileri gelir ve izleyici kaybetmiştir (Carlson, 2003, s. 31-32; Gunter, 2003, s. 19; Bilge, 2015, s. 17-18).

İnternetle ortaya çıkan yeni iletişim teknolojileriyle, gazetecilik mesleği etkileri küçümsenmeyecek bir hale gelmiştir. Burada internet gazeteciliğinin geleneksel medyayı etkilediğini söylemek mümkündür. Mevcut olan etkiler üç etki olarak özetlemektedir. Birinci etki, internet gazetecisi bir araç gücü olarak değerlendirilme potansiyeline sahiptir. İkinci etkisi, yeni medyanın profesyonellerine sınırsız teknolojik kullanma olanakları sağlamıştır. Aynı anda geniş bir biçimde

kaynaklardan yararlanma olanağı da sunmuştur. Üçüncü etkisi ise, internette dijital habercilik veya online gazetecilik olarak adlandırılan türü yaratmıştır (Baroel ve Deuze, 2001, s. 91).

Geleneksel medyanın internet gazeteciliği ile geleceğine ilişkin tartışmalar günümüze kadar devam ettiği görülmektedir. Ancak dijital gazeteciliği geleneksel medya gazetelerin tirajları düşürdüğü gerçeği Dünya Gazete ve Haber Yayıncıları Derneği'nin raporlarında yer almaktadır (Kian vd., 2011, s. 30). Bu açıdan değerlendirildiğinde geleneksel gazetelerin ilerleyen dönemde düşük tirajlarla hayatına devam etmesi bazılarının ise tamamen dijital ortama geçmesi öngörülebilir.

1.4. İnternet Haberciliğın Temel Özellikleri

İnternet gazeteciliği yazılı basın ve televizyon gibi medya araçların özelliklerini içeren bir yapı tekniğine sahiptir. Dolayısıyla internet gazeteciliği diğer medya araçların sektörlerden farklılığı daha az bir maliyet ihtiyaç duymaktadır (Çakır, 2007, s. 137).

İnternet gazetelerinin, televizyon veya basılı günlük gazeteleri gibi bireysel tüketicisi vardır ve farklı düzeylerdeki tüketici bireylerde farklı işlevlere hizmet etmektedir. Burada, kitle geleneksel gazetelerinin haberini okuma yerini yeni çıkan bilgisayar, tablet ve telefonlar gibi teknolojilerden haberleri ulaşmaya daha tercih etmektedir (Reichart ve Hischier, 2001, s. 92; Aral, 2019, s. 155).

Günümüzde internet üzerinden mesleğini yapan gazeteciler internet gazetecileri olarak adlandırılmaktadır. Aşağıda gösterildiği gibi internet gazetecilerinin belirginleşen özelliklerini bu şekilde sıralayabiliriz;

- İnternet gelişmesiyle birlikte medya haberleri daha hızlı bir biçimde verilmiş ve sürekli güncelleme gelmiştir.
- İnternet gazeteleri okuyucusuna 7 gün 24 saat istediği zaman haberleri ulaşabilme olanağı sunmaktadır.
- İnternet gazeteciliği ile multimedya temelindeki ses, grafik ve görüntü dosyalarını kullanabilme sağlamıştır.

- İnternet haberciliğinin arşivinde bulunan haberler kolayca tekrar ulaşılabilme olanağı ve istenilen haberi metinlerini saklama ve depolama imkânı sağlanmaktadır.
- İnternet gazeteciliğiyle okuyucusunun interaktif etkileşimi; geri besleme ve yorum alabilme imkânı mümkün olmuştur.
- İnternet haberciliği ile ilgili konular web sitelerin linklerinin verilmesi ile gazetenin arka plan bilgilerine kolayca ulaşabilmektedir.
- Diğer medya araçlarında yer almayan bazı haber olayları internet gazeteciliğinde bulunabilmektedir.

İnternetin ortaya çıkmasıyla gazeteciliğe getirdiği yenilikler internet haberlerin niteliği ve günümüzde gazetenin tanımı değişmiştir. İnternet gazetecisi donanımlı olmak zorundadır. Ayrıca internet haberciliği ile birlikte gazete yeni bir okuyucu kitlesi oluşmuştur. Aynı zamanda internetin interaktif bir ortam üzerinden okur etkisi alması, ziyaretçilerin düşüncesi, tepkisi doğrudan ve kısa bir süreç içinde ara vermeden haberlerine iletebilmektedir (Çakır, 2007, s. 141).

İnternet dünyanın her yerinde gelişen bir teknolojidir ve internet ağları aracılığıyla tüm dünyada küreselleşen bir niteliğe sahiptir. İnternet teknolojisiyle hem anlık iletişim özelliğine sahiptir hem de bilgi ve haberlerin yayımındaki kabiliyete sahip olmuştur. Aynı anda internet kendine getirdiği gelişmeler sayesinde şimdiye kadar dünyada en hızlı iletişim aracı olarak görülmektedir (Wendland, 2001).

İnternetin dijital kodlama sistemi aynı anda birçok bilgiyi aktarma özelliğine sahiptir. Ayrıca internet, kullanıcılara anında geri bildirimde bulunabilme olanağına sahiptir. Yeni medya, geleneksel medyadan ayrılan belirgin özelliği gazetelerin etkileşimli bir halde olması ve çift yönlü iletişim modelini sahip olması biçimindedir. Aynı zamanda sunulan enformasyonlar hızlı ve kolay ulaşılma yönü ile hiper metin özelliğine sahiptir (Şahin ve Akgül, 2018, s. 175).

1.5. İnternet Gazeteciliği ve Geleneksel Gazetecilik

1990 yılında yaygınlaşmaya başlayan internet, kitle iletişim araçları için bazı önemli değişimler yaşanmasına sebep olmuştur. Geleneksel gazeteciliğin tanımlarının temel değerleri gelen internet değişimleriyle yeniden ele almayı zorunlu kılmıştır ve dijital haber ortamları için değişken bir zeminde yer almasıyla bazı yapılacak araştırmalar için zorluklar getirmiştir. İnternet, geleneksel medya araçları ortamında haber metinleri üretilenlerle haber tüketicileri arasında bazı belirgin çizgiler açtığı görülmüştür. Ayrıca gazetecilerin yapması gereken görevler ve rollerin formatlar açısından bir durağanlık konusu olmuştur. Fakat dijital ortamında dinamik olma, sürekli değişen bir yapısı içerisinde olmasını üretenler ve tüketiciler arasında belirgin bir çizgi içinde olmamaktadır. Bu sınırların çizilmesi ile internetin zaman ve mekân kavramlarını yeniden dönüştüren bir interaktif yapısıyla etkili olmuştur (Işık ve Alp-Koz, 2014, s. 28).

İnternet gazeteciliği ile getirdiği yeni gelişmelerini geleneksel medyanın etkileşimli olan ses, görüntü, metin ve resim gibi içerikleri taşınabilen tek iletişim yönü durumuna gelmiştir. Bu yüzden, 1990 yılın başlarından itibaren internet haberciliğinin mesleği için yeni önemli yetkin tamamlayıcısını olduğunu söylenmektedir. Bununla birlikte bilgisayar teknolojilerinin haber endüstri ürünlerine gerçek zaman olarak erişmeyi mümkün hale getirmiştir. Çünkü internet sayesinde büyük ölçekli haberler, arşivler, ses kayıtları ve video veya haber metinleri destekleyen malzemeleri ulaşmak daha kolay olmuştur (Tokgöz, 2008, s. 88).

İnternet haberciliği, kısa bir süreç içinde kendi gazeteciliği için gerektiren kodları oluşturmaya başlamıştır. İnternet gazeteciliği bu zaman içinde geleneksel medya haber tüketimlerini tamamlayan ya da yazılı basının yerini alacak yeni iletişim aracının durumunu tartışılır bir haldedir. Geleneksel gazeteciliği, internet gazeteciliğinin temel özellikleri ve değerleri yeniden yorumlayarak büyümeye başlamıştır. 2000 yılından sonra yeni habercilik türünün teknolojik gelişmeleri ile okuyucusuna kendi özellikleriyle yeni bir medya ortamı ortaya çıkmasına neden olmuştur (Duman, 2017, s. 96).

İnternetin gelişmesiyle geleneksel haberciliğinin merkeziyetçi, kurumsal ve kitlesele bir üretim yapısının tamamen değişme başlamıştır. Gelen bu yeni gelişmelerle medyanın yeni aktörleri yeniden şekillenmek zorunda kalmıştır. 20. yüzyılın gazete ve televizyon çağı iken, yeni bir yüzyılın yeni araçlar çağı olduğunu söylemek mümkündür; aynı şekilde bilginin ve haber akışları dijital teknolojileriyle farklı bir alana doğru evrilmiştir (Atikkan ve Tunç, 2011, s. 215).

20. yüzyılın sonlarında yaygınlaşmış olan internet etkinleri artması neticesinde 21. yüzyılın başlarında yazılı basın sektöründe giren internet ortaya getirdiği değişimler görülmektedir. Bu da medya araçlarının Altın Çağ'ı olarak adlandırabileceğimiz bir dönemdir. Yazılı basın sektörlerinin birbirine rekabet edebilmesi için teknolojisinin ön koşulları ile birlikte basın işletmeleri içinde yeni bir yatırımları yapma gerektirdiği ihtiyaçları olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bu dönemde, yazılı basın işletmelerinin ciddi bir finansal güce ve varlığa ihtiyaçlarını olma zorunluluğu bulunmaktadır (Bulunmaz, 2011, s. 29).

İnternet gazeteciliği ile birlikte daha çok yenilik gündeme gelmiştir. Sağlanan yeniliklerin en önemlisi, geleneksel gazetecilik ve internet haberciliği olarak iki ayrı gazetecilik ortaya çıkmasıdır. Bu ayrım yüzünden internet haberciliğinin üretimi ve dağıtımını geleneksel medyaya göre daha farklı yöntemler ile yapmaya yönelmesidir. Gazetecinin haber metinleri üretilmesi rolün bakımından geleneksel medya ile çevrimiçi gazeteciliği arasında belirgin özellikler bulunmaktadır (Tokgöz, 2008, s. 89-90).

İnternet gazeteciliğinin getirdiği bazı önemli gelişmeler bulunmaktadır. İnternet gelişmeleri ile gelen teknoloji etkisi her alanda olduğu gibi habercilik alanında da bazı değişimlere sebep olmuştur. Dijital gazetecilik ile birlikte gazetenin bazı organizasyon yapıları da farklılık göstermeye başlamıştır. Yeni iletişim haberciliğinin, geleneksel habercilikten gösteren farklılık yapısallığının özellikleri aşağıda özetlendiği gibidir (Akyazı vd., 2006, s. 314);

- Dijital gazeteciliği genelde çok muhabir kullanmamaktadır, dolayısıyla gazetenin maliyet masrafları açısından avantaj sağlamaktadır.

- İnternet sayesinde kullanıcı istediği haber yayınlanma şansı sunmuştur. Burada, ‘vatandaş gazeteciliği’ kavramı kullanılmaya başlandığı görülmektedir.
- İnternet üzerinden yayın yapan gazeteler geleneksel medyayı kaynak olarak kullanmaktadır.
- Genelde internet haberciliği editör ve web sitenin sayfa tasarımcısı istihdam edilmemektedir. Gazetenin ajans aboneleri veya web hosting ücretleri, gazetenin giderleri arasında yer almaktadır.
- İnternet gelişmesiyle haber metinleri daha kolay ve masrafsız bir şekilde sunulmaya başlanmıştır. Ayrıca haber metinlerin hazırlık aşaması çok zaman gerektirmeden hızlıca yayınlanabilmesi mümkündür ve sürekli güncel haldedir.

Çevrimiçi haberciliğinin, geleneksel medyadan diğer önemli farklarından biri ise sürekli güncellenme halinde olması ve okuyucular habere istedikleri zamanda ulaşabilme imkânı sağlanması, haber metinlerini istendiği anda saklayabilme imkanı, gazete okuyucuları ile interaktif bir etkileşim halinde olması; gazetenin sunulan haberleri ile ilgili okuyucunun yorumlarını anında iletebilmesi, yayınlanan haberlerin konuları tüketiciye web site linkleri paylaşılmasıyla haberin arka plan bilgileri kolayca ulaşma seçeneği sunmuştur. Böylece bazı iletişim araçlarında yer verilmeyen haberlere okuyucusuna ulaşma imkânı sağlamıştır (Çakır, 2007, s. 140).

Alternatif medya yeni bir enformasyon teknolojileri ortamında etkinlik göstermesi ve yeni teknoloji yönünden kullanılmasında son 20 yılın öne çıktığını söylemek mümkündür. Başka bir ifadeyle tanımlamak gerekirse alternatif medya, kendi egemenliğine sahip olmayan ve kendini iktidarın ilişkisinden uzak konumlayan iletişim araçları olarak tanımlanmaktadır (Köse, 2007, s. 252).

Geleneksel medyanın internet gazeteciliğinden belirgin farkı, bir biçim olarak ön plana çıkan bazı yönleri bulunmasındandır. İnternet haberlerinin daha hızlı bir şekilde sunulması, diğer medya araçlarından daha fazla detaylara izin vermesi, haber metinlerinde geri dönülebilir işlevi yer verilmesi ve okuyucuları açısından

özgürleştirici olma özelliği sahiptir (Dilmen, 2005, s. 96). Yeni medyanın bazı temel nitelikleri bulunmaktadır; aşağıda sıralandığı gibidir:

- Sayısal temsil
- Modülerlik
- Otomasyon
- Değişkenlik
- Kod çevrimi

İnternet haberciliği ile daha önce hiç görülmeyen bazı etik sorunları internet haberciliğın gelişmesiyle incelemelidir. İnternet ve etik gibi kavramları incelendiğinde karşımıza çıkan bazı literatür konuları kişi haklarının korunması veya kişinin özel yaşamın gizliliği korunması ya da bazı ticari şirketlerin sırlarının güvenliğini tehlikeye atmaması şeklinde belirtmektedir (Atabek, 2006).

Yeni ortaya çıkan iletişim araçlarının, geleneksel gazetecilik araçlarını çok fazla etkilediğini görülmektedir. Bazı etkiler geleneksel iletişim araçlarının yayın yapılarını ve geleneksel habercilik araçlarının tercih edilme oranlarını doğrudan ilgilendirilmektedir. Bu açıdan son yıllarda yeni iletişiminin geleneksel gazeteciliği nasıl etkilediği ile ilgili çalışmalarını yoğunlaştığı görülmüştür. İnternet gazeteciliğın güncel içeriğinden biri haberleri basılı yayın yoluyla yayınlanmak değil onun yerine internet üzerinden haberleri yayınlanmaktadır. Burada geleneksel gazeteciliğın internet kullanılarak gerçekleştirildiği yeni gazetecilik biçimi teknolojik özellikler bakımından farklılık göstermiştir (Kahraman ve Yavuz, 2019, s. 126).

Günümüzde gelişmiş dijital teknolojilerinin sayesinde internet geldiği noktada geleneksel medyanın içinde bazı kırılmalar yaşanmasına sebep olmuştur ve gazetenin kendi özgü dinamikleri sürekli yenilenme anlayışını da doğurmuştur. Yeni çıkan çevrimiçi veya internet gazeteciliğın türü geleneksel gazetecilikten bazı farklılaştıran nitelikleri vardır. Bu nitelikler şunlardır (Karaduman, 2003, s. 143):

- Gazete haberlerinin daha hızlı bir biçimde verebilme amacı bulunmaktadır ve sürekli güncellenme halindedir.
- Tüketici habere 7 gün 24 saat istediği anda ulaşabilme sağlamıştır.

- Multimedya temelindeki olan görüntü dosyalarını, ses ve grafik kullanabilme şansı sunmuştur.
- Arşivdeki var olan haber metinlerine kolayca tekrar ulaşabilme imkânı ve istenilen haber metinlerinin saklanabilmesi gerçekleştirilmiştir.
- Gazete okuyucusuyla interaktif bir etkileşim halindedir ve habere geri besleme ya da yorum yapabilme gibi özelliği ile gazeteyle okuyucusu etkileşim halindedir.
- Haber metinleri ile ilgili olan konuları gazetenin internet web sitesinin linkinden takip edilebilmektedir, böylece haberin arka plan bilgilerine kolaylıkla ulaşabilmektedir.
- Diğer medya araçlarında yer almayan haberleri internet haberciliğinde ulaşabilmektedir.

İnternet gazeteciliğinin gelişmesiyle birlikte geleneksel medyada görülen belirli alanlardaki uzmanlaşmanın rutininden uzaklaştığı görülmektedir. Bu konular; siyaset, kültür, dış politika, spor ve ekonomi gibi konularının her birine yönelik ayrı servis veya muhabir ve editör istihdamını sınırlı olmaktadır. Fakat sağlık, moda ve kadın gibi konularda internet gazetelerin dış destek aldıkları bilinmektedir (Işık ve Alp-Koz, 2020, s. 1272).

İnternetin doğasında bulunan hipermetinsellik ve etkileşim, onu geleneksel medyadan ayrı olduğu göstermektedir. Hipermetinsellik, iki boyutluluktan kaynaklanan problemlerin çözümüne olanak sağlamaktadır. Birinci boyut, geleneksel gazetede yer bulamayan haberleri yayınlanmasıdır. İkinci boyut ise, geleneksel gazetede yer alan haberlerin gazete sayfalarında detaylandırılmayıp internet ortamında daha detaylı bir şekilde yayınlanması sağlanmıştır (O'Sullivan ve Heinonen, 2008). Fakat tüm bu avantajlara rağmen hipermetinsellik bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Burada demek istenilen risk internet ortamında yayınlanan haberlerindeki tartışmaları kullanıcıların belirli bir siteden kaybolabileceği veya uzaklaşabileceği gerçeğidir. İnternetin interaktif bir araç olduğunu söyleyenlerin, kitlesel anlamda köklü bir değişime de işaret ettiği görülmüştür (Birsen, 2010, s. 3).

Teknoloji gelişmesiyle hem internet gazeteciliği hem de geleneksel medya kuruluşlarının yayınlarnı dijital ortamda oluşturdukları web sitelere taşıması ile başlamıştır ve zamanla internet web sitelerde yer alan kuruluşlar yayınlarnı g¼ncellemeyi tercih etmiştir. İnternet ¼zerindeki yayın yapan kuruluşlar internetin daha az masrafla web sitelerini a¼arak okuyucularına haber sunmaya başlamıştır. İnternet gazeteciliğinin en b¼y¼k işlevi ise, bilgileri anında aktarabilmesidir (Tokg¼z, 2010, s. 68; Y¼ksel ve G¼rcan, 2005, s. 202).

Geleneksel gazeteler, internete yatırım yaparken, internetin daha ¼ok farklı birey veya toplum gruplarına haber sunma olanağına kavuşmuştur. İnternet web siteleri gibi yayın organları da gazetelerin kendi haberleri ve haberlerin yorumlarını aktarma imkânı sağlamayan kitle iletişim ara¼larının, interneti keşfetmekte gecikmedikleri g¼r¼lmektedir. Bilgi ¼aęında s¼rekli bir gelişim g¼steren multimedya paylaşımları, haber web siteleriyle sosyal ağ siteleri bireylerin yaşamanı değiştirmiştir. İnternet geniş bir hedef kitleye ulaşmak amacıyla işletmeler interneti etkin bir halde kullanmaya başlamıştır (Etkeser, 2015, s. 16).

İnternet gazeteciliği okuyucusuna sunduğu habere yorum yapabilme ve tepkisini anında verebilme yeteneği ile gazetelere ¼ok katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda hiperlink aracılığı ile diğer kaynakları ve arşive ulaşılabilirliği sağlamıştır. İnternetin getirdiği teknolojiler sayesinde t¼keticiler hangi web sayfaları ziyaret ettiği ve istediği haber metnin yorumların ka¼ kez okunduğu gibi geri bildirim bilgileri internet site y¼netimleri tarafından elde edilebilmektedir (Alemdar ve Uzun, 2013, s. 222).

İnternet yayıncılığının gelişmesi sayesinde ilerleyen en ¼nemli alanlarından biri internet gazeteciliğinde geleneksel gazetecilik yapan medya gruplarının gazetelerini internet ortamına taşınmalarıdır. Geleneksel ortamlarında yayın yapan gazetelerin internet gazeteciliği yapmaya başlamaları teknik veya finansal a¼ıdan pek zor olmamıştır. ¼¼nk¼ haber metinleri ve haberde kullanılan fotoğraflar, geleneksel medyadaki yayın s¼recinin elektronik dizgi ve sayfa d¼zeni aşamalarının aynı olması ve bunun bilgisayar ortamına aktarılmasıdır. Burada internet gazeteciliği ¼zerinden yayın yapma malzemeleri daha fazla değişiklik gerektirmeden, hatta doğrudan bir Şekilde internette de yayınlanabileceği kolaylıkla keşfedilmiştir. B¼ylece internet

ortamında önceden hiçbir yayın tecrübesi olmayan gazetelerin basit teknik yardımlar sayesinde yayınlarını internete taşımaları mümkün olmuştur (Çevikel, 2004, s. 151).

İnternet gazeteciliği, gazetelere göre kitlesine olayları her yönü ile sunabilmesi ve televizyonculukta ise dijital habercilikte diğer medya kuruluşlarından daha hızlı bir haber aktarma imkânına sahip olmayı sağlamıştır. Aynı zamanda gazete haber metni ile video görüntülerini istediği anda kullanabilmektedir. İnternet haberciliğinde her istediği haber metnini ayrıntılı bir şekilde sunabilmektedir. Burada internet gazeteciliğinin geleneksel gazetecilikten sahip olduğu yayıncılık imkânları ile bazı önemli avantajlılara sahip olduğunu görülmektedir (Çakır, 2007, s. 141).

İnternet gazeteciliğine olan rağbet internette büyük bir reklâm pastasının doğmasına sebep olmuştur. Burada internet ortamında yayınlanan reklam payından daha çok yararlanma yarışı halinde olmaktadır. Ayrıca sunulan hizmet kalitesinin artırmasına karşını bazı etik sorunları beraberinde getirmektedir. Bazı medya kuruluşlarını ait olan haber metinleri editör kontrolünden geçmediği haliyle web sitelerinde yayınlanmaktadır (Geray ve Aydoğan, 2010, s. 315).

Genelde internet gazeteciliğinde yer alan haber metinlerinin dünyanın birçok yerinde eleştirildiği görülmektedir. Bazı bağımsız internet haber siteleri yalnızca diğer kitle iletişim araçlarının sunduğu haberleri alıp kendi sunumlarıyla yeniden yayınlanmaktadır (Köse, 2007, s. 270).

İnternet gazeteciliği, teknolojiyi kullanma ve kaynaklardan geniş bir biçimde yararlanma olanağı sunmuştur. Kullanılan bu yeni teknolojik temel yapısı gazetecilik çalışmalarında süreçleri değiştirirken, haber içeriği üretmek ve tüketmek için yeni yöntemler getirmiştir. Burada günlük olarak yeni olgular bütünleşmiş ve sesinin daha fazla duyulduğu, aynı haber hikâyesinin farklı perspektiflerde sunulduğu haberlerinin daha uzun zaman diliminde arşivlenebilir ve aranılır olduğu görülmektedir (Bardoel ve Deuze, 2001, s. 91; Van-Der vb., 2012, s. 2925).

İnternet, yeni habercilik düzeninin başlangıcı ve gelişimi hakkındaki anlayışımızı büyük ölçüde geliştirse de haber merkezlerinden ve geleneksel medyadan gelen farklı dinamiklerini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu nedenle somut

ortamlarda gazeteciliğin kesintisiz ve devam eden gelişimi anlamak için teorik bir kesin yorumdan kaçınmak gereklidir. Yeni dönem olarak gazeteciliği karakterize eden yapı ve süreçleri, okur kitlelerinin alışkanlık ve talepleri doğrultusunda kapsamlı bir değişim sürecinden geçmektedir (Siapera ve Veglis, 2012, s. 12).

İnternetin bugün geldiği nokta ile internet gazeteciliğinin adına alınan iki farklı habercilik uygulama türü karşımıza çıkmaktadır. İnternet ortamındaki yazılı basın sayısal sürümleri dijital gazeteleriyle sadece internet ortamından yayınlanan haberlerinin olanakları elverdiği ölçüde güncel tutulmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda haber metin içeriklerinin öyküsel niteliği yanında sitenin iç ve dış bağlantıları internet üzerinden göz atma alışkanlığı olan izleyici kitlesini de haber içeriği okuyabilme olanağı sağlamıştır. İnternet gazeteleri daha çok geleneksel versiyonu aktarılmasıyla sınırlı kaldığı için alternatif medya potansiyeli taşıyanların haber portalları olduğunu söylemek mümkündür (Törenli, 2005, s. 208).

İnternet gazeteciliği, her geçen gün kurumsallaşan ve yaygınlaşan bir meslek türü olmuştur. Aynı anda internetin sürekli kendisini güncelleme halinde olduğunu düşündüğümüzde, internet gazeteciliği bir süreç içinde kendine özgü belirli başlı özelliklerinin ortaya çıktığı görülmektedir. İnternet gazeteciliği diğer medya formatları gibi fotoğraf, video, yazı, grafik ve ses kayıtları yer vermektedir. Ayrıca yeni medya çeşitli bilgi kaynakları aracılığıyla kapsamlı ve detaylı bir bilgi olanağı sunmuştur. İnternet haberciliği bireysel ve toplumsal enformasyonu kullanmasını ve etkileşime açan haber ulaşımında en önemli hız ve zaman kazandıran bir teknoloji gazeteciliğidir (Dolgunyürek, 2018, s. 210).

Yeni medya, okuyucuya haberlere ulaşma konusunda rahatlık sağlamaktadır. Ayrıca, internet gazeteleri okuyucuya sunduğu ücretsiz erişim imkânı tüketicisi için büyük kolaylık sağlamaktadır. Dolayısıyla okuyucu istediği anda internete girebilmekte ve istediği herhangi bir habere internet web siteleri aracılığıyla ulaşabilmektedir. İnternet üzerinde insanlar ellerinde bulunan haberlere veya belgelere çok kısa bir zaman içinde milyonlarca kullanıcıya çevrimiçi ortamlarında aktarabilmektedir. İnternet kullanıcıları dünyanın neresinde olursa olsun aktarılan bilgilere ve belgelere aynı zamanda ulaşabilme imkânı sağlamaktadır (Etkeser, 2015, s. 17).

İnternet gazeteciliği yeni bir habercilik pratiği olarak ortaya çıkmıştır. Fakat bu yeni bir teknoloji sayılabilmesi bakımından kendini sürekli geliştiren ve yenileyen bir habercilik uygulaması olduğunun da altının çizilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de bazı internet habercileri rakiplerine oranla daha hızlı yaygınlaşan bir yapıya sahip olduğunu düşünmektedirler. Bu bakımda internet haberciliği diğer iletişim araçları yanında haber toplamak ve yaymak adına hizmet eden dördüncü bir habercilik türü olarak görülmektedir (Bardoel ve Deuze, 2001, s. 92).

Son yıllarda hayatımıza giren internet, yeni medyanın her yönüyle çevreleyen bir kavram haline gelmiştir. Yeni iletişim teknolojileri ile gelişen bilgisayarlar internet ve mobil teknolojiyle ortaya çıkmıştır. Ayrıca yeni medya tüketicilerinin zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde interaktif olarak etkileşimde buldukları dijital medya ortamıdır (Yüksel, 2012, s. 4). İnternet gazetecileri zamana karşı yarışmalarıyla üretilen haberlerin içeriği diğer medya haber platformları kullanması isteği nedeniyle haber metin içeriklerinde yanlış ya da eksik haberleri kitlesine sunmaktadır. Burada gazeteci kendi uzmanlığı dışından kalan bazı konuları haberleri yapma zorunda kalmakta ve bu gelişen medya teknolojilerine mecburi bir uyum sağlama konusunda baskı hissetmektedir (Yegen, 2014, s. 20-21).

İnternet aracılığıyla faaliyet gösteren çok haber kuruluşu bulunmaktadır. İnternet haberciliğinde haber, kopyala-yapıştır habercilik, ticari enformasyon sınırlarının belirsizleşmesi ve yalan haberler, nefret söylemi, dijital manipülasyon, yoğun reklam içeriği ve bireyin tüketici olarak konumlandırılması gibi çeşitli etik dışı pratikler uygulanmaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013, s. 39). İnternet haberciliği çok tıklanma kaygısı ile yeni bir söylem ve bambaşka bir dil oluşturmaktadır. Yeni teknoloji tarzında ilgi çekme amacıyla kitlesine heyecan uyandırıcı şeyler sunması ve okuyucusunun duygularına hitap edebilmek maksadıyla bazı yabancı kelimelerin haber metninde yer verilmesi veya çeşitli argo kelimeler ve kısaltmaları kullanmasıdır. İnternetin sahip olduğu özelliklerden biri de ortaya çıkan yeni medya sembollerinin kullanım kalıpları, iletişim kodların söylem yapısını ve işleyişini derinden etkilendiği görülmektedir (Çakır ve Topçu, 2005, s. 95).

Yeni nesil teknolojiyle birlikte ortaya çıkan internet, insanların hayatına daha çok dâhil olmaktadır ve her geçen günde onlara için hazırlanan web site

içeriklerine rağbet azalmaktadır. İnsanlarının kendileri için oluşturdukları içerik internet üzerinde yer almaya başlamıştır. Çünkü birçok haber konusunda fikirlerini blog sitelerinden, sosyal ağların oluşturulduğu sitelerden veya tartışma gruplarında olanı internet üzerinden paylaşarak, bireyler kendilerini geliştirmeye başlamışlardır. Burada artık okuyucu geçmişteki kullanıldığı gibi pasif okuyucu durumdan çıkıp, olayların haberler metinlerini gelişmeleri karşısında etkin bir tüketici olarak aktif bir konuma geçtiğini en belirgin bir şekilde göstermektedir (Baloğlu ve Karadağ, 2008, s. 10-11).

İnternet gazeteciliğindeki gelişim, internetin bir medya mecrası olarak kullanılan ortamın özelliklerinden kaynaklanmıştır ve internet teknolojisini bünyesinde taşıdığı özelliklerden biri olarak görülmektedir. İnternet genel anlamda iletişim ve daha çok gazeteciliğin habercilik açısından iletişim araçları için önemli olanaklar ve potansiyeller sağlamaktadır. Burada demek istenilen olanakların kullanabilmesinin ve potansiyellerin hayata geçirebilmesinin anahtarı medya kuruluşların bütünsel olarak gazete kendi imkânları ve hedef kitlesine haber alma alışkanlıklarıyla koşut olmaktadır (Gürcan ve Bekiroğlu, 2007, s. 24).

İnternet gazeteciliğın yayınlandığı haberler, sürekli ve 24 saat olarak bir haber döngüsüne yol açmıştır. Bu ortaya çıkan döngü ile birlikte gazete haberleri hızlı bir şekilde yayınlamaktadır. Bu hızla bazı haber metinleri, doğruluğunu kontrol edilmeden yayınlanmaktadır. İnternet gazeteciliğında sürekli güncellenen ve kimi zaman aynı kaynaklara bağlı haber döngüsü bir yandan da homojen içeriklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Michelstein ve Boczkowski, 2009, s. 568-569).

Bilgisayar ve internet teknolojisiyle ortaya çıkan gazetecilik biçimi sıradan okuyucuya ve izleyiciye haber üretim süreçlerini dâhil olmayı başarmıştır. Haberler belirli bir üretim sürecinde olsa bile etkileme olanağı veren çevrimiçi gazeteciliğının önemli bir yer işgal ettiği görülmektedir (Kurt, 2014, s. 822).

İnternet gazeteciliğı, sosyal medyada ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, internet tüketicilere enformasyon alma ve bilgi paylaşımı imkânı tanıyarak karşılıklı bir etkileşim yaratan yeni medya araçları gibi konuları sağlamıştır. Diğer bir deyişle, sosyal medya kavramlarıyla kullanıcılara interaktif bir biçimde iletişim halinde

olmalarına olanak sağlayan forumlar, bloklar, web paylaşım siteleri, dijital ağlar ve mikro-bloklar gibi kavramları kastedilmektedir (Kuşay, 2010, s. 67).

İnternet gazeteciliği, bireye gündelik yaşamını organize etmesini ve internet aracılığıyla gerçekleştiren bir toplumsal etkileşim kazandırdığı görülmektedir. Aynı zamanda internet küreselleşme sürecinin de etkisiyle bir yandan yeni toplumsal ve bireysel ilişki biçimleri ve yeni kültürel biçimler oluşmasını olanaklı kılarken, diğer bir yandan da küresel ölçekte egemenliğini kurmaktadır. İnternet üst kültürün inşasına yol açmada homojenleşmiş bir evrensel yapıya sahiptir (Söğüt, 2015, s. 143).

İnternetle yeni ortaya çıkan dijital medya kültürü, bireylerin arasında iletişim alışkanlıkları geliştirmiş ve kişilerin günlük aktivitelerini belirli bir hale gelmiştir. Yaşadığımız çağ içindeki egemen sanal kültür, çevrimiçi organizasyonlar, dijital suçlar ve banka kavramları gibi daha önce hiç ortaya çıkmayan birçok kavramı ortaya çıkararak, çoğu ülkede yasal zeminlerin veya politikaların yeniden oluşmasını sağlamıştır (Bakan, 2017, s. 264).

İnternet haberciliğine olan rağbet arttıkça, yazılı medya tirajlarını giderek düşmüştür. Bu tür tiraj düşürme sebepleri sadece yazılı basında değil aynı anda reklam gelirlerini düşürerek iletişim araçlarının sektörel sıkıntılarıyla karşı karşıya getirmiştir. Burada internet haberciliğin yazılı medyayı bitirebileceği düşünölmektedir. Dolayısıyla, bazı iletişim kuruluşlarının yazılı medyadan çekilip sanal haberciliği yapma devam ettiklerini görölmektedir (Kahraman ve Yavuz, 2019, s. 129).

İnternet günümüzde modern yaşam içerisindeki önem düzeyiyle kitle iletişim araçlarının yeni teknolojilere uyum sağlamasını zorunlu kılmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle artık haber metinleri, radyo ve televizyon gibi araçlar ve analog medyanın teknik kısıtlamaları ile sınırlandırılmaz bir hale gelmiştir (Pavlik, 2013, s. 31). Medya kuruluşlarında medyanın eski veya yeni biçimi yapay bir bölünmüşlük içerisinde değerlendirmektedir. Yeni medya ve geleneksel gazetecilik sistem içerisinde bütün olmuştur ve birbirlerini destekleyen bazı yapıların ve işleyişleri ile

yeni kurulan medya sisteminin güç ve iktidar yapısına süreklilik kazandırdıklarını görememek anlamına gelecektir (Törenli, 2005, s. 16).

İnternet haberciliği, bir anlamda geleneksel gazetelerinin yöntemleriyle bireylere haber iletmektedir veya yayın yapmaktadır. İnternet gazeteciliği başladığı andan itibaren haber ajanslarıyla hızlı bir biçimde uyum göstermektedir. Aynı zamanda internet gazeteciliğinde yayın yapan haber siteleri ortaya çıkmıştır (Karaduman, 2003, s. 145). İnternet haberciliği ilk başladığı dönemde medyada yaygın bir değişim yaratmıştır ve o dönemde mevcut olan gazetelerde yayınlanan haberleri sabah taze yayınlanmaktadır; akşam ise bayatlayan haber içeriği internet gazeteciliğinin ortamında yayınlanmaktadır. Ama internet gazeteciliğinin getirdiği etkilerle zaman konusu çok önemli ve hassas bir konu olmuştur. Dolayısıyla geleneksel medya internet üzerinden haberleri yayınlanmaya başlamıştır (Çetinkaya, 2018, s. 114; Kuyucu, 2020, s. 179).

1.6. Afrika İnternet Gazeteciliği

Yeni dijital teknolojilerin Afrika gazeteciliği üzerindeki etkisine ilişkin az araştırma bulunmaktadır. Özellikle dijitalleşmenin etkisi hakkında çok az şey bilinmektedir. Mobil iletişim ve sosyal medya, gazetecilerin doğal ortamlarında ‘haber odasında’ günlük rutinleri ve uygulamaları hakkında bilgilendirmektedir. Afrika'daki gazetecilerin engelleyen birçok duruma rağmen gelişen dijital devrim etmektedir. Böylece Afrika gazeteciliği, ortaya çıkan küresel bilgi düzeni açısından açıkta kalmaktadır (Mabweazara, 2014, s. 2).

Afrika ülkelerinin çoğunda teknoloji kurumsal ortamları dışında pek çok insanı etkilememiştir. Afrika toplumları her zaman bilgisayar, klavyede yazarak ve TV ile hızlı bir değişime imkân vermek için etkileşimli yeteneklerle donatılmıştır. Diğer bir sorun, çoğu Afrika ülkelerinin siyasi yapılarında yer almaktadır. Burada siyasal karar alma, çoğu kez iktidarın âdemi merkezîyetçi eğilimine karşı olan bir iktidar partisi zümresinde merkezileştirilmiştir. Yeni medya teknolojisi devrimci etkisi örgütsel ve siyasi karar almanın yanı sıra günlük ekonomik zorluklarla mücadele etmektedir (Banda, vd., 2009, s. 13).

Sosyal medya ve Afrika gazeteciliği bağlamı dar bir şekilde tanımlanmaktadır. Atton ve Mabweazara, Afrika'da medya ve gazetecilik konusunda, "araştırmanın teorik olarak büyük ölçüde eksik olduğunu söylemektedirler ve Afrikalı ana akım gazetecilerin nasıl olduğunu inceleme açısından ampirik temellendirme teknolojik değişimler ışığında mesleklerini icra etmek için yeni yollar yaratmakla ve haberlerle gerçekleştirmektedir. Ancak, dar bir biçimde toplumsal olarak tanımlanan katılımcı gazetecilik veya medya (bloklaşma, Twitter ve benzeri) ayrılmaz bir rol oynamaktadır. Afrika'daki gazeteciler işlerinde sosyal medyayı benimsemeye isteklidirler, genellikle kendi ülkelerindeki yetişkinlerin çoğunluğunun bu tür medyaya erişimi olmadığı için benimsememektedir (2011, s. 668; Paterson, 2013, s. 1).

Afrikalı gazetecilerin nasıl yeni yol izlemleri geliştirdiğini sorgulayan ve yakından inceleyenler, haber odalarındaki teknolojik değişiklikleri gazeteciliği uygulamak yanı sıra daha geniş haber üretimi sağlamak için çabalamaktadır. Afrika gazeteciliğinin uygulama alanındaki hızlı değişimlerle birlikte, haberin hızla değişen teknolojisini ve değişen endüstrileşmiş halini incelememiz gerekmektedir. Yeni dijital teknolojilerin benimsenmesi ve ortaya çıkan kültürleri bazı Afrika bölgelerinde izlenmiştir. Bu bölgeler 'Kuzey, Batı ve Güney Afrika' olarak belirtilmiştir. Yukarıda vurgulandığı gibi, denemelerin sayısı ve nasıl olduğuna dair bazı Batılı olmayan ampirik kavrayışlar sunma girişimidir. Afrika geleneksel gazeteciliği, yeni dijital teknolojilerin rahatsız edici etkisine çeşitli biçimlerinde uyum sağlamaktadır (Cottle, 2000, s. 432).

Yeni medya tartışmaları, küresel olarak iletişim yapılarını ve süreçlerini yeniden yapılandığı söylenen teknolojik yeniliklerin çoğuna meydan okuyan olağandışı Afrika arazisini ve ülkenin çoğu bölgesindeki zayıf telekomünikasyon ağlarından bahsetmektedir. Bu da, Afrika'nın düşük düzeyde internet kullanımına neden olmaktadır. Afrika'nın teknolojiyi kendine uyumlu hale getirmesinin zor olduğunu öne sürülmektedir. Çevrimiçi haberler, Afrika genelinde topluluklar esas olarak kurumsal seçkinlerle ilişkilidir. Fakat kendi kimliklerini oluşturmak ve iletirmek için yeni teknolojinin bazı yeni özelliklerinden yararlanan gelişmekte olan bir Afrikalı topluluğun olduğu unutulmamalıdır (Adeya ve Cogburn, 2001, s. 79).

Belki de Afrika'daki yeni medyanın değeri, sahip olduklarının gerçeğini yansıtmaktadır. Afrika'nın eski medya formlarını tamamlamış, ancak hiçbir şekilde onların yerini almamıştır. Afrika'da yeni medya tartışmalarının bizi zorladığını öne sürülmekte ve bir yandan da hızla değişen bir dizi resmi ve teknolojik deneyi, diğer yanda karmaşık bir dizi etkileşimi kabul etmektedir (Lister vd., 2003, s. 10). Yeni teknolojik olanaklar ve yerleşik medya biçimleri, yeni medya teknolojilerinin birbirine herhangi bir temel karşıtıktan ziyade bir süreklilik üzerinde var olduğu şeklinde görülmelidir. Bu bakış açısı, yeni medyayı 'internet, e-posta, cep telefonu' gibi teknolojileri eski medyanın ortaya koyduğu sorular açısından erişim, düzenleme ve içerik yok etmeye çalışmıştır. Yeni medyanın değeri bu nedenle daha fazla demokratik katılım, dâhil etme ve katılıma izin veren multimedya platformları sağlamak için eski medyayla ne ölçüde iç içe olduğunu ifade etmektedir (Landow, 2003, s. 58).

İnternetin gelişmesiyle sanal ortam yeni çıkan medya özdeşleştirilse de yeni teknolojinin cep telefonları, interaktif televizyonları ve bilgisayar oyunları gibi yeni açılımlardan dolayı bazı sınırlamalara gelemeyecek kadar kapsamlıdır. Yeni iletişim, gözlemlerin tanımlanmasında sınırların tam anlamı ile çizilmiş olmamasından kaynaklanmaktadır (Karaduman, 2003, s. 155).

Yeni medya, cep telefonları, tabletler, dizüstü bilgisayarlar gibi dijital araçları ve sosyal medya gibi platformları içermektedir. İnsanların etkileyen birçok platform arasında, kitle iletişim araçları ve şimdiki, yeni medya kanalları en çok etki yaratan ve en kaçınılmaz kanallar olmuştur. Günlük hayatımızın içinde olan medya ve internet ile yeni medya platformları ve kanallarının içerik tanıtımı ve yeni bir kültür yarattığı görülmektedir. Bu iletişim kanalları aracılığıyla, kadın ve erkek imajların rolleri ve beklentileri içinde betimleyen Afrikalıların bir zamanlar dünya hakkındaki algılarını yavaş yavaş şekillendiren gerçekçi olmayan klişeler, farklı cinsiyetlerin yerine getirmesi gereken rollerin normları, klişeler dâhil olmak üzere toplumsal cinsiyet yapılarının algısını yeniden yapılandırmada medya ve bu yapıların sırayla erkek ve kadınların davranışlarını ve refahını nasıl etkilediğini göstermektedir. Kumar'a göre, toplumsal cinsiyet kimlik, cinsiyet ifadesi ve fiziksel cinsiyet olarak üç kategoriye ayrıldığını belirtmektedir. Cinsiyetin sabit olmadığını ve zamanla

değişebilir olduğunu söylemektedir. Ayrıca cinsiyet kimliği, bir kişinin kendisini nasıl gördüğüdür ve Broom tarafından tanımlandığı gibi, bir kişinin içsel duygusu ve ne olduklarına dair kişisel deneyimidir (Okocha ve Ola-Akuma, 2022, s. 97-98). Bu yaklaşım toplumsal cinsiyetin aynı zamanda internet ve sosyal medya üzerinden şekillendirildiğini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM TOPLUMSAL CİNSİYET

2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Roller

Seks, biyolojik ve fizyolojik özellikleri ifade etmektedir. İnsanlar kadın veya erkek olarak tanımlanmaktadır. Bu biyolojik özelliklerinin setleri her ikisine de sahip olan bireyler olduğu için birbirini dışlamamakta, ancak bu özellikler insanları dişi veya erkek olarak ayırma eğiliminde olmaktadır. Cinsiyet ifadesi, bir kişinin iletişim kurduğu tüm yolları içerir. Cinsiyet normları gibi toplumsal faktörler de cinsiyet algıları yaratmaktadır. Bazı insanlar her zaman aynı cinsiyet ifadesine sahiptir. Diğerleri ise zamanla veya duruma göre ifadelerini değiştirebilmektedir. Dolayısıyla cinsiyet kimliği, bir kişinin kendini nasıl gördüğü olarak ifade edilebilmektedir (Betti, 2021, s. 4).

Toplumsal cinsiyet kavramı, ilk kez Ann Oakley'in 1972'deki *Sex, Gender and Society* adlı kitabında kullanılmıştır ve Oakley'in yazdığı kitabında toplumsal cinsiyet kavramını kadın ve erkekliğin toplumsal dönüşüme açık duygu ve davranışları olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, cinsin biyolojik olduğunu ve toplumsal cinsiyetin ise sosyal kurumların politik pratikleriyle oluştuğunu söylemek mümkündür (Savran, 2013, s. 334).

Cins kavramı, biyolojik temellere vurgu yaptığından dolayı yetersiz bulunmaktadır. Fakat toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmaya başlanmasıyla cinsiyet eşitsizliği tartışmaları daha ileri boyutlara taşınmıştır (Sancar, 2013, s. 177). Cinsellik ayrımının pratik olarak üstünlük ve güç üzerinden deneyimlendiği, bir iktidar alanı oluşturmanın etkenleri olarak görülmektedir. Ayrıca, farklı cinsler için

bir iktidar mücadelesi değildir. Aynı anda kendi aralarında cinslerin güç mücadelelerini ifade etmektedir (Kara, 2021, s. 191).

Cinsiyet kavramı bireyler arasındaki doğuştan gelen fizyolojik farklılıkları tanımlamaktadır. Cinsiyet kelimesinin karşılığı İngilizce’de “seks” olarak çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet kelimesinin karşılığı ise “gender” kelimeleri olarak kullanılmaktadır. Bir başka ifadeyle seks, kadınların ve erkeklerinin arasında ayrım biyolojik bir kavramdır veya bireylerin nüfus cüzdanlarında ya da kimliklerinde yazılan cinsiyet terimin anlamında gelmektedir. Biyolojik cinsiyet, kişilerin organizmalarındaki doğurganlık ve cinsel uzuvlar gibi biyolojik farklılıkları esas almaktadır ve kadın ya da erkek olarak sınıflandırıldığını görülmektedir (Suğur, 2006, s. 3; Dökmen, 2004, s. 4).

Cinsiyet kimliği bireylerin kendilerini erkek veya kadın olarak tanımlanma olmasıdır. Fakat çocuk yaşlarında cinsiyetin kalıcı olduğunu bilmemektedir. Ama belirli bir yaşa geldikten sonra cinsiyetinin değişmez olduğunu anlamaktadır. Çocuklar küçük yaşlarında kendi cinsiyetini bilmektedir ve çevresinde gördüğü bireyleri erkek ya da kadın olarak tanımlayabilmektedir (Gök, 2013, s. 4).

Toplumsal cinsiyet her kültürde farklı biçimlerde tanımlanmaktadır ve toplumlar tarafından sosyal olarak kurulmuş kadınlık ve erkeklik kategorileri her iki gruba atfedilen sosyal empoze yükümlülüğü edildiğini ve davranışları belirtilmiştir (Bilton vd., 2008, s. 129).

Toplumsal cinsellik daha fazla erkeği yükleme boyutlarında göstermesiyle birlikte erkeğin değer simgesi, işe yararlılığı ve erkeğin varlığı ve yoksulluğu cinselliğin bütünü onunla bağlantılı olduğu hâle gelmiştir (Atabek, 2006, s. 23). Cinsiyet ayrımcılığın oluşumu ve sürdürülmesi kalıp yargılarında önemi çok büyüktür. Dolayısıyla cinsiyet eşitsizliğinin üzerine yapılan çalışmalar en yaygın kalıp yargısıyla kadınları namus üzerinden değerlendirip, toplumda kadınların sürekli bir tehdit altında olmasına sebep olmuştur (Bora, 2012, s. 186).

Toplumsal cinsiyet bireyin doğuştan kazandığı bir nitelik değildir. Bireylerin ailesinden veya arkadaşlarından ya da eğitim ve iş yeri gibi yerlerinden gelen düşünceleri toplum tarafından zorla kabul ettiren davranışlar ve kurallardan

gelmektedir. Toplumsal cinsiyet kısaca toplum tarafından yüklenen öğretilerdir. Cinsiyet ayrımının, kadınlar ve erkekler arasındaki ayrımcılıkla başladığı bilinmektedir ve bu ayrımcılığın belirgin olarak hissedildiği yer ailelerdedir. Aile ve toplum içerisinde başlayan daha sonra büyütülen cinsiyet ayrımı düşünce kalıplarına göre, iki cinsiyetin arasında uygun görülen birtakım rolleri içinde biçilmiştir. Burada kadın rolleri, ev işleri ile uğraşan kadın ve çocuklarının bakımından sorumlu olması olan bir anne olarak göstermesi, erkeğin rolü ise ev dışındaki işlerden sorumlu olan veya dışarda çalışarak para kazanması gereken bir bireydir ve erkeğin eşini ve çocukları üzerinden sözü geçen biri olması şeklinde örnekler verilebilmektedir. Ayrıca toplumda kadının şefkatli, ağırbaşlı, namuslu, evine, eşine bağlı olması beklenmektedir. Toplumda erkekten beklenen rol güçlü olması, evde baskın olması, ailenin yaşam risklerini alan bir birey olması ve lider olması kabul gören stereotip özelliklerdendir (Avcı ve Güdekli, 2018, s. 477).

Toplumsal cinsiyeti toplumda var olan cinsiyet eşitsizliklerinde kullanılan bir kavramdır. Seks kavramı biyolojik cinsiyetlerin üzerinde kurgulanan cinsiyet ayrımıdır. Gender kavramı ise, sosyo-kültürel ortamında yaratılan cinsiyetlerin üzerinde yoğunlaşmaktadır. Diğer bir deyişle toplumsal cinsiyet kavramının, farklı teorik yaklaşımları tarafından ele alındığını görülmüştür. Bireyin bu yaklaşımlarının kavranabilmesi için gender kavramının tarihindeki aile kurgularıyla birlikte değerlendirilmesi gerekir (Hoşaf ve Arslan, 2019, s. 446-447).

Foucault, toplumsal katlanma olarak vurgulamasına rağmen cinsiyet algısının öğrenilmiş hakikatlerin ortamında şekil aldığı ve cinsiyetin aslında toplumsal, kültürel ve tarihsel olarak üretilip bastırılmasından ziyade söylem yolu ile sorunsallaştırdığını vurgu yapmıştır (2016, s. 13). Connell'a göre, toplumsal cinsiyet insanlar arasındaki birebir ilişkilerden daha çok toplumsal olana yoğunlaşmaktadır. Connell, cinselliğin ülkenin iktidar politika pratikleri ve büyük ölçüde toplum içindeki var olan kurumlara bağlı olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kavramın anlayışı oluşmasında kurumlar büyük rol oynamaktadır (2016, s. 180-181).

Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ile ilgili yapılan çalışmalarının en önemli kavramlardan biri olmuştur. Toplumsal cinsiyet kavramı sosyal bilimlerde biyolojik

cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak iki farklı cinsiyet kavramından oluşturulmaktadır. Biyolojik cinsiyet kavramı kişilerin fiziksel farklılıklarına göre kadınlar ve erkekler olarak sınıflandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı ise erkek ve kadın toplumdaki farklı rol oynadığını ve her cinse ait olan davranışları öngörmektedir (Dündar, 2010, s. 92; Suğur, 2006, s. 3).

Toplumsal cinsiyet kavramı, doğuştan gelen cinsiyet farklılarının özelliklerinden ziyade toplumsallaşmış bir süreç içerisinde olmasıyla kadın ve erkeğin takındıkları farklı rollere ve özelliklere işaret etmiştir. Ayrıca, kadının toplumdaki ikincil konumunu sorgulayan ikinci dalga feministler toplumsal cinsiyet iktidarını ve cinsellik konularını erkek otoritesine dayanan toplum yapısında sorunsallaştırmaktadır (Şahin ve Birincioğlu, 2020, s. 191; Akça ve Tönel, 2011, s. 16).

Toplumsal cinsiyet kavramı, karmaşık toplumsal ilişkiler ağı içinde inşa edilen nitelikleriyle kadınlık veya erkeklığe yüklenen görevleri ya da bireylerden beklenen bir davranışları ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu bağlamdaki anlamlar, her toplumun kültüründe farklılık gösterebileceği gibi aynı bir toplum içerisinde de değişen süreçte değişiklik gösterebilmektedir. Aynı anda bir toplumun farklı kesimleri içinde bulunan cinsiyetle ilgili yüklediği anlamlar birbirinden farklılık göstermektedir. Günümüzde toplumsal cinsiyet kavramı genellikle ataerkil toplum yapısıyla ilişkilendirilen eleştirel bir anlam kazanmaktadır (Akça ve Ergül, 2016, s. 17).

Kadın ve erkek olmak, toplumsal cinsiyetten farklı anlamlara gelmektedir. Kişi aynı anda yaşamını hangi şekilde devam ettireceğini, toplum tarafından kendisine yüklenen sorumlulukları ve görev dağılımlarını toplumsal cinsiyetle birlikte öğrenmeye başlamıştır. Birey yaşadığı toplumsal yapı içerisinde erkek ve kadının sosyal ilişkilerini belirlenmiştir (Giddens, 2002, s. 98).

Toplumsal cinsiyet, kültürel olarak üretilmiştir, fakat yaşayarak öğrenilen rollerini büyütmektedir. Bu rollerin öğrenilmesi için toplumun diğer kişileri etkili olmaktadır ve her yeni doğan bir çocuğun cinsiyetine göre mavi veya pembe renkli eşyaları alınmaktadır. Bununla birlikte aile erkek bebeğine silah, araba alınması; kız

çocuklarına da bebek oyuncuları ve mutfak oyunları gibi oyuncak seçimleriyle önemli bir pekiştirici rol üslenmektedir. Ayrıca bu roller, belli zaman süreçlere ve toplum kültürlerine göre farklılık gösterebilmektedir (Demirel, 2016, s. 216).

Toplumsal cinsiyette kadınlar ve erkeklerin kültür ile bağlantılı olan toplum kültürünün atfettiği rolleri, davranışları ve beklentilerdir. Ayrıca toplumsal cinsiyeti genelde kişinin biyolojik yapısıyla ilişkili var olan psikolojik özellikleri içermektedir (Dökmen, 2006, s. 5). Toplumsal cinsiyet kavramı çerçevesinde, toplum ve kültür tarafından kadın ya da erkeğe birtakım anlamlar yüklenmektedir. Aynı zamanda toplumun ve kültürün beklentileri ifade edilmektedir. Burada psikolojik faktörler de devreye girmektedir. Bunun nedeni ise, bireylerin biyolojik yapıları ile psikolojik özelliklerinin iç içe olmasının kabul edilmesidir (Bayhan, 2013, s. 153).

Ayrıca toplum, kadının ev işleriyle uğraşma zorunluluğu var gibi göstermektedir. Diğer yandan erkeği ise ev dışı işlerle özdeşleştirmektedir. Bu sebeple bazı iş yerlerinde kadınların erkeklerle aynı işi yapıyor olması durumunda bile kadına daha düşük ücret verildiğini görülebilmektedir. Bunun da küreselleşmenin sonuçlarından biri olduğunu söylemek mümkündür. Küreselleşme kültürde, siyaset ve ekonomide etkisi olduğu gibi toplumsal cinsiyet üzerinde de etkili olmuştur. Küreselleşen dünyanın, kadınlar ve erkeklerin üzerinde etkilerine rastlanmaktadır. Ama bu etkilerin yıllarca geçerli olduğu ve var olan cinsiyet kalıplarını değiştiremediğini görülmüştür. Günümüzde kapitalist yönetimin anlayışı olmasına rağmen bazı ataerkil yönetim ideolojisi var olduğunu söylemek mümkündür (Güdekli, 2016, s. 58).

Toplumsal cinsiyet kavramının ilişkileri, zaman ve mekân kavramlarına göre değişmektedir. Dolayısıyla gender kavramı cinsiyetler arasındaki var olan biyolojik ilişkilerinden toplumsal olarak kurulmuş olması bakımından ayrılmıştır. Buradaki ilişkiler belirli zaman süreci içinde değişme göstermektedir veya kültürden kültüre farklılık göstermektedir (Outhwaite, 2008, s. 787-788).

Cinsiyet rolleri, kadın ve erkeğin üstlendiği rollerdir. Rollerin cinsiyetlerine göre anlam işgal oluşturmaları beklenmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin çevreyle ilgili bir bakış açısı, toplumsal cinsiyet rollerinin yaratıldığını

göstermektedir. Bireyler ve topluluklar, çevreleri ile arasındaki etkileşimler yoluyla toplumsal cinsiyetin inşasında rol oynamaktadır. Ayrıca roller, insanların içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal ortamlardaki biyolojik bir toplumsal cinsiyet rollerine bakış açısı ile gelişmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramın rollerine yönelik sosyolojik bir bakış açısı bulunmaktadır. Bireyin eril ve dişil rolleri öğrenilmiştir. Bu bağlamda, cinsiyet rolleri ile ilgili olan eril ve dişil roller sadece erkeklerle bağlantılı değildir (Blackstone, 2003, s. 335).

Cinsiyet rolü erkekler ve kadınlara yüklenen özelliklerin ortaya çıkması için vardır. Bu anlamda olan özellikler kadınlardan beklenen olumlu özellikleridir. Kadından beklenen özellikler şu şekilde sırlayabiliriz; kadının duygusal olması, çekici olması, düzenli olması, etkileyici olması, fedakâr olmalı, iyi huylu olmalı, kibar olması, her durumda terbiyeli olması, pratik olması, sabırlı olması, sevimli olması, saygılı olması, çevresine sadık olması, tatlı bir dil ile konuşması, her zaman eşine itaatkâr olması, yeni şeyler üretmesi, yumuşak olması ve zarif olması gibi özellikler beklenmektedir. Erkeklerden beklenen özellikler ise, bağımsız olması, cesur olması, kavgacı olması, dayanıklı olması, sportif olması, daha güçlü olması, haklarını savunabilen biri olması, kendine güvenen biri olması ve mücadelecisi olması şeklindedir (Dökmen, 2009, s. 109).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kabulleri yazılı medya tarafından yayınladığı bazı haber metinleri ve haber fotoğraflarında yer aldığını görülmektedir ve yeniden üretilmiştir. Bu açıdan, eleştirel yaklaşımlardan hareket ederek, haberlerde gazetecinin niyetinden bağımsız kalması ve ülkede var olan güç konumlarını desteklemeye hizmet etmektedir (Dursun, 2010, s. 21).

Toplumsal cinsiyet rolleri eşitlikçi ve geleneksel roller olarak kategorize edilmiştir. Dolayısıyla kadınlar için öngörülen geleneksel rolleri çocuklar doğurması, büyütmesi, eşine ve çocuklarına ihtiyaçlarını karşılaması, ev işlerinden sorumlu olması zorunlu olduğunu göstermektedir. Burada kadının iş yaşamında pasif olması anlamına gelmektedir. Toplumda erkekler için önerilen geleneksel roller ise ev dışındaki işleri çalışması gerektiğini ve evin reisi gibi göstermesi ve evin sorunlarından sorumlu olması, aile zorlukları ile mücadele eden birey olması, maddi kaynakların kontrolü gibi rollerden sorumlu olması gibi gösterilmektedir. Toplumda

eşitlikçi roller ise, eğitim, meslek, siyasal yaşam, aile ve sosyal hayati gibi kavramlarda erkekler ve kadınlar arasındaki sorumlulukları eşit olarak paylaşmıştır (Budak ve Küçükşen, 2018, s. 563).

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin, grupların ve toplumların farklı beklentilerine dayalıdır. Cinsiyetlerine göre bireyler toplumun cinsiyetle ilgili olan değerleri ve inançları ve cinsiyet rollerinin arasındaki etkileşimlerin ürünüdür. Ayrıca bireylerin çevrelerindeki olan davranışları, hangi türe ve her iki cinse uygun olduğunun ipuçlarını vermektedir. Toplumda, toplumsal cinsiyete uygun roller her bir toplumun ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Başka deyişle, cinsiyetler arasındaki farklılıklar hakkındaki inançlar "Cinsiyet rolleri" terimini anlamak ve "gender" teriminin anlaşılması, genellikle terimle karıştırılan sosyal bir terim "seks" cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklı kavramlardır. Ve onların arasındaki farklılık ise, cinsiyet tarafından temelden belirlenen biyolojik bir kavramdır (Blackstone, 2003, s. 335).

Toplumsal cinsiyetin rolü, toplumda erkek ve kadının cinsiyeti birbirinden ayıran veya farklılaştıran bir ifade biçimi olarak bilinmiştir. Rol toplumun içinde yaşayan bireylerin rolüyle değişmektedir; rolün baba olmak, anne olmak, öğretmen olmak ve kardeş olma gibi çeşitli olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolü bireyleri erkek ve kadın olarak ayıran farkla onları cinsiyetçi rol kavramlarına dâhil etmektedir. Ayrıca cinsiyet kalıp yargılarını veya toplumun belirlediği cinsiyet farklılıklarını yansıtmaktadır ve bu kavram kadınla ve erkekle ilişkili olduğu rolleri ifade etmektedir (Dökmen, 2009, s. 29).

Oakley'e göre, toplumsal cinsiyet rolünün biyolojik bir kökeni olmadığı belirtilmektedir ve cinsiyet ile toplumsal cinsiyet kavramların arasındaki bağlantıların doğal olmadığını belirtmiştir (Akt: Saraç, 2013, s. 28). Bir başka deyişle toplumsal cinsiyet rolleri kadınların ve erkeklerin davranışlarını belirleyen kültürel değer olarak tanımlanmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerinde erkek ve kadına yapılan ayrımcılık, ev ya da aile içinden başlayarak okulda, iş yerlerde, aile çevre ilişkilerinde ve alışveriş merkezlerine kadar devam etmektedir (Özcan, 2012, s. 12). Cinsiyet rolleri, zaman ve mekâna bağlamından toplumdaki topluma ya da kültürden kültüre farklılık göstermiştir ve toplumda var olan bazı anlayışlılara göre biçimlenmiştir (Ökten, 2009, s. 303).

Toplumsal cinsiyet rolleri dünyanın bütün toplumların kültürlerinde yer alması nedeniyle, kültürel özelliklerin yanında evrensel bir niteliğe sahip olmuştur. Ayrıca her toplum kültürünün kendine ait özellikleri olmasından dolayı roller farklılık ve çeşitlilik göstermiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinde kişinin kendisini erkek ya da kadın olarak kendini tanımladıktan sonra cinsiyetinin gerektirdiği rolleri üstlendiğini görülmüştür (Gök, 2013, s. 4). Her toplumun kültüründe, erkek ve kadın için uygun görülen davranış, tavır, tutum ve değer şeklinde barındırmaktadır. Bu deyişle hareket edersek her toplum kültüründe kadınlara ve erkeklerine farklı yaşam şekli belirlenmiştir (Ersoy, 2009, s. 214).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin temelleri tarihsel, ekonomik, siyasal ve kültürel olmaktadır. Yaşamda bu tür roller toplum tarafından yeniden üretilmektedir, bundan yola çıkarak doğal ve normal oldukları fikrinin güçlendiğini savunmaktadır (Güzel, 2014, s. 187). Toplumda cinsiyet, toplumsal olarak inşa edilmektedir. Aynı anda bireylerin tercih ettiği biyolojik cinsiyeti sonradan toplumsal cinsiyet arasında farklılıklar olabileceğini de içermektedir (Alankuş 2007, s. 29).

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, toplumsal cinsiyetten kaynaklanan şiddet ilişkileri kadınlara kapsadığı kadar erkekleri de kapsamıştır; toplumsal olarak tanımlanmış erkeklik ve kadınlık rollerinden yaşadıkları tüm şiddet türlerini içeriklerinde kaynaklanmıştır (Altınay ve Arat, 2008, s. 16). Toplum, erkek ve kadın rollerine her ne kadar anlam yüklese de kadınlar ya da erkeklere verdiği toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kişisel algılar gelişmiştir ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar kişinin toplumsallaşma sürecinde oluşmuştur (Gök, 2013, s. 6).

2.2. Toplumsal Cinsiyetle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Cinsiyet kavramı, insanların fiziksel ve biyolojik doğuştan getirmiş oldukları özelliği kişileri kadın ve erkek şeklinde ayırmıştır. Cinsiyet sadece bireyin biyolojik farklılıkları göstermemektedir aynı zamanda kişilerin yaşamında daha ilk yılları yaşamayı başladıktan sonra kişi için toplumsal bir kategori yaratmaktadır. Yaratılan kategoriler, kişinin biyolojik açıdan belirli bir cinse ait olduğuna ilişkin bilgi

sunduktan sonra bazı davranışlardan, tutumlardan ve rollerden şekillendiğini göstermektedir. Sonuçta her toplum kültürünün içindeki kişiler için bazı toplumsal kabul görülen roller bütünü belirlenmiştir. Hayatımızın bu tür rollerine toplumsal cinsiyet denilmektedir (Vatandaş, 2007, s. 29).

Toplumsal cinsiyetin anlaşılması açısından cinsiyetlerin arasındaki farklılıkların açıklanmasına ilişkin çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyetin kuramlarında erkek ve kadın ayıran farklılığının temelinde yatan bazı rol dağılımlarına ilişkin bakış açılarını ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet kuramları, Biyolojik Kuram, Sosyal Rol Kuramı, Kültürel Yaklaşım, Sosyal Öğrenme Kuramı, Bilişsel Gelişim Kuramı şeklindedir (Keskin ve Uluşan, 2016, s. 51).

Biyolojik Kuram

Erkeklik ve kadınlık rollerinin belirlenmesinde iki cins arasındaki biyolojik cinsiyetinden kaynaklı olduğu doğurganlık özelinden gelmiştir. Dolayısıyla her iki cinsin üstlendikleri roller birbirinden ayrılmıştır. Tarihi süreci bakıldığında erkek ve kadının arasındaki olan farklılıkları hakkında ilginç açıklamalar yapılmıştır. Biyoloğlara göre, var olan farklılıkların temelinde, kadını erkekten ayıran bazı biyolojik özelliklere dayalı olan üstlendikleri roller bulunmaktadır. Rollere göre temel fark ise, kadının doğurganlığından kaynaklanmaktadır (Güldü ve Kart, 2009, s. 101; Neziroğlu, 2018, s. 8).

Biyolojik kuram, toplumda bireye verilmiş davranışlarda kız ve erkek çocukların farklılıkların önemli kısmı erken yaşlarda bu davranışsal farkları gözlemlenmesidir. Ayrıca ebeveynler kız ve erkek çocuklarına farklı bir yaklaşım sergiledikleri için çocuklarının davranış ve ilgilerinin ayrı yönlerde geliştiğini belirtmiştir. Bu davranışsal farklılıklar, kız çocukların daha yumuşak oyuncaklara ilgi gösterme; erkek çocukların silah ve araba gibi oyuncaklara ilgi göstermesiyle açıklanmıştır. Toplumda erkek çocuklar daha çok sert oyunlar, atlama, koşma ya da uçak taklidi yapma gibi eğiliminde gösterirken; kız çocuklar daha yumuşak oyunları, konuşmayı, dokunmayı ve öpmeyi tercih etmiştir. Erkek çocukların bir araya gelince

hiyerarşik bir düzen kurma eğiliminden geçer, kız çocuklarında da bu davranış belirgin olarak gözlemlenmemiştir (Eşel, 2005, s. 138-139).

Cinsin farklılıklara göre, kadının doğurgan olması nedeniyle toplumda daha güçsüz ve yaşamda ona ait bazı edilgen yapılarına sahiptir. Dolayısıyla kadın daha iyi beslenmesi gereken bir birey, korunma ihtiyacına olan kişi ve barınma ihtiyaçlarını karşılanması şeklinde toplumda kadınlara gereken ihtiyaçlarını erkekler tarafından karşılanmaktadır. Kadının doğurganlık özelliklerinden yaşanan doğal neticelerden dolayı, erkek ve kadının doğuştan getirdikleri biyolojik özellikler psikolojik anlamda birbirlerinden ayrılmak gerekmektedir (Buss, 1995, s. 165).

Biyolojik kurama göre, kadın ve erkek arasındaki farklılığın temel sebebi, kadınların çocuk doğurabilmeleridir. Biyologlara göre, toplumsal cinsiyetin getirdiği farklılıklarının kökeninde yatan asıl neden budur (Güldü ve Kart, 2009, s. 101). İnsanoğlunun yaşamaya başladığı ilk andan itibaren topluluklarda erkek dış çevre ile mücadeleden sorumlu olmuştur; kadın ise ev ile ilgili işlerden sorumlu olmuştur. Bu rol dağılımında yaşanan bu farklılaşma, doğum kontrol yöntemleri ve erkeğin fiziksel gücünü göstermesi gereken koşulların azalması nedeni ile büyük ölçüde ortadan kalkmıştır (Udry, 1994, s. 562). Ayrıca kadınların iş ve sosyal yaşam varlığı, eğitim alma gerekliliği oranını yükseltmiştir. Burada biyolojik kuramı getirdiği önemli varsayımlarından biri de toplumsal cinsiyette var olan farklılıklarının, kadın ve erkek arasındaki psikolojik farklılıkları da kapsamadığını görülmüştür (Wood ve Eagly, 2002, s. 720-721).

Günümüzde yaşam koşullarında yaşanan değişme ve gelişme ile birlikte rollerin dağılımındaki farklılıklar azalmaktadır. Fakat kadın ve erkeğin davranışlarının belirmesinde önemli bir etkidir. Biyoloji kaderdir fikrine göre, toplumda biyolojik yapılarının sosyal koşullarla doğrultusunda ortaya çıkmasıyla yaşam annelerin rolünün yalnızca biyolojik olarak süregeldiği özelliklerinden bir sonucu olarak görülmemiştir ve sosyalleşme süreci ile edinilmiştir (Ersoy, 2009, s. 101).

Biyolojik kuram savunucularına göre, biyolojik kuramın bir kısım feminist düşünür kadının önemi ve değeri üzerinde durmuştur. Ayrıca toplumda kadın olmak

ya da kadınlara ait özellikleri sunma veya kadınların anne olma nedeni ile kadınlar toplumun iyileşen bir birey olarak örnek alınması gereken bir cinsi olarak görülmüştür. Bu bağlamda erkeklerin kadınların karşısında üstün olduklarını kabul edilmektedir (Dökmen, 2016, s. 52).

Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol kuramı, erkeklerin ve kadınların arasındaki davranışsal farklılıklarını, cinsiyet kalıpları ya da toplumda olan değer yargılarıyla açıklamaktadır (Arıcı, 2011, s. 20). Sosyal rol yaklaşımına göre, iki cinsin arasındaki farklı sosyalleşme ve toplumsallaşma süreçlerinden geçmesidir. Ayrıca var olan süreçlerden farklı sosyal davranışlar edinmesinin nedeniyle cinsiyette farklılıklar oluşmaktadır. Sosyal rol kuramı kapsamında, cinsiyetin toplumsallaşması ve farklılaşması bireylerin çocukluk dönemlerine dayanmaktadır. Aynı anda, kadınlar ve erkeklerin cinsiyetleri doğuştan gelen psikolojik farklılıkları ve cinsiyet rolleri bulunmamaktadır. Kadınlar ve erkekler arasındaki bulunan cinsiyet farklılıkları tamamen sosyal davranışlardan kaynaklandığını söylenmektedir (Gül, 2014, s. 48).

Buna göre, cinslerin arasında bulunan farklılıklarının oluşmasında farklı sosyalleşme yaşantılarını etkili olmuştur (Schmitt, 2003, s. 309) ve aynı zamanda toplum ve aile gibi faktörler tarafından şekillendirildiğini görülmüştür. Diğer ifadeyle, toplumun kadınlardan beklendiği ortak dişil cinsiyet rolleri bulunmaktadır; Erkeklerden ise eril davranışı beklediği cinsiyet rolleri bulunmaktadır (Dulin, 2007, s. 105). Sosyal rol kuramı, erkek ve kadın arasındaki farklı sosyal rollerden beklendiği davranışsal cinsiyet farklılıklarını açıklamaya çalışmıştır. Kurama göre, kadınlar ve erkekler yaşadıkları toplum tarafından yüklenen farklı sosyal roller üstlenmelerinden kaynaklanmaktadır (Wood ve Eagly, 2002, s. 699).

Sosyal rol kuramına göre, toplumda erkekler ekonomik yapının içerisinde ücret alan kişi şeklinde onu beceriler öğrenmeye iterken; kadınlar küçük yaşlardan itibaren ev becerileri öğrenmesi gereken bir birey olarak göstermiştir. Toplumsal açıdan kadın, küçük yaşlardayken kişilere yönelik fiziksel ve duygusal bakım gerektiren işlerle özdeşleştirilmiştir, erkek ise bağımsız davranışları ve daha iddialı

bir kişi olarak sergilenmiştir. Ayrıca kadınlara ait görülen bazı uygun meslekler de gösterilmektedir. Bu mesleklere göre kadının hemşire, ğretmen ve sosyal hizmetler gibi işlerde çalışması uygun grlmştir. Burada erkekler mülk sahibi ve kaynakların sahibi olarak daha ön planda yer almaktadır (Güldü ve Kart, 2009, s. 103).

Etkileşimsel yaklaşımlara göre, bireyler biyolojik cinsiyetlerini doğuştan kazanmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramına göre ise, kişinin biyolojik cinsiyetini toplumdan öğrenilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla teorik çalışmalarda toplumsal olarak verilen cinsiyet rollerinin bireye sonradan kazanıldığını savunmuştur. Cinsiyet rollerin sosyalleşmesi nasıl edinildiğini, kadınlara ve erkeklerden hangi davranışların beklendiğini açıklamaya çalıştığını grlmştir. Onlara göre, her toplumda var olan belli faaliyetler erkeklere aittir. Diğer kalan faaliyetlerin ise kadınlara ait olduğuna ilişkin düşünceye sahiptir. Buradan hareket ederek sosyal kurumlar, cinslere uygun faaliyetleri belirlemektedir. Ayrıca toplum tarafından belirlenen bazı cinsiyet rollerine uygun davranılmayan kişilere toplum ayıplanır ve o kişiye toplum dışlanmasıyla karşı karşıya kaldığını görülmektedir (Demirbilek, 2007, s. 20).

Genellikle toplumlarda aile içeresinde, kadının yemek yapan birey olarak gösterilmesi, erkeğin ise para kazanması gibi sürekli tekrarlanan davranış için gereken bazı yetenekleriyle cinsiyet özelliklerine sahip olmuşlardır. Bu sebeple toplumsal yapı, toplumsal istek ve beklentiler doğrultusunda beliren kadınlık ve erkeklik rolleri gereği kişilerin özellikleri birbirlerinden ayrılmıştır. Toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilen işleri yapmak ya da davranmak için gereken niteliklerse cinsiyet kalıp yargılarını oluşturulmuş olmaktadır (Dökmen, 2016, s. 82-84).

Bireyler toplum içerisinde birbirlerinden fark eden roller kapsamında kendi biyolojik cinsiyetleriyle ilgili doğuştan gelen psikoloji eğilimlerini ya da verilen rollerini sahip olmayıp cinsiyetleri ile ilgili rol farklılıklarında sosyalleşme süreçlerinden etkili olmuştur (Schmitt, 2003, s. 309). Bireylerden toplum tarafından beklenen rolleri yerine getirirken, biyolojik cinsiyetlerinin bireyin doğumu ile birlikte getirildiğini ve sonradan kazandığı özellikleri birleştirilmiş olmasıdır. Ayrıca kendilerinden beklenen cinsiyetlerine özgü toplumsal roller oluşturulmaktadır (Güldü ve Kart, 2009, s. 102).

Kültürel Yaklaşımlar

Biyolojik yaklaşım, erkek ve kadın cinsiyetlerinin ayrışmasını biyolojik yapının belirlediğini savunmaktadır. Ona göre erkekler ve kadınların birbirinden farklılıkları ya da ayran biyolojik cinsiyet rollerine bağlıdır. Kültürel yaklaşım ise, üretilen kültürde kadın ve erkek arasındaki fark androjenik olmak zorundadır çünkü biyolojik olarak erkekler lehine avantajlarına sahip olmasına sağlamıştır ve onların avantajı cinsiyetler arasındaki iş bölümünde etkili olmaktadır (Neziroğlu, 2018, s. 8).

Kadın ve erkek rollerinin toplumsal olarak belirlendiği yaklaşıma kültürel yaklaşım denilmektedir. Yaklaşım göre, cinsiyet rol standartları toplum kültüründen kültüre değişmektedir ve geçmişten bugüne farklılık göstermektedir (Segal, 1990, s. 93-94).

Kültürel yaklaşımda erkek daha üretkendir ve değerlere sahiptir, kadın ise çocuk doğurmak ve ev işi gibi işlere sınırlandırılmıştır. Buna göre, Jessie Bernard iki ayrı alan olduğunu belirtmiştir. İlk önce “kültürel kuşatılmışlık” adlandırıldığı ayırmda kadınların yaşam dünyalarında önerilen çözüm androjen bir toplum yaratması değildir, kadın iki dünyanın yaşam niteliklerini değiştirmiştir. Sonra kadınların kendi dünyalarının tanımları üzerinde denetimi ele geçirmek için kültürlerini yeniden ele geçirmeye gereksinimler içinde olmuştur (İrvan ve Binark, 1995, s. 34). Bu açıdan konu değerlendirildiğinde, kadın ve erkek rolleri toplumun kültürel kodları çerçevesinde şekillenmektedir.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre, toplumsal cinsiyette davranışlar ve tutumlar bireyler tarafından öğrenilmektedir. Bu kurama göre gözlem önemlidir. Sosyal öğrenme kuramı insanların, kadınlar ve erkeklerin arasındaki farklı rol kalıpları, davranışları buldukları toplum içinde erkek ve kadınları gözlemleyerek öğrendiklerine vurgu yapmıştır. Bu yüzden bireyin kadın ya da erkek olmasının öğrenebilmesi için kendi yaşadığı sosyal çevresindeki olan önemli kaynakları referans alması gerekmektedir (Bandura, 1977, s. 3; Keskin ve Ulusan, 2016, s. 56).

Bandura'ya göre, sosyal öğrenme kuramının iki öğrenme metoduna dayandığını söylemektedir. Birinci metot, kişilerin edimsel koşullarından gelmektedir, bu öğrenme metodu daha temel bir yolu sahip olmasıyla bireyin direkt deneyimlere dayanmaktadır. İkincisi ise model alma ve taklit, burada belirleyici olan ödül ve ceza sistemidir. Ebeveynleri veya toplum tarafından kız ve erkek çocuklarına kabul görülen ve çocuğunu ödülleni mesi gerektiği durumlarda karşılı verilen ödüller ya da yaşamda olumlu sonuçlar elde ettiği görülen tutumları için gerektiği davranışlar ileriki zamanlarda tekrarlanacağı söylemektedir. Kurama göre verilen ödüller ve ceza sistemleri her toplumun cinsiyetine uygun olan davranışlar sergileyen çocuklarını ödüllendirilirken, cinsiyet toplumlarında uygun davranışları olmayan çocukları cezalandırıldığı görülmüştür (Dökmen, 2015, s. 60).

Sosyal öğrenme yaklaşımı toplumsal yaşam içerisinde kadınlar ve erkekler birbirlerinden ayran davranış kalıpları sergilenmektedir. Dolayısıyla kadın ve erkeğin cinsiyet zümresinin belirlenmesi bu kalıplar içerisinde gerçekleştirilmektedir. Sosyal öğrenme yaklaşımına göre bireyler sosyal ortamda gördükleri bütün şeyleri taklit ederek öğrenmiştir. Örneğim, çocuklar kendi çevresinde olan anne, baba ve öğretmen gibi kişileri taklit ederek kendi cinsiyetini ve davranışlarını oluşturmaya başlamaktadır (İmançer, 2006, s. 49-50).

Bireylerin sergilediği bazı davranışlarını diğer kişilerin davranışlarını gözlemlemekle ve taklit etme yoluyla öğrenildiğini bilinmektedir. Bandura'ya göre, öğrenmeyi etkileyen üç farklı model üzerinde durulmaktadır. İlk olan model, canlı modeldir. Bu modelde belli bir davranışı sergileyen gerçek bir kişidir. Örneğin kız çocukları annelerini taklit etmektedir; erkek çocukların ise babalarını taklit ettiklerini görülmüştür. Bu tür taklitler canlı modelin örneği oluşturmaktadır. İkinci model sembolik modelidir. Burada bir film ya da televizyonda görülen ünlü bir kişinin modelleme yapmasında etkili olmaktadır. Üçüncü model ise sözlü direktiflerdir. Bu modelde bireyin nasıl davranması gerektiğine ilişkin açıklamaları kapsamaktadır (Bandura, 1977, s. 5; Dökmen, 2015, s. 60; Bayrakçi, 2007, s. 203).

Ailelerde doğan çocuklar, geldikleri andan itibaren cinsiyetleri temelinde var olan sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde algılayarak öğrenmektedirler. Kuramda var olan farklılıklara göre davranan çocuklar, cinsiyet rollerini modellerden öğrenen

çocuk olarak vurgulanmaktadır. Bunu kişinin kendi çevrendeki toplumsal rollerinden öğrenmesi açısından oldukça önemlidir (Ersoy, 2009, s. 105).

Sosyal öğrenme kuramında anne ve baba çocuklarına cinsiyet rol modellerinin ilk toplumsal grup olarak görülmektedir. Dolayısıyla ailenin erkek çocukları babasından, kız çocukları ise annesinden rol öğrenmektedir. Kitle iletişim araçlarının cinsiyet rollerinin bireyin öğrenmesine etkisi, anne ve babaları kadar güçlü olmuştur ve görsel basın olarak adlandırılan televizyonun bu konuda etkisi büyüktür. Bu yüzden çocukların kendilerine rol model belirlemeleri bu süreçte gerçekleştirmektedir. Burada kitle iletişim araçlarını kendilerine rol model alan çocukların, anne ve babaları kadar bu iletişim araçlarından da etkilendiğini söylemek mümkündür (Dökmen, 2009, s. 62).

Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel Gelişim Kuramına göre, insanların hayatına dair olan tutarlık davranışları ve tutumlarına sahip olmaları için bilişsel tutarlılık sahibi olmaları gerekmektedir. Bilişsel tutarlığı toplum tarafından onaylananlar, toplumsal cinsiyet özelliklerine sahip olmaktadır. Kurama göre, kişilerin cinsiyet rolü kazanması çocukluğun bilişsel zamanlılığı ile ilişkilendirildiğini görülmüştür. Bu bağlamda, toplumsal süreçlerde katılım sağlayan kişilerin cinsiyet rolleri kendileri tarafından biçimlendirilmiştir (Gül, 2014, s. 50; Güldü ve Kart, 2009, s. 105; Franzoi, 2006, s. 42).

Bilişsel kuramda bireylerin bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır. Burada bireylerin kendileri ile dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli bir bakış açısı geliştirmesi söz konusudur. Bilişsel tutarlılığı keşfetmek için toplumun onaylandığı özellikleriyle bireylerin kendilerini barındıran bir kız çocuğu veya erkek çocuğun olması için bunu sürdürmenin ilk yoludur. Kuramda, toplumsal cinsiyet kimliği çocukların davranışlarıyla tasarlanmaktadır. Ayrıca ilk kez kendi cinsiyetinin bilgileri ile karşılaşan çocuklar kız veya erkek gibi düşünmek ve davranmak arasında karşılıklı bir etkileşim içine girmektedirler. Bu da cinsel kimliği oluşmaktadır. Ayrıca çocuk durağan bir cinsiyet rolü kazanmıştır. Kurama göre, böylece çocukların cinsiyet

ayrımının özellikleri benimsemeleri kendilerini bu şekilde kimliklemeyi istemelerinin sonucudur (Ersoy, 2009, s. 105).

Cinsiyetler ile ilgili kalıplaşmış tutumların farkına varan çocuklar bireyleri erkek ve kadın olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Toplumda çocuklar birbirinden ayıran nitelikleri öğrendikten sonra cinsiyet damgalı davranışlar göstermeye başlamaktadır. Bireyler çevrelerinden gelen bilgileri mevcut cinsiyet şemasına göre kodlar ve örgütler olarak algılanmaktadır (Çıtak, 2008, s. 14; Bem, 1985, s. 1998). Cinsiyet şemasına göre, insanların fiziksel gücü erkek çocukları için uygun görünürken, kız çocukları için uygun görülen şema fiziksel çekicilik olarak ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet şemalarında çocuklar, toplumsal kültürün kadınlar ve erkekleri tanımına kendine uygun görülen davranışlarını düzenlemeye çalıştığı şekilde güdülenmiştir (Franzoi, 1996).

Cinsiyet rollerinin gelişmesi belirli bir süreçle gerçekleşmektedir. Aşağıdaki adımlardan oluşmaktadır:

- Öncelikle bireyler kendilerindeki ve daha sonra diğer bireylerindeki cinsiyet kimlikleri fark etmektedirler ve bu farkındalıkla paralel olarak bir sınıflandırma yapmaktadırlar.
- Kişilerin cinsiyetini değiştirilmez algısına ilişkin bilgileri sahip olmaktadır.
- İnsanlar cinsiyetleriyle ilgili rollerin farkına varmaktadırlar veya bu rolleri uyum sağlamak gerektiği için yapmaktadır.
- Kişiler diğer insanlarla cinsiyetten kaynaklı ortak yönleri ve cinsiyetten gelen farklılıklarını kavramaya başlamışlardır (Lisi ve Wherhen, 1983, s. 1570).

Bilişsel gelişim kuramı bağlamında, çocukların toplumdaki cinsiyet rolleri fiziksel veya evrensel özellikleri üzerinden tamamlanmış olmaları ve rollerin de insanların yaşam döngüleri boyunca adım adım geliştiği kabul edilmektedir (Kohlberg, 1968, s. 1021).

2.3. Toplumsal Cinsiyette Eşitsizlik ve Ayrımcılık

Ayrımcılık bireyler arasında çok farklı bir şekillerde oluşabilmektedir. Özellikle olumsuz davranışlarda daha fazla kendisini ifade etmektedir ve bazı kişilere veya topluluklara yöneltilmiş farklı ayrımcılıklar bulunmaktadır. Bazı bireyler ya da topluluklar için yasak kılmak veya sınırlamalar getirmek bir ayrımcılık olarak görülmektedir (Vatandaş, 2011, s. 33). Taylor ve Baldwin göre, ayrımcılığın algılandığı farklılıkların temelinde toplumun bazı gruplarında daha az güce sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca diğer gruplarının değerlerini azaltan güç sistemini kullanması biçiminde tanımlanmıştır (Seyyar, 2002, s. 44).

Toplumda biyolojik cinsiyet farklılıkları söyleminde erkek ve kadın arasındaki fiziksel farklılıklar ve toplumsal cinsiyetten söz edildiğinde de erkeklik ve kadınlık arasındaki olan farklılıkları belirtilmektedir. Kadın ve erkek arasındaki farklılıklar genetik olarak belirlenmektedir. Ayrıca büyük ölçüde evrensel bir nitelik taşımaktadır, bu farklılıkların içeriği kültürel açıdan belirlenmektedir ve değişkenlik göstermektedir (Barusch, 2002, s. 231).

Feminist kuramcılara göre, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet arasındaki farklılıkların anlaşılması çok önemlidir. Çünkü cinsiyet farklılıkları biyolojik olarak belirlenmese bile, bir başka ifadeyle eşitsizliğin temelini doğal özelliklere dayanması ve sosyal olarak inşa edilmesi erkek ve kadının toplumsal cinsiyet rollerini değiştirmiştir. Burada toplumun cinsiyetçi kalıp yargılarında yaşanan değişim açık olmuştur. Ayrıca bunlarından en önemlisi toplumda erkek egemenliğin son bulabileceği anlamına gelmektedir (Ecevit, 2011, s. 576).

Olçay'a göre, birey cinsiyetinin farkında olmamaktadır. Dolayısıyla kişinin dünyada geldiği ilk an erkek ve kız bebeği olduğunu beyin işlevlerinde algılamaya başlamaktadır. Bu kapsamda, erkek ve kadın beyni gelişirken bazı farklılıklara dayanmaktadır. Bun dair 24-32 gibi haftalarda ön beyin yani gri madde yapılarının kızlarda erişkinlik hacimlerinde olmaktadır, erkeklerde ise erişkinlik hacimlerinden daha büyük olduğunu ve 18 yaşına kadar, daha yavaş bir küçülme göstererek, erişkinlik hacimlerine dönebildiğini vurgulamaktadır (2017, s. 98-99).

Cinsiyet ayrımcılığı doğrudan ve dolaylı iki biçimiyle ortaya çıkmıştır. Birinci biçim, doğrudan cinsiyet ayrımcılığı, yaşamda kişinin bir kadın cinsiyetini esas alarak erkeğe davrandığı ya da davranacağı davranıştan daha çok olumsuz davranması veya daha az olumlu davranmasıdır. İkinci biçim ise, dolaylı cinsiyet ayrımcılığı; biçimsel eşitlikçi gözükken geçen davranışı veya uygulandığı bir davranıştan sonra kadınların üzerindeki yapılan ayrımcılık etkiler yaratmıştır (Acar, 2004, s. 216).

Cinsiyet ayrımcılık kavramı, kişilerin cinsiyetlerinden dolayı toplumda bazı adaletsiz davranışları ile şekillendirilmiştir. Bu bağlamda, cinsiyet ayrımcılığı yaşamda kişiliğin insan haklarından yararlanmamasına sosyal açıdan yapılandırılmış cinsiyet rollerinde herhangi bir ayrıma, dışlanma ya da kısıtlamaya maruz kalmasıdır (Gender Discrimination, [http:// worldnet.scout.org](http://worldnet.scout.org); Gender and Reproductive Rights, www.who.int).

Cinsiyet ayrımcılığı şiddetin temel hizmetlerden yararlanması, bireyin çalışma yaşamı koşullarında ve siyaset iktidarında kadının yerinin sınırlı biçimde olması ve erkekler kadınlardan ayıran kişisel ilişkilerdeki güç dengesizliği hususlarıyla yakından ilişkili olmasıdır. Bu sebeple, cinsiyet ayrımcılığı toplumda kadınların temel hizmetlerden yoksun olmasına sebep olmaktadır. Ayrıca yaşam fırsatlarında, kadının hayatta sürekli şiddete uğraması, kaynaklara sahip olma konusunda erkeklere oranla eşit olmayan koşullar yaşaması ve çalışma yaşamında düşük oranlarda temsil edilmesi biçiminde tanımlanmaktadır (Gender Equality: Practice Note, 2002).

Cinsiyet ayrımcılığı birçok yolundan birincisi, standart ekonomik modellerde varsayılan boş zaman ve iş optimizasyon sürecine odaklanmasıdır. İkincisi ise, kadınlar ve erkeklerin zaman çabalarını belirli koşullar altında nasıl tahsis edeceklerine dair seçimler yapmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığının potansiyel etkilerinden biri bu kısıtlamaları sıkılaştırmaktır. Bunu da olumlu ya da olumsuz refah etkilerine neden olabilmektedir ve negatif bir örnek olarak etkisi belirli meslek türlerinden bir sosyal grubu dışlayarak, değiş tokuş işgücü piyasasına katılım ve evde kalma arasındaki ilişki, evde çalışmaya yöneliktir. Ayrıca gerekli ev işi yükünün orantısız bir kısmını ile sonuçlanan çocuk bakımı, temizlik, çamaşır yıkama vb.

işlerin kadın işi sayılmasıdır. Sonuç olarak, ayrımcılığa uğrayan bireyler olmayan bir duruma kıyasla zamanlarını ve kaynaklarını optimal olmayan bir şekilde tahsis etmeye zorlanmaktadır. Ayrımcılık ilk başta, cinsiyet ayrımcılığına uygulanmıştır, ikinci olarak, ayrımcılığın erkeklerin yaşam doyumunun iyileşmesine yol açması söz konusudur (Christian vd., 2007, s. 4).

Öte yandan, bireyin işgücü piyasası tercihleri ve bunların refaha etkileri, muhtemelen ilgili alternatifler olarak algılananlara göre değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle, stereotipleştirme ayrımcılığa zararlı etkileri üzerinde hafifletici bir etki yapabilmektedir. Çünkü bir bireyin, erkeğin veya kadının yapabileceği alternatif seçenekler kümesini etkili bir şekilde sınırlar ilgili karşılaştırmaları içermektedir (Foster, vd., 2004).

Cinsiyet ayrımcılığı, sosyal sorunlardan birisidir. Toplumda yapılan cinsiyet ayrımcılığı esas olarak kadınlara yönelme şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu ayrımcılık sadece benzer olanları arasında yapılan farklı muamele olarak değerlendirmek için yeterli olmamıştır. Ayrımcılık birçok boyutu ile ele almak gerekmekte olup bunlardan birisi de sosyolojik boyuttur (Demirbilek, 2007, s. 13).

Cinsiyet ayrımcılığı ile genelde kadınlar güvencesiz ve düşük ücretli iş yerlerde çalışmayı tercih etmektedir. Ayrıca kadınlar üst düzey pozisyonlarda daha az istihdam edilmektedir. Bu çerçevesinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığın yüzünden kadınlar bazı yaşam imkanlarından erişimleri kısıtlamaktadır. Burada kadınların krediler ve arazi gibi ekonomik varlıklarda kısıtlanmış oluğunu görülmüştür. Dolayısıyla kadının ekonomik ve sosyal politikaların şekillendirilmesine katılımını sınırlandırmaktadır. Aynı zamanda kadınların ev işlerinin büyük kısmını yapma zorunluluğu nedeniyle genelde kadın ekonomik fırsatları takip etmesi için çok fırsatı bulunmamaktadır (Un-women, 2021a, s. 1).

Toplumsal cinsiyette ayrımcılık dendiğinde aklımıza ilk gelen şey, kadınların kadın oldukları için onlara yapılan ayrımcılık anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, kadınlar erkeklerden farklı oldukları gerçekleri ile herhangi bir özgürlükten ve haktan mahrum bırakılmayacaklardır. Yani, kadının evin dışındaki faaliyetlerini sınırlandırmak, ayrımcılıktır (Bora, 2012, s. 177).

Ecevit'e göre, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yoksulluk ve ekonomik ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Toplumda yoksulluk artarsa cinsiyet ayrımcılığında artması beklenmektedir (2003, s. 84). Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının en önemli yansımalarından biri ekonomik olmaktadır. Aynı zamanda, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sadece cinsiyetin özellikleri ve rollerinden kadın ya da erkeğe yüklenmesinde değildir; iki cinsin eş zamanlı kaynaklardan ve fırsatlardan yararlanma noktasında cinsiyetin eşitsizliğini ve şiddet temelli davranışların oluşmasını sebep olmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların ekonomik alana katılımı belirginleşmektedir. Ayrıca erkek cinsiyeti lehine olduğu ve kadınların genel olarak şiddet gören ve kaynak dağılımından adil bir şekilde faydalanmayan taraf olduğu görülmektedir (Özer vd., 2019, s. 8).

Toplumsal cinsiyet ayrımının ilk olarak ailede başladığı görmektedir. Çünkü yaşadığımız toplumda her bir ailenin içinde anne ve ya babanın erkek çocuğunu daha cesur, daha güçlü, daha önemli olduğunu fikrindedir. Ama kız çocukları ise daha çekingen, daha ürkek, sessiz ve içine kapanık bir şekilde büyütülmektedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ailede başlayan ve toplum içerisinde büyümeye devam eden düşünce kalıplarına göre, kadın ve erkek cinsiyetlerine birtakım roller biçilmiştir. Bu rollerde kadın; ev işi yapan, evin bütün düzeninden sorumlu olan, çocuk bakan, erkeğe itaat eden, yemek yapan, güçsüz, alımlı kişi olarak görülmektedir. Erkek ise; evin geçiminden sorumlu, ailesinin namusunu korumakla yükümlü, güçlü, zeki, pratik zekâlı kişiler olarak gösterilmektedir (Avcı ve Güdekli, 2018, s. 477).

Toplumsal cinsiyetlerin temel ayrımcılıkları, kadınların ve erkeklerin ilişkilendirilen toplumsal cinsiyet rollerinin, değişmez ve doğal olduğunu kabul edilen biyolojik cinsiyetine bağlı olduğuna dayanmaktadır. Toplumda bireyler arasındaki farklılıkların temeli toplumsal cinsiyetinden kaynaklanmaktadır. Aynı açıdan, kadınların üzerinde uygulanan şiddet, eşitsizlik ve ayrımcılığın toplumlarda meşrulaştırıldığı görülmüştür (Atan, 2015, s. 12; Bora, 2012, s. 35).

Toplumsal cinsiyet kavramı genelde erkeklik ve kadınlığın biyolojik farklılıklarını içermektedir. Fakat toplumsal, tarihsel ve kültürel olarak belirlenen ya da öğretilen bazı davranışlar tarafından biçimlendirildiğini belirtmek amacıyla

kullanılmıştır. Ayrıca cinsiyetin toplumsal içinde inşa edilmesi, aynı anda toplumsal cinsiyetin değişebilirliğini de gündeme getirmektedir. Bireyin biyolojik cinsiyet ile sonradan tercih ettiği toplumsal cinsiyet arasında farklılıklar olabileceğini de içermektedir (Alankuş, 2007, s. 28-29).

Toplumsal cinsiyet, kadın-erkek eşitliği ve cinsiyetle ilgili ayrımcılığın temel kavramlardan biridir. Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek ilişkilerinin sadece bireysel çerçevede belirlenmemiş olması, bunun yanında toplumsal düzlemde bu ilişkilerde önemli rol oynamasıdır (Alkan, 2005, s. 19).

Toplumsallaşmanın demokrasi sürecinde olan erkek- kadın eşitliği temel ilkelerinin başında gelmektedir. Bireylik tarihinde erkeğin kadından daha üstün olduğunu düşüncesi hâkim durumdadır (Kırık ve Korkmaz, 2014, s. 2).

Toplumsal cinsiyet eşitliği toplumdaki kadın ve erkek gruplarının çeşitliliğini kabul ederek kadın ve erkeğin ihtiyaçlarının ve önceliklerinin dikkate alınması anlamına gelmektedir. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet eşitliği kadınların sorunu olarak görülmemelidir. Kadın ve erkek eşitliği insan hakları sorunu ve göstergesi olarak görülmelidir (Osagı, 2001, s. 1).

Toplumlarda kadın erken yaşta evlendirilen, çalışma hayatı ortasında söz sahibi olmayan ve kadın pek çok haktan mahrum bırakıldığını için yaşamda ikincil olarak gösterilmektedir. Ayrıca kadın biyolojik özelliklerinden kaynaklı sürdürülen genel kalıp yargılarla aciz gösterilmektedir. Dolayısıyla toplumda var olan algı kitle iletişim araçları ile yeniden üretilip bir kısır döngünün sürmesine neden olmaktadır (Yaylagül, 2013, s. 94).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği farklı boyutlardaki iktidar ilişkilerinin sonucu olarak toplumda kadının ve erkeğin aynı açıdan bakamamasından kaynaklanmıştır. Dolayısıyla tarih boyunca kadınlar ve erkeklerin hiçbir zaman eşit olmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu eşitsizliğin ile getirdiği olumsuzluklarla kadınlar yaşamak zorunda kalmıştır. Kadınlar yaşadıkları toplumların dinine, toplumun kültürüne ve ülkenin yönetiliş şekline göre farklı rolleri yaşamak zorunda kalmışlardır (Terzioğlu ve Taşkın, 2008, s. 63).

Toplumsal cinsiyetin eşitsizliğinin sadece kadınlara uygulanmadığı, biyolojik cinsiyetlerinden farklı olan cinsel kimlik yönelimleri gösteren kesimler de olumsuz yönünden etkilenmiştir. Diğer taraftan da erkekler de erkek olma mücadelesiyle sürekli bu yapıdan etkilenmektedirler. Bunu genelde iş bulma ve evlilik gibi süreçleri daha fazla etkilenmektedir. Bu yüzden ‘erkek olmak’ ile çalışan erkekler; kadını olduğu düşünülen her türlü özelliğin aşağılandığı bu erkeklik mücadelesinde hem kendileriyle hem de diğer erkeklerle sürekli bir mücadele ve gerilim içerisindedirler. Bu açıdan Sancar’a göre, erkeklik aslında imkânsız iktidarı bir nitelendirir. Toplumda erkeklik inşası, kaybedilme koşulları ve sınırları her zaman belirsiz olan ve değişken geçişli bir iktidar stratejisine dayanmaktadır (Selek, 2008, s.19; Sancar, 2009, s. 19).

Cinsiyet eşitsizliği cinsiyet esasına dayandırılmıştır. Cinsiyet eşitsizliği her iki cinsin birbirlerine üzerindeki yaptığı baskınlar olması ya da bir cinsin diğerine üstün olan inancına dayanan ideolojinin seksizm aracılığı ile açıklanmaktadır (Parrillo, 2002, s. 180; Sullivan, 2003, s. 224- 225).

Medyada kadınların sunum şekilleri kadınların toplumdaki yerini erkekler karşısında ikincilleştirmektedir ve iletişim cinsiyet eşitsizliğinin üzerindeki kadın aleyhine pekiştirerek yeniden üretebilmiştir. Burada toplumsal cinsiyet kalıplarının toplumda yok edilmesi ya da değiştirilmesi için en önemli araçlardan birinin medya olmasıdır. Bu kapsamda Eric Maigret’in vurgularına göre, medya araçlarının ideolojileri yeniden üretme gücüne sahip olmaktadır, diğer taraftan ise medya tüketicilerine bu tür kalıplarına karşı çıkma gücünü de saklı tutmaktadır. Buradan yola çıkarak, toplumsal cinsiyet ayrımcılığın oluşmasına neden olan kalıpların medya araçları tarafından değiştirilerek dönüştürülmesinin mümkün olduğu ileri sürülebilmektedir (Bayhantopçu, 2017, s. 90).

Medyada kadın imgesini güçsüz ve edilgen yapılarıyla kullanılan kadınlığın karşılığında etkin ve güçlü bir erkek imgesi kullanılmıştır. Bu imaj çerçevesinde kadın nesne olarak kullandığında kadının statü sahibi ve otorite öznelerden nadiren fikirlerine değerlerle danışan birey olmaktadır. Kadınlar reklamlarda ve haber programlarında varlıkları güzelliğiyle modada vücudunu kullanması, dikkat çekici ve seksi olması gibi özelliklerden oluşan bir imaj yapıları ile sergilenmektedirler. Bu

bağlamda, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı içselleştirilmektedir, kitle iletişim araçlarında verilen imgeler aracılığıyla cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmektedir (Çimen, 2011, s. 48).

2.4. Toplumsal Cinsiyet ve Haber

Medyada yayınlanan toplumsal cinsiyet haberleri kadın aile içindeki geleneksel cinsiyet rolleri veya kadının cinselliğiyle temsil edilmektedir (Demir ve Yiğit, 2013). Foucault'ya (1978) göre, medya geleneksel cinsiyet rollerini devam ettirmek için kadının bedenini kontrol altında tutulmaktadır (Kavoura vd., 2015, s. 89).

Butler ve Paisley göre, 1980'li yıllarda kadınların medyada temsili ile ilgili bir cinsiyetçilik ölçüsü çıkarılmıştır. Bu ölçüde kadınlar beş gruba ayırarak temsil edilmiştir, Bunlar:

1. Kadınlar suskun halde, seksi ve kurban konumundaki nesne olarak kullanılmıştır
2. Toplumda rolünü yerine getiren birey olarak ve yaşamda evi içindeki işleri ile ilgilenen kişi olarak ve dış hayatı olmayan bir birey olarak sunulmuştur.
3. Toplumdaki geleneksel rolü ile mesleğini yürüten kadınlar
4. Toplumda erkek ile eşit olmayan kadınlar
5. Toplumun ya da kültürün sunduğu belli kalıpların yapısına sahip olan birey olarak sunulmuştur (Tanrıöver, 2007, s. 154).

Medyada toplumsal cinsiyet kimliği bilinçli olmamasına rağmen çevremizdeki kullanılan anlam yapılarına ilişkin olarak medya, ev yaşamı ya da iş yerleri gibi ortamlarda sürekli olarak oluşturmaktadır ve toplumsal cinsiyet açısından medya erkek ve kadın imajını aktarmaktadır. Burada var olan toplumsal cinsiyet imajı ve cinsiyet rollerinin biçimlendiren kültürel değerleri ve beklentileri yansıtmıştır. Ancak medyadaki toplumsal cinsiyetin hangi açıdan dikkat alındığı, toplumun kadın ile neleri görmesi gerektiği ve hangi söylemleri duyması gerektiğini

belirlenmektedir. Medyanın erkek ve kadın betimlemeleri ve toplumda cinsiyet, yaygın biçimde paylaşılan tanımlarının oluşmasına neden olmuştur (Kaypakoğlu, 2004, s. 93).

Genellikle medya araçlarının bir algı operasyonu oluşturulduğunu görülmektedir. Medya, milyonlarca kullanıcıya ulaşmak için iletişim araçları üzerinden tüketicisine bilgi ulaştırmaktadır. Dolayısıyla, medya ulaştığı kullanıcılarla bireylerin zihin dünyasını değiştirebilme gücüne sahip olmuştur. Bu kapsamda kitle iletişim araçlarının hem tehlikeli hem de yararlı yönleri olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum medya araçlarının kullanım amaçlarına göre farklılık göstermektedir. İletişim araçlarında gerçekleşen algı operasyonları bireyleri doğrudan etkileyecek nitelikte olmaktadır (Kırık ve Korkmaz, 2014, s. 5).

Kadınlar, toplumsal değişim sürecinde belli bir değişim ve gelişim göstermiştir. Bu değişim, kadınların kültürel ve tarihsel özellikleri veya popüler kültürün bağlamında biçimlendirilmesi ile kitle iletişim araçlarının belirlediği ideolojiler için gerçekleştirilmiştir. Toplumun bilgi sürecinde toplumsallaşma işlevini medya araçları üstlenmiştir. Günümüzde kadınların kamusal alanlarda daha fazla yer aldığı görülmektedir. Kadın kamusal alandaki özgürlüğünü kendi emeğinin üretimiyle kazanmaya çalışmaktadır. Bugün çalışan kadınların çoğu hemşire, sekreter ve öğretmen gibi mesleklerde kadına daha uygun görülen işleri tercih etmektedirler (Büyükbaykal, 2012, s. 20).

Medya kuruluşlarının iş yapma rutinlerinde cinsiyetçi eğilimleri güçlendirdiği konusunda öne çıkan iki boyut bulunmaktadır: ilk boyut, haber metinleri yazarken erkeklerin ve kadınların farklı anlatımlarla cinsiyet ayrımcılığını ortaya koydukları söylemler öne sürülmektedir. Bu boyutta, toplumda kadın daha “öznel, akıldışı, duygusal, yanlı, parçalı ve edilgin” söylemleriyle sunulmaktadır ve iletişim araçları yazdıkları haber metinlerinde de zihinsel faaliyetlerinin bu yanı açıkça öne çıkartılmaktadır. İkinci boyut ise, haberlerin okura ve izleyiciye seslendiği veya nasıl çağırıldığıyla ilgilidir. Burada hâkim gazetecilik yaklaşımlarında kadın haberlerde okuyucusuna bazı kişisel mahrem ve eve ait konularda sunmuştur; bu konular moda, güzellik ve çocuk bakımı gibi daha fazla ilgili çekmektedir. Erkek haber okuyucusu ve izleyicisi ise ekonomi, politika, güvenlik gibi konularla verilmiştir. Haberciliğin

cinsiyetçi kodlarına göre, haber anlatısındaki gerçekliği yapılandırırken cinselliğin göstergesi haline dönüştüren aşağıdaki türden anlatımlara dayanmaktadır (Dursun, 2010, s. 22-23):

- Kamu görüşün ifadesi “sokaktaki adam” kelimesi gibi çoğunlukla kullanılmaktadır.
- Haberin konusu kadın ile ilgiliyse cinsiyetini belirten bir ifadeler açık bir şekilde kullanılmaktadır. Örneğin ‘ilk kadın oldu, kadın polis’ olarak sunulmuştur.
- Haber metinlerinde kadının yaşı, medeni durumunu betimleyen ifadeler kullanmıştır.
- Erkeklerin merkezi alanlarında, kadın, kız arkadaş ve eş gibi ifadelerle adlandırılmaktadır.

Cinsiyete dayalı ayrımcılık en iyi gözleyebileceğimiz yer medyadır. Belirli ideoloji etrafında dolaşan medya hazırladığı haber metinleriyle gün geçtikçe yaşamda kadına nasıl bakılması gerektiğini gösterebilmektedir. Medyada kadınlar ve erkeklerin farklı alanlarda temsil etmesinden ötürü, cinsiyet ayrımcılığını kuvvetlendirerek yeni gözlemler üretebilmektedir. Bu bağlamda, iletişim araçlarının okuyucusuna gerçekleri yansıtıp yansıtmadığını tartışmak gerekmektedir. Medya haber metin içeriklerinin gerçekleri yansıtmadığı ve sunulan haberlerin yaşamın gerçekliğin temsil etmekten uzak olduğunu belirtmektedir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 39).

Kadınların iletişim araçlardaki ikincil konumda temsil edilmesi bazı olumsuz imajı yaratmaktadır ve iletişiminin cinsiyetçi yaklaşımı kadınların sorunlarını daha fazla artırmaktadır ve topluma zarar vermektedir. Gencel ve Binark’a göre, kadınların haberde temsil edililiğini olumsuz yönünden ifade edilen söylem getirilirken, cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretildiğini vurgulanmaktadır. Genellikle medya araçlarının farklı kadınların tipleri dişilik etkisi altında bırakarak, erkeğin egemen ideolojinin ‘ideal’ kadın imgelerini yeniden ürettiğini ve kadının en önemli özelliğinin diş görünüşü olduğunu söylemektedirler (Erdoğan, 2011, s. 88; Gencel-Bek ve Binark, 2000, s. 3).

Bireylere bilgi ulaştırabilecek gücü ile elinde bulunduranların, toplumsal cinsiyet rollerini kitesine aktarmada önemli güce sahip olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, medya araçlarının kadın hareketleri gözlemlenebilmekle birlikte daha çok okuyucu kitlesi olması için ataerkil toplumun yapısını köruklemektedir (Güdekli, 2016, s. 63).

Medyada toplumsal cinsiyet ile ilgili yayınlanan haberlerin anlayışı, kadınlık üzerinden yürütölen mücadeleden önemli araç olarak görölmelidir. Fakat dünyada kadınlar maruz kalan birey olarak gösterilmektedir veya toplumda kadın öteki olarak görölen bireyler şeklinde kadınlıştırılmaktadır (Tahaoglu ve Akgöl, 2018, s. 16).

Medya her alanda olduğu gibi toplum yapısını ilgilendirmektedir. Ayrıca medyanın olguları, anlamlarının aktarıcısı olarak ve aktardıkları iletilerin bir yaratıcısı olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Medya topluma örnekler sunarken alternatif bir bakış açısı oluşturmaktadır. Bu bakış açısına göre bireyleri toplumsallaştırarak ve bireylerin içinde yaşadıkları toplumun nasıl olduğu kitle iletişim araçlarında yansıtılmaktadır. Ayrıca kitle iletişim araçları her biri ayrı özelliklere sahip olmak isteğiyle birlikte kitlesel kullanıma açık olmaları ortak özellikleridir (Ergöl, 2000, s. 7; Burton, 1995, s. 39).

Medya kuruluşlarında yayınlanan haberlerde, toplumun kadınlardan bekledikleri değerler, ahlak ve namus anlayışı gibi uygun olmayan davranışlar gösterdiklerinde ya da erkeğin işsizlik gibi sorunlar yaşaması durumunda şiddete maruz kaldıkları anlamı vurgulanmıştır (Dursun, 2008, s. 73).

Medya, toplumsal cinsiyetin temeldir ve kadınların ve erkeklerin imajını aktaran bir mekanizmadır. Bu yüzden imaj, cinsiyet rollerini anlamlandıran kültürel değerler ve beklentilerle örtüşmektedir. Ayrıca iletişim araçları bireyler için nelerin önemli olup olmadığını ve toplumun nelerin görmesi gerektiğini belirleyen araçlar olmaktadır. Kadınlık ve erkeklik tanımlarına göre, toplumda cinsiyet yaygın bir biçimde kabul edilmektedir ve bu tanımın devam ettirilmesine ya da değişebilmesine sebep olabilmektedir. Bu sebeple medya, toplumsal cinsiyet örüntülerinin ortaya çıkarıldığı bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Sunal, 2019, s. 37).

Günümüzdeki kitle iletişim araçları daha fazla gelir ve kar etme kaygısına sahiptir. Medya araçları artık kamuyu temsil edemez bir hale gelmiştir. Ayrıca medyanın özensiz habercilik anlayışı ve tecavüz suçuna iştirak etmekle aynı seviyede bir yaklaşım örüntüsü olduğu söylemek mümkündür (Adaklı, 2010, s. 69; Çelenk, 2010). Var olan medya, habercilik etiğinden uzak şekillenmeye ve dönüşmeye devam etmektedir. Günümüz internet haberciliğinde kadınların temsil sorunu ve şiddetin sunumu son derece hassas bir konu haline gelmiştir (Güneş ve Yıldırım, 2019, s. 940).

Günümüzde toplumda var olan eşitsizliğin medya haber metinlerinde çok da farklılaşmadığı görülmektedir. Bugünkü medyada kadınlar çoğunlukla toplumdan gelen geleneksel rolleriyle veya cinsel nesne olarak kullanılmaktadır. Toplumda var olan geleneksel düzen, kitle iletişim araçlarının toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde kalmaktadır. Medya kuruluşları ticari kaygılarla, toplumsal çekincelerden dolayı toplumun geneline hitap etmektedir ve baskın düzene uymak adına toplumsal cinsiyet rollerine bağımlı bir yayın anlayışı içinde hareket etmektedir (Güdekli, 2016, s. 64).

Berger (1995) göre, medyadaki kadın kimliğinin inşası, kadınların bedeni üzerinden gerçekleştirilmektedir. Burada kadın kendisini bir nesne olarak görmektedir. Özellikle kadın görsel bir nesneye dönüştürmüştür (Demir ve Yiğit, 2013, s. 463).

Medyada toplumsal cinsiyet temsilleri, kişilere nasıl bir birey olmaları gerektiğini gösteren temsil halindedir. Kişilerin davranışları ve düşünceleri veya değer yargılarının oluşması ve değişiminde etkili olan medya araçlarının toplumsal cinsiyet temsillerine yaptığı vurgu, bireyleri bu temsiller üzerinde düşünmeye yöneltmektedir. Burada, medyanın toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda katkısının itiraz kabul etmez bir gerçek olduğu ifade edilmektedir (Yavuz, 2016, s. 11). Toplumda kadının, erkekten daha alt bir statüde konumlandırıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla medyada kadın bir arzu nesnesi olarak sunulmaktadır ve böylece toplumda mevcut yapının devamlılığına katkı sağlanmaktadır (Demirel ve Yegen, 2015, s. 131).

Genelde medya habercilik sürecinde, toplumun güç ilişkileri üzerinde egemenlik kurmaya çalışan kadınlara ikincil konumda yer verdiğini görülmüştür. Bu yüzden habercilik anlayışı en çok kadınlara zararlı olan birey olarak verilmektedir. Basın kuruluşlarında cinsiyetçi dil kullanılmaktadır. Burada var olan ataerkil toplumsal yapının mutlak olarak görülmesi ve meşrulaştırılması sağlanmaktadır (Dursun, 2010, s. 21; Erol, 2014, s. 38).

Yazılı basının toplumda var olan kadına yönelik şiddeti ürettiğine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Bu konu açısından medyada yayınladıkları haber metinlerinde cinsiyetçi dil söylemi benimseyen kuruluşların olduğu ve kadına yönelik şiddeti meşrulaştırdığı ve doğallaştırdığı üzerinde çalışmalar yapılmıştır (Dursun, 2008, s. 65-66).

Yazılı basında kadın ile ilgili yayınlanan haberlerde kadın genelde kurban olarak temsil edilmektedir. Bu konu bağlamında kadınların kurban olarak temsil edildikleri durumlarda, haberde kullanılan fotoğraflar kadını cinsel nesne olarak sunmaktadır (Tanrıöver, 2007, s. 160). Haberlerde kullanılan fotoğraflar olayın gerçekleştiğine ilişkin kanıt olarak kullansa da kadına ilişkin olanların eşitsizliğe dayandığı görülmektedir (Erol, 2013, s. 197).

Yaşadığımız süreç içinde medya nasıl düşüneceğimiz ilişkin önemli bir kaynak işlevi olarak görülmektedir. Medya dünyayı tanımlarken bireylere rehberlik işlevi sunmaktadır. Kitle iletişim araçlarında haber olayların gerçekleri göstermekten çok, haber kurguları bu yapıları yeniden nasıl inşa ederek, gündelik yaşam hakkında deneyimlerimizin ve düşüncelerimizin belirlemesine sebep olmaktadır. Haberler, toplumsal hayatı yeniden kuran bir olgudur (Yavuz, 2016, s. 143).

Kitle iletişim araçlarının haberleri, toplumsal cinsiyet açısından değerlendirildiğinde erkek bakış açısının etkili olduğu görülmektedir. Geleneksel ataerkil özellikleri taşıyan, erkekler ve kadınlara bu bakış açısı ile yayınlanan haber metinleri gerçeğin kendisi gibi sunulurken, her iki cinsin kimliklerini yeniden üretmektedir (Dündar, 2010, s. 94).

Yazılı basın tarafından yayımlanan haberler ve fotoğraflarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kabuller yer almakta ve yeniden üretilmektedir. Bu

çerçevede basın, haber metinleri yazarken gazetecilerin niyetlerinden bağımsız bir şekilde toplumda var olan konulara hizmet eden bir araçtır (Dursun, 2010, s. 21).

Güdekli'ye göre, toplumsal cinsiyet bağlamında temsilin iki hali bulunmaktadır. Birincisi, bireylerin yaşamında iki cinsiyeti sosyo kültürel bilinç temelinde temsil etmektedir, ikincisi ise medya araçlarının iktidar ve iş kurumları temsilidir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyetin eşitsizliğinin içinde bulunan her iki temsil şekli de birbirleriyle ilintili olup etkileşim halindedir (2016, s. 73).

Medya tarafından gösterilen süper kadın imgesi başarılı, güzel, genç, aile ve iş yaşamını dengelemesi gibi konularda kadınlara çok fazla sorumluluk yüklemektedir. Ayrıca, kadınlar mutsuzluğa sevk edilmekte ve baskı altında kalmaktadır. Böylece, cinsiyet eşitsizliği içeren söylem dili ve pratikleri yeniden üretilmektedir (Erdoğan, 2011, s. 20). Medya haberlerinde kadınlar, toplumsal ahlak kuralları, kadına zina, iffet ve namus gibi konular çerçevesinde yer almaktadır (Yavuz, 2016, s. 144; Sunal, 2019, s. 41).

Cinsiyet ayrımcılığı en iyi gözleyebileceğimiz alan medyadır. Medya haberleri her gün bize hayata nasıl bakılması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda medya kadınları ve erkekleri farklı alanlarda temsil etmesinden ötürü, cinsiyet eşitsizliğinin kuvvetlendirildiği söylemler yeniden kurgulanmaktadır. Medyanın içeriklerine bakıldığında gerçekleri yansıtmadığını veya medyada sunulan yaşamın gerçekliğin temsilinden çok farklı olduğu görülmektedir (Shoemaker ve Reese, 2014, s. 39).

Medyada toplumsal cinsiyet rolleri oldukça etkilidir. Dolayısıyla medya izleyicisini arttırmak için bazı söylem yapılarının olması toplumda ataerkil davranışın devam etmesine sebep olmuştur. Medya araçları ile medyaya yansıtılan bu toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun geri yansıtmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla medya, bireylerin yaşamındaki rollerin oluşmasında oldukça etkili olmuştur (Güdekli, 2016, s. 63; Şener vd., 2016, s. 166).

Medya, toplumda önemli roller oynamaktadır. Medya, hem çalışma ortamının her düzeyinde kadın personelin istihdamı ve terfisi açısından hem de kadın ve erkeklerin temsilinin adil cinsiyet eşitliği açısından toplumsal cinsiyet eşitliğinin

teşvik edilmesinde önemli bir aktör olabilmektedir. Ayrıca tarafsız ve cinsiyete özgü olmayan dil kullanması gerekmektedir. Kadınların medyaya katılım ve etki düzeylerinin medya içeriği üzerinde de etkileri vardır: kadın medya profesyonellerinin diğer kadınların ihtiyaçlarını ve bakış açılarını erkek meslektaşlarına göre yansıtması daha olasıdır. Bununla birlikte, medyada çalışan tüm kadınların toplumsal cinsiyet bilincine sahip olmayacağını ve kadınların ihtiyaçlarını ve bakış açılarını ele almaya meyilli olmayacağını kabul etmek önemlidir (Kangas vd., 2014, s. 77).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İNTERNET HABERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET

3.1. Araştırma Konusu

Gündelik yaşam pratikleri içerisinde teknolojinin biçimsel bir ürünü olan internet, kişilerin hayatlarına girdiği günden bugüne birçok değişim ve dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu durum disiplinler arasında görünürlük kazanırken gazetecilik alanı içerisinde de belirginleşmektedir. Ayrıca internet, gazetecilik alanında 'İnternet Haberciliği' kavramını ortaya çıkarırken gazeteci ve okuyucular için bu durum birçok kolaylığı beraberinde getirmiştir. Zaman ve mekândan bağımsız olarak gelişen habercilik pratikleri bugünün dünya gerçekliği içerisinde internet gazeteciğine olan önemi artırmaktadır.

Ayrıca internet haberciliği, kolay ulaşılması ve ücretsiz olması nedeni ile diğer medya araçlardan çok daha fazla rağbet görmektedir. Bütün bunlarla birlikte internet haberciliği kategori anlamında da geleneksel medya açısından daha fazla çeşitliliği kişilerle buluşturmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın konusu birçok farklı habercilik türüne sahip olan internet haberciliğinde toplumsal cinsiyetin haberlere nasıl yansıdığını ortaya koyabilmektir. Çalışmanın kapsamı, Afrika'daki internet gazetelerindeki haberlerin söylemini toplumsal cinsiyetin temsili açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

İnternet haberciliği her geçen gün yenilenmektedir ve son dönemlerde internet haberciliği bireylerin bir parçası haline gelmiştir. Bu yüzden gazetecilerin en önemli amaçlarından biri okuyucuya daha iyi bir şekilde haberleri sunmaktır. Geleneksel gazeteciliğin haberleri çeşitli olduğu gibi internet gazeteciliğin haberleri de çeşitlenmektedir. Dolayısıyla çalışma, Afrika internet haberlerinde toplumsal cinsiyetin nasıl temsil edildiğini açıklamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın amacı, farklı yayın politikasına sahip olan medyanın haber metinlerinde toplumsal cinsiyetle ilgili haberde sunulan başlıkların ve kelime seçimlerinin olaylara nasıl yansıdığını incelemektir. Bu çalışmada söylem analizi yöntemi kullanılarak, Afrika'daki internet gazetelerindeki haber metinlerinin hangi boyutla cinsiyet ayrımcılığına yaklaştığı, ne türde bir söylem kullandığı incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Afrika'daki internet haberlerinde toplumsal cinsiyetin nasıl temsil edildiğinin incelenmesidir.

Araştırmanın soruları

Bu amacı gerçekleştirmek için çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevaplar aranmıştır:

1. İnternet ortamında yayınlanan haberlerde toplumsal cinsiyet nasıl temsil edilmektedir?
2. Haberlerde farklı söylemler toplumsal cinsiyeti ne şekilde temsil etmektedir?
3. İdeolojik farklılıklar toplumsal cinsiyet temelinde kadına karşı var olan bakış açısını ne şekilde etkilemektedir?
4. Kadın-erkek eşitsizliği haberlerde ne şekilde ele alınmıştır?

3.3. Araştırmanın Önemi

Haber birey hayatında bilgi almanın önemli bir aracı olmaktadır. Dolayısıyla haberlerde okuyucunun dikkati ve haberi algılaması için gazeteci habere açık ve

anlaşılabilirliği şekilde hedef kitlesine sunmaktadır. Fakat bazı haberlerin içeriklerinde olumsuz algılar yaratılmaktadır. Özellikle de toplumsal cinsiyet içeren haberler ya da bazı gazetecilerin yaklaşımları durumu etkilemektedir. Ortaya koyulan bu çalışma, Afrika'da internet üzerinden yayınlanan haber sitelerinin haberlerinde toplumsal cinsiyetin ne şekilde temsil edildiğini ortaya koyabilme açısından önemlidir. Birey yaşamında haber almanın önemli bir araç olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyeti içeren haberler, okuyucunun dikkati ve haberi algılaması için etkilidir. Bu çalışmanın konusu olan toplumsal cinsiyet haberleri Afrika medyasında farklı bir boyutlarda sunulmaktadır. Bu sebeple, bu çalışma Afrika medyasının kadınlara yaklaşımı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hangi boyutta sunulduğunu yapılacak çalışmalara materyal oluşturması açısından önem taşımaktadır.

3.4. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, Afrika'daki internet haber sitelerinin haberleridir. Örneklem ise Afrika'daki internet gazetelerinde tirajı en yüksek olan 12 gazetenin internet sayfalarıdır. Bu çalışma, 01-01-2022 ve 30-06-2022 tarihleri arasında toplumsal cinsiyet ile ilgili yayınlanan haberlerin incelenmesi şeklinde sınırlandırılmıştır. Çalışmada, AL-Massa, Jazair Alyoum, AL-Wafd, AL-Dastor, AL-Magherb 24, AL-Jarida 24, Anabaa-İnf, Atlas-İnf, AL-Somal-Net, Somaliatoday, Altaghyeer ve AL-Hamish gazeteleri incelenmiştir. Araştırmada, kullanılan gazetelerin seçim nedeni farklı yayın politikalarına sahip olmalarıdır. Bu gazeteler, kadın haberlerinde söylemsel olarak farklı cinsiyet eşitliği yaklaşımlarına sahip olduğu için seçilmiştir. Ayrıca gazetelerde kadın ile ilgili yayınlanan haberlere çok rastlamak mümkün değildir. Çalışmada haber seçiminde, gazetelerin yazım dilinde kurguladığı söylem yapıları dikkate alınmıştır.

Tablo 1. Araştırma Kapsamında Seçilen Ülkelerin Gazeteleri Ve Haber Sayısı

No	Ülke	Gazete	Haber
01	Cezayir	Jazair Alyoum Gazetesi	2
		AL-Massa Gazetesi	2
02	Mısır	Al-Dastor Gazetesi	2
		AL-Wafd Gazetesi	2
03	Fas	Al-Jarida 24 Gazetesi	2
		Al-Magherb 24 Gazetesi	2
04	Moritanya	Atlas-İnf Gazetesi	2
		Anabaa-İnf Gazetesi	2
05	Somali	Somalitoday Gazetesi	2
		Alsomal- Net Gazetesi	2
06	Sudan	Al-Hamish Gazetesi	2
		Altaghyeer Gazetesi	2
Toplam	6	12	24

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Afrika’da yer alan gazetelerin internet sayfalarında yer alan toplumsal cinsiyet temsiline dair haberler söylem analizi yöntemi ile incelenecektir. Toplumdaki cinsiyetlere ait eşitsizlik durumunu medya metinlerinde de güç ilişkilerini yansıtmaktadır ve toplumun kadın ve erkek algısının oluşmasına hizmet etmektedir. Eşitsizlik olgusu medyada görünür hale gelerek tüm topluma yansımaktadır.

Söylem analizi, bir şeyi söyleme veya dilin incelenmesi olarak tanımlanmaktadır. Söylem üç boyuta ayrılmaktadır. Birinci boyut dilin kullanımı, ikinci boyut iletişim ve üçüncü boyut ise etkileşimdir. Bu boyutlar bir bütün olarak değerlendirildikten sonra söylemin bir tanımlaması yapılabilir. Van Dijk’ın söylem analizi modeli “Makro Yapı” ve “Mikro Yapı” olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır (Van Dijk, 1988, s. 15).

Makro çözümleme, haber metinlerinde kurgulanan dili veya paragraflarının söylemleri üzerine odaklanılmaktadır. Makro yapı analizi yapılırken haber metnin tema yapısı ve haberin konusu şeklinde söylem boyutlarını analiz edilmektedir. Bu bağlamda haber metnin içeriği nasıl sunulduğunu ve sonuç sebebine ilişkin detaylara değinilmektedir. Ayrıca haber metinlerinde kurgulanan yapı ifade edilmektedir (Zor, 2017, s. 880). Makro analiz yapısı haber metinlerinin başlıkları, spotları ve haberde yer alınan görselleri, haberin ana olay sunumu ve sonucu, haberin ardalı ve bağlam bilgisi, haberde kullanılan kaynakları incelemektedir (Van Dijk, 2003, s. 13).

Mikro analiz yapısı ise, haber metinlerinde kullanılan cümle yapıları ve cümlede kullanılan sözcüklerin anlamlarını ifade etmektedir. Haber, olay ve konuların farklı stili, nasıl ele alındığını ya da farklı biçimlerde aynı konunun nasıl dile getirildiği incelenmektedir. Haber metninde kurgulanan sözcük yapıları veya cümle yapıları sosyo kültürel düzeyde konuların çıkarımlarını ortaya çıkarmaktadır (Zor, 2017, s. 881). Haber metinleri içerisinde kullanılan cümle yapıları, tüketiciyi ikna edebilmek için arka arkaya gelen cümleler arasındaki kurulan ilişkileri hangi boyutta olduğunu incelemek amacıyla yapılmaktadır (Karaduman, 2017, s. 41). Haberlerde söylem, dil kullanımı, kullanılan sözcük yapısı ve iletişim sosyal düzenin

mikro analiz yapısı ile ilgilidir. Haberlerin sosyal gruplar arasındaki güç ilişkisi, eşitsizlik ve egemenliği makro analiz yapısı ile ilgili tipik kavramlardır (Van Dijk, 2015, s. 468). Dolayısıyla eleştirel söylem analizin makro ve mikro modelin boyutları bu kavramları içermektedir.

3.6. Veri Toplama

Çalışma için toplanan veriler Afrika’da yer gazetelerin internet haberlerindeki kadınlar ile ilgili yayınlanan haberlerinden elde edilmiştir. Çalışmada, Afrika’dan altı ülke örnek alınarak internet ortamında yayın yapan 12 gazete seçilmiştir. Seçilen 12 gazetenin 6 ay boyunca yayınladığı haberler içinden kadın haberleri incelenmiştir. Araştırmanın, verileri internet üzerinden toplanmıştır.

3.7. Verilerin Analizi Bulgular

Araştırma kapsamında, Afrika internet gazetelerinde kadın haber temelinde ve cinsiyet formları haberleri üzerinden makro ve mikro söylem haber analizi yapılmıştır.

3.7.1. Bulgular

Jazair Alyoum Gazetesi

Gazetede, 3 ve 25 Şubat 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Jazair Alyoum Gazetesi, 3 Şubat 2022 tarihinde yayınladığı haber, “Hoda Firaoun’a 6 yıl hapis istemi” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Gazete, haberdeki olayın ceza isteminin nedeni hakkında ayrıntılı bir şekilde okuyuculara bilgi vermemiştir. Haber metninde gazete, haber girişini okuyuculara sunmamıştır. Haberin ana olayı, Hoda Firaoun’un Posta ve Telekomünikasyon Bakanı olarak görev yaptığı dönemde bazı şirketlerle imzaladığı anlaşmalar yüzünden 6 yıl hapis istenmesi olarak gazete okuyucularına iletmiştir. Haberdeki olayda ceza istemi

sadece bakan Hoda Firaoun için olmadığı halde gazete yalnızca Hoda Firaoun'u (kadın bir bakan olduğu için) ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi yapısal yönünden rastlanmıştır.

Gazetenin 25 Şubat 2022 tarihinde yayınladığı diğer haber olayının söz konusu, “Lamamra: Kadınlar Cezayir'in eski ve modern tarihine katkıda bulundu” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Haber olayında spot yer almadığı tespit edilmiştir. Haberin ana olayı, kadınların Cezayir gelişmesinde oynadığı rollerin önemini anlatırken “Cezayirli kadınlar” ve “kadınları güçlendirmek” veya “günümüzde kadınların büyük ölçüde kabul görmesi” gibi cümle yapıları üzerinden kadını anlatmaya çalışmıştır. Haberde kadınların “büyük ölçüde kabul görmesi” gibi cümle anlatımı ile sanki kadınlar toplumda yeni kabul edilmiş bir şey gibi anlatılmıştır. Olayın sonucuna bakıldığında, Cezayir kadınına iki şekilde anlatılmıştır: Birincisi, Cezayir'in eski ve modern tarihinde kadınların önemli rollerinin bulunduğu katkıları anlatılırken, ikinci anlatı ise, Cezayir toplumunda kadının zayıf bir birey olarak sunulması ayrı bir anlatı yolu açmaktadır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi tarihi ve politik yönünden rastlanmıştır. Haberde kullanılan fotoğraf incelendiğinde habere dair olaya ait olmadığı tespit edilmiştir. Dışişleri ve Yurtdışı Ulusal Toplum Bakanı'nın katıldığı sıradan bir etkinliğin görseli kullanılmıştır.

Mikro analizi:

Gazetenin 3 Şubat 2022 tarihinde yayınladığı haber metnine bakıldığında, haber metninde kullanılan söylemler veya cümle yapıları cinsiyet ayrımcılığına ilişkin kurgular kullanmamaktadır. Haber olayındaki bu paragraf içeriğine bakıldığında, “Eski Posta ve Telekomünikasyon Bakanı Hoda Iman Firavun ‘a 6 yıl hapis ve bir milyon dinar para cezası verilmesi istendi” söyleminde (kadın bir bakan olduğundan görevini yaptığı dönemde işlediği suç için ceza verilmesi gerektiğini) desteklediği açık bir şekilde haber metninde ifade edilmiştir. Dolayısıyla gazete bu tür söylemleri tercih etmesiyle kadın bakan olursa yanlış işleyebilir gibi söylem yapılarının örtülü bir şekilde kurgulandığını yansıtmıştır. Ayrıca haberin olayında Cezayir Telekom'un eski müdürü Al-Tayeb'in da ceza almış olmasına rağmen haberde daha çok bakan Iman'ı öne çekmesi cinsiyet eşitsizliğini desteklediğini

göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarında sadece ne zaman sorusuna yer vermiştir.

Gazetenin 25 Şubat 2022 tarihli ikinci haber sentaktik analizinde, “Cezayir’in kadınları eski ve modern tarihine katkıda bulunduğu” etken yapıların yer aldığı görülmüştür. Fakat haberde, “Cezayir ülkesinin kadınları” cümlesi ile haber olayın siyaset ve tarihsel yönden yayınlanma amacından toplumsal cinsiyet eşitsizliği yönüne çıktığı görülmüştür. Gazete haber metninde, “kadın”, “aile yapıları”, “Cezayirli kadınlar”, “feminist unsurun önemi”, “Kadınların güçlendirmek” gibi söylem yapıları tercih etmesi ile cinsiyet eşitsizliği bakış açısı geliştirmeye çalıştığı göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarında sadece kim sorusuna yer vermiştir.

AL-Massa Gazetesi

Gazetede, 10 ve 21 Şubat 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Al-Massa Gazetesi’nin 10 Mayıs 2022 tarihli haber olayı, “Bir adamın kaçırmış olduğu yabancı uyruklu bir kadının, adamın eski karısının ihbar etmesiyle serbest bırakılması” başlığı ile verilmiştir. Gazetenin haber metninde spot ve görsel malzeme kullanmamıştır. Haberin ana olayı sunumunda mağdur olan kadını ve failinin eski eşini, “kaçırmış olan yabancı uyruklu kadın” ve “eski karısı tarafından” olarak tanıtırken, failin “uyuşturucu maddeleri yanında bulunduğu” gibi cümleler ile ifade etmiştir. Gazete’nin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Gazetenin 21 Haziran 2022 tarihindeki diğer haber ise, “Bir uyuşturucu çetesinde iki kadın” başlığı ile verilmiştir. Haber metninde görsel malzeme ve haber girişi kullanmamaktadır. Haberin ana olay metninde, uyuşturucu satan gençlerin arasında kadınlar bulunduğu için işlenen suçun onlar üzerinden anlatılmasıyla gazete cinsiyet eşitsizliği edilgen yapıları kullanıldığını göstermektedir. Bu bağlamda, “iki

kadın olduğunu” veya “üç kişinin ikisi kadın” şeklinde kurgulandığı görülmektedir. Gazete'nin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Mikro analizi:

Gazetenin 10 Mayıs 2022 tarihli haber sentaktik analizi yapıldığında “yabancı uyruklu bir kadını kaçırdığı için eski eşini ihbar eden kadın”, “eski karısı”, “yabancı uyruklu kadın” gibi edilgen yapılar ile haber inşa edilmiştir. Bununla birlikte, “şiddet”, “darp” “cinsel saldırı”, “kasten tehdit”, “sahtecilik”, “narkotik ve psikotrop maddeleri” gibi kelimeler kullanmayı tercih etmesi ile okuyuculara cinayet konusunda telkinde bulunmaktadır.

Gazetenin 21 Haziran 2022 tarihindeki ikinci haber sentaktik analizinde, “iki kadın”, “uyuşturucu çetesinde”, “halüsinojenik tablet”, “beyaz silah”, “pochia+iki hançer” gibi edilgen yapıları şekilde kurgulanmıştır. Böylece ana olay sunumu ve olayın sonucu asıl önemini yitirmektedir. Burada gazete, kadın ayrımcılığının toplumsal boyutunu görmezden gelmektedir.

Birinci haberin söz dizimine bakıldığında, “eski kocası”, “kaçırılan yabancı uyruklu kadın”, “şüpheli gözaltı yolu ile cinsel saldırı, darp, kasten, tehdit ve kışkırtma, yaralama” gibi cümle yapıları ile kurgulanırken; failin suçu neden işlediği konusunda bahane üretilmektedir. Gazetenin ikinci haberinde ise, “ikisi kadın beş kişiyi tutukladı”, “iki zanlı kadın”, “Promosyon operasyonlarına katılan iki kadın da dâhil olmak üzere yakalandı” şeklinde kurgulanmıştır. Birinci haberde, fail kaçak yolla ülkeye girdiği ve bazı narkotik-psikotrop maddeleri yanında bulundurduğu söylemiyle failin zihinsel sorunları olduğu için bu cinayet işlendiğine yönelik cevap vermiş olmaktadır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

İkinci haberin metninde ise, önce sadece erkekler uyuşturucu satabiliyor gibi gösterilmektedir. Daha sonra yakalanan iki zanlı kadının yardımıyla kaçan diğer zanlıların yakalanması için kadının daha yumuşak ve merhametli bir birey olduğundan dolayı bu yönlerinin kullanıldığı ifade edilmiştir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

Al-Dastor Gazetesi

Gazetede, 20 Haziran 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Al-Dastor gazetesinin 20 Haziran 2022 tarihli haber olayında, kadın cinayeti söz konusudur. “Mansuralı kızın olayı... Bir öğrenci sokakta katledildi ve video kamerayla olayı görüntüleniyor” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Gazete, ana başlığında bir öğrencinin sokakta öldürüldüğü ve cinayetine ilişkin bir video ile olayın görüntülediği bilgileri verilirken haber metninde failin hakkına ilişkin ayrıntılı bilgiye yer vermemiştir. Gazete, haber metninde ara başlıklara yer verirken, haber girişi kullanmamıştır. Ana olay metninde, kurban olan kızın nasıl öldürüldüğünü ve olay esnasında çekilen bir videonun sosyal medyada yayınlandığında fazla rağbet gördüğü için gazete okuyucusuna bu tür cinayetlerin nasıl gerçekleştiği ile karşı karşıya bırakarak kadın cinayetlerine sebep olma riski taşımaktadır. Gazete'nin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır. Ayrıca gazete bu haberde fotoğraf kullanmamıştır.

Gazetenin aynı tarihte olan diğer haber ise, “Dayanışma, Samah ve çocuklarını mezarlıklarda uyumaktan kurtardı” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Başlıktaki bilgilerde haber olayına dair genel bir çerçeve çizilmemektedir. Haberde ara başlık kullanırken, spot kullanılmamaktadır. Haberin ana olay sunumuna bakıldığında, ev kirasını ödemediği için bir kadın ve çocuklarının evden atıldığından, kalacak yer bulamayınca çocukları ile köprü altında kalmaya başladığından ve gece saatlerinde yakında bulunan mezarlıkta uyuduklarından bahsederek bunu öğrenen “dayanışmanın” olay yerine gittiği belirtilmektedir. Diğer yandan kadın çocukları ile birlikte aciz ve ihtiyaç sahibi şeklinde gösterilmektedir. Olay metnin sonucu ise, devletin bu tür sorunlara hızlıca müdahale etmesinin ön plana çıkması ile gazete hâkim olan iktidarın tarafını tuttuğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi sosyal ve politika yönünden rastlanmıştır. Bu haberde görsel malzeme kullanmamaktadır.

Mikro analizi:

Gazetenin 20 Haziran 2022 tarihli haber sentaktik analizi yapıldığında, “kızının”, “Mansura kızının videosu”, “kız bir öğrenci sokakta katledildi”, “video kamerayla ayrıntıları yansıtıldı”, “Mansura kızının kaza detayları”, “ambulans kızı morga götürürken” gibi edilgen cümle yapıları ile inşa edilmiştir. Ayrıca haberde “bir gencin”, “beyaz silah”, “meslektaşını boynundan bıçakladı”, “dövdü”, “kurbanla katilin arasında olan ilişki”, “cesedinin teşhis edilmesi için” şeklinde kelime yapıları kullanılmıştır. Haberin söz dizimine bakıldığında, “kız”, “Mansura kızı”, “videosu”, “öğrenci”, “Mansura üniversitesi”, “kızın olayı” şeklinde kurgulanarak sürekli tekrarlanmaktadır. Gazetede bu haberin olayının nedeni hakkında ayrıntılı bilgiye yer vermemiştir. Aynı zamanda failin Mansura’nın kızı ile ilişkisi olduğunu ön plana çıkarması dikkat çekmektedir. Gazetenin bu tür kelimelere önem vermesi toplumda kadın cinayet bakış açısı geliştirmek çalıştığını göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarında sadece nerede sorusuna yer vermiştir.

Gazetenin aynı tarihte yayınladığı diğer haber ise, “Samah ve çocukları”, “mezarlarda uyuyan kadının kurtarılması”, “devletin olaya hızlı müdahale etmesi”, “sokaklarda kalan bir kadının varlığına ilişkin haber alındığı”, “ekip kadın ve çocuklarının bulunduğu yere gitmişler”, “33 yaşlarında olan kadını Samah A.M olduğu belirlendi”, “yanında bir kızı ve 3 yaşındaki bir çocuğu vardı”, “9 şiddet mağduru kadını şube merkezinde çocuklarıyla ağırlayacak” gibi edilgen kurgu yapıları ile sunmuştur. Haber metni, “talimat”, “şikâyet”, “şiddet maruz”, “şiddet gören kadınlar”, “psikoloji sorunları yaşayan kadınlar”, “ekonomik durumu zor olan kadınları”, “güvenli bir şekilde ağırlanıyorlar”, “yaşama fırsatları sunuyoruz” gibi kelimelerle şekillendirilmiştir. Benzer şekilde söz diziminin, “sosyal dayanışma bakanlığı”, “kadın ve çocukları”, “hızlı müdahale ekibi”, “şiddete maruz kalan kadınlar” gibi cümlelerden oluşması yine olayın toplumsal boyutuna önem verilmediğini göstermiştir. Ayrıca gazete bu haberinde, devlet görevini yerine getiren bir mekanizma olarak sunmuştur. Haberde hızlı müdahale ekibinin numarasına yer vererek, okuyucuların dikkati farklı yöne çekilmesi çalışılmıştır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarında sadece kim sorusuna yer vermiştir.

AL-Wafd Gazetesi

Gazetede, 24 Haziran 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Al-Wafd gazetesinin 24 Haziran 2022 tarihinde yayınladığı birinci haber, “Gleesi Correa'ya ne oldu? ... Bir güzellik kraliçesinin hayatını bir ameliyat sonlandırdı” başlığı ile okuyuculara sunmuştur. Gazetenin haber metni uzun olmasına rağmen ara başlık kullanmadığı görülmüştür. Bu haberde de diğer gazetelerin haberleri gibi haber girişi kullanılmamıştır. Haberin ana metnine bakıldığında, olayın sunumunda güzelleşmek için ameliyat olan bir kadının hayatını kaybettiği belirtilmiştir. “Güzel olma amacına ulaşsa da hayatını kaybettiği” söylenen cümleleri ile bu tür ameliyatların tehlikeli olduğu yaklaşımı ile doğrudan kadın okuyuculara seslenmiştir. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi yapısal yönünden rastlanmıştır. Gazetenin haberinde, görsel malzeme kullanmadığı tespit edilmiştir.

Gazetenin aynı tarihte yayınladığı ikinci haber ise, “Ürdün'de Naira trajedisi... Öğrenci Iman Rashid'in öldürülmesinden detaylar” başlığı ile okuyuculara sunmuştur. Haberin başlığında öldürülen kız öğrencinin kimliği basına yansıtılırken, haber metninde fail hakkında hiçbir bilgi paylaşılmamıştır. Gazetenin haber metninde ara başlıklar kullanılırken, haber girişi kullanılmamıştır. Haberin ana olayında cinayetin nasıl gerçekleştiği, öldürülen öğrenci kızın faili ile yakından ilişkilerinin olduğu ve failin bu cinayeti neden işlediğine dair bilgiler anlatılan cümle yapıları ile haberi ön plana çıkarmıştır. Gazete bu haber olayının failinin tutulduğu ile ilgili veya soruşturma başlatıldığına dair bilgileri okuyuculara vermemiştir. Bu haberin metin içeriği daha çok olayın nasıl gerçekleştiği ve olay ile ilgili yayınlanan videonun kaldırılması ile ilgili yasaklandığını ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi politika yönünden rastlanırken, gazete haberde fotoğraf ve haber girişine yer vermemiştir.

Mikro analizi:

Gazetenin 24 Haziran 2022 tarihindeki birinci haber sentaktik analizi yapıldığında, “Brezilya’nın eski güzellik kraliçesi”, “bir güzellik kraliçesinin hayatını bir ameliyat sonlandırdı”, “istediği amaca ulaştı” gibi cümle yapıları ile kurgulanmıştır. Haber metninde kullanılan bazı kelimeler, “kurban”, “Instagram takipçileri”, “toprağa verildi”, “aile dostları” şeklinde sunulmuştur. Gazetenin bu haber olayı, “Correa’ya ne oldu”, “özel bir klinikte hayatını kaybettiğini” ile adlandırırken, “sosyal medya sayfasında”, Instagram hesabında paylaştı”, “takipleri”, “ailesi” gibi söylemleri ile söz dizimini tercih etmiştir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarında kim, nerede, neden ve ne zaman sorularına yer vermiştir.

Gazetenin aynı tarihteki, ikinci haber ise, “kendisi ile evlenmeyi reddeden meslektaşı öldürdü”, “Raşid isimli adamın kızının öldürülmesinin detayları”, “Ürdün’de öğrenci için yeni bir hikâye”, “yarın seninle konuşmaya geleceğim ve seni öldüreceğim”, “öldürülen Ürdünlü kızın hikâyesi”, “öldürmeye karar verdi”, “Mısır’daki Mansura kızın ölümünü tekrar eden bir hikâyesi oldu”, “medya otoritesi genel müdürü” şeklinde cümle yapıları ile kurgulanmıştır. Gazetenin haber metninde, “genç adam”, “öğrenci cinayeti”, “medya”, “sosyal ağlar”, “fotoğraflar”, “video” gibi kelimeler kullanmıştır. Gazetenin söz dizimleri, “meslektaşı”, “öğrenci”, “Ürdün”, “medya” ve “Salamat uygulaması” (Salamat uygulaması kadınları korumak için yapılan bir uygulamadır.) gibi cümleler tekrarlanmıştır. Bu bağlamda gazetenin toplumsal cinsiyet kalıplarını birbirine tamamlayan bazı yapılarla yeniden ürettiği görülmüştür. Gazete’nin haber metninde özellikle “meslektaşı ile evlenmeyi reddettikten sonra üniversitesinde öldürülen Ürdünlü bir kız” gibi söylemlerin ön plana çıkarılması ataerkil bir şekilde inşa edilen haber yapıları ile cinayete doğal akış vermiştir. Bu tür söylemler, kurbanın faili tahrik ettiği algısını yaratmaktadır. Aynı zamanda haberi kurban olan kızın suçlu olduğu gibi örtülü bir şekilde sunmuştur. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve nerede sorularına yer vermiştir.

AL-Jarida Gazetesi

Gazetede, 11 Mart ve 6 Haziran 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Al-Jarida gazetesinin 11 Mart 2022 tarihli haber olayı, “Aile mahkemesi, karısı tarafından yatakta ihmal edilen bir adam için adaleti sağlıyor” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Haber başlığında kullanılan bilgiler haber içeriği çerçevesindedir. Ana olayı, bir kadın kocasına cinsel ilişki hakkı vermediği ve eş olan kadının görevini yerine getirmediği şeklinde sunmuştur. Ayrıca haber metninde kurgulanan yapılar “kadın görevini yerine getirmedi” şeklinde ifade edilmiştir. Burada gazete sadece kadın suçlu olduğunu göstermeye çalışmıştır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi sosyal yönünden rastlanmıştır. Haberde spot ve görsel malzeme kullanılmamıştır.

Gazetenin 6 Haziran 2022 tarihli diğer haber ise, “Sokakta kadınların tacize uğramasına karşı önlem almak için "Stand-Up" girişiminin başlatılması” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Gazete haberde spot ve fotoğrafa yer vermemiştir. Ana olay, sokakta kadınların tacize uğrama mücadelesine karşı yapılan koruma girişimi ve "Stand-Up" programı, kullanması ile ilgili eğitim verilmesi amaçlanıyor söylem yapıları kullanmıştır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi sosyal ve yapısal yönünden rastlanmıştır.

Mikro analizi:

Gazetenin 11 Mart 2022 tarihli birinci haber sentaktik analizi yapıldığında, “aile sorunları için adaleti yerine getirmek gerektiği”, “kadın eşine yaptığı bazı eksiklerden dolayı açtığı davada, mahkemede koca söylemleri kanıtladı”, “2007 yılından beri kadın kocasını cinsel haklarından mahrum bıraktı”, “koca karısına geçim için ödeme yapmaktan vazgeçmedi” şekillendirilen edilgen yapı kullanmıştır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

Gazetenin olay hakkında, “seks”, “evlilik”, “itiraz”, “taahhütler yerine getirmedi”, “sözleşmeler”, “kadın eşine” gibi kelimeler ile habere kurgulanmıştır. Haberin söz dizimlerinde “resim”, “evlilik”, itibaren”, “ mahkeme”, “eş” gibi

kelimeler daha çok tekrarlanmıştır. Bu haberde kadın, eşinin haklarını yerine getirmediği daha çok ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca haber metninde olayın ‘nedeninin’ ve suç olgusunun daha çok kadın eş üzerinde olmasına dikkat çekmiştir.

Gazete’nin 6 Haziran 2022 tarihli haber sentaktik analizi, “sokak taciziyle mücadele eden kadınlar”, “sekiz farklı ülkeden gerçekleştirilen çevrimiçi korunma programı”, “programa analiz etmek için toplumsal ve kültürel çeşitli görüşmeler yapma yolu ile zorbalık deneyimleri hakkında bilgi toplandı”, “her yaştan 15.000 kişiyle anket gerçekleştirildi” gibi etken yapılarını kullanırken, gazete “taciz”, “zorbalık”, “toplumsal cinsiyet”, “mağdur”, “tanık”, “okullarda”, “halka açık yerler” şeklinde kelime yapıları kullanma yolu ile toplumda cinsiyet eşitsizliğine daha çok dikkat çekmesi çalışmıştır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

AL-Magherb 24 Gazetesi

Gazetede, 8 Mayıs ve 30 Haziran 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Gazetenin 8 Mayıs 2022 tarihinde yayınladığı haber, “Fas’ta çalışan kadınları adet günlerinde tatil verme için yasa teklifi” başlığı ile verilmiştir. Gazetede haber girişi ve görsel malzemeye yer vermemiştir. Gazetenin haber metni uzun olmasına rağmen ara başlık kullanmamayı tercih etmiştir. Haberin ana olayı, Fas’taki çalışan kadınların adet dönemlerinde 2 gün tatil vermeyi amaçlayan bir yasa teklifi yapıldığı şeklinde sunmuştur ve önerilen izin verme hakkını kullanması için tıbbi raporu getirmesi şartı ile kadınlar izin hakkı kullanacaklar söylemi ile gazete haber olayını sonuçlandırmıştır. Gazete’nin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi yapısal ve tarihsel yönünden rastlanmıştır.

Gazete 30 Haziran 2022 tarihli haber olayı, “Bir parlamento ekibi, Fas’ta küçük yaştaki kızların evliliğine izin veren bir maddenin iptal edilmesini gerektirir dedi” başlığı ile verilmiştir. Gazetenin haberinde, Fas’ta küçük kızların evliliğine izin veren maddenin iptal edilmesini amaçlayan bir yasa teklifi getirme istemesini ana

olay olarak sunmuştur. Olayın haber metninde kullanılan bu paragraf, söylemin “Fas’ta "Bu fenomeni ortadan kaldırma görevi neredeyse imkânsız görünse de farkındalık yaratacağı ifade edildi” cümle yapıları ile olayın sonuçlandırılırken, bu söylemde Fas’ın küçük yaşta evlenme yasaının kaldırılmasına toplum karşı çıkabilir gibi bir söylem ifadesi söylenmiştir. İncelenen haberde spot ve fotoğraf kullanılmamıştır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi yapısal yönünden rastlanmıştır.

Mikro analizi:

Gazetenin 8 Mayıs 2022 tarihinde olan haber sentaktik analizinde, özellikle haberin metninde bazı söz dizimlerini daha çok ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamdaki dizimler, “madde”, “iptal”, “parlamento”, “reşit” ve “yaş” şeklinde kurgulanmıştır. Gazete haberi , “küçük kızların evlenmesine izin veren bir maddenin kaldırılması teklifi geldi”, “bir parlamento ekibinin teklifi ile Fas’ın hükümetinde ilk kez Aile Kanunu'nun 20. Maddesini iptal etme önerisini çoğunluğun kabul etmesi ile öncülük edildi”, “kızlar ve erkekler için erken yaşta evlilik doğal değil”, “evlilik reşit olmak anlamına gelmez”, “madde”, “iptal”, “reşit”, “yaş”, gibi kelime ve cümle yapılarını tercih ederek sunmuştur. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

Gazete'nin 30 Haziran 2022 tarihli haber olayın sentaktik analizinde, “çalışan kadınlara 2 gün dönem izni verilmesi”, “Bir parlamento ekibi tarafından kadınlara izin yasa teklifi geldi”, “çalışan kadınların adet döneminde yaşadıkları zorluklardan dolayı izin verme yasa teklifi”, “profesyonel kadınlar için”, gibi cümle yapılarını öne çıkararak sunmuştur. Haber olayın metninde, “adalet”, “kadın çalışanlar”, “profesyonel”, “cesaret”, “ihtiyaç”, “performans”, “harç”, “tedavi” gibi kelime seçimlerini tercih edilmiştir. Haberin sözdizimine bakıldığında, “danışman”, “Fas”, “yasa”, “teklif”, “itibaren” gibi kelimeler haber metninde tekrarlanmıştır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

Atlas-İnf Gazetesi

Gazetede, 9 Şubat ve 2 Mayıs 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Atlas-İnf Gazete'nin 9 Şubat 2022 tarihli haber olayı, "Güney Nouakchott'a acıtan tecavüz suçu gerçekleşti (fotoğraf)" başlığı ile okuyuculara sunulmuştur. Haberde kullanılan başlık haber içeren bilgileri içermektedir. Fakat başlıkta (fotoğraf) kelimesi parantez içinde vermesi ile gazete okuyucularının ilgisini çekmek istemiş gibi gösterse de haberin metin içeriği bir paragraftan oluştuğu için gazete haberini bir fotoğraf ile okuyucusuna sunmak istediği görülmüştür. Burada gazetenin amacı haberleri iyi bir performansla okuyucularına sunmak değil, daha çok haber sayısına ulaşmaktır. Böylece gazetenin haber yazım kurallarına önem vermediği görülmüştür. Haber tek paragraftan oluştuğu için haber girişi kullanmamıştır. Haberde kullanılan görsel incelendiğinde, tecavüze uğrayan kadının hastanede yatarken vücudundaki kanları ile ve kadının yüzünün görülmemesi için yüzünü elleri ile kapatmaya çalışırken çekilen bir fotoğraftır. Bu görselde kadının kimliğinin belirlenmemesini istediği açık bir şekilde görülmektedir. Fakat gazete özel kimliği gizleme isteğine önem vermemektedir. Gazetede "bir kadın tecavüze maruz kaldı" ana olay olarak sunulurken, faili ise "bilinmeyen kişiler tarafından dövüldüğünü" ve "hırsızların tutuklanmadığını" gibi cümle kurguları ile anlatmaktadır. Olayın sonucunda kadının hastaneye kaldırıldığını ve devlet himayesi altında olduğunu söyleyerek haber bitirilmektedir. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Gazetenin 2 Mayıs 2022 tarihinde yayınladığı diğer haber, "Evindeki bir kadına tecavüz girişiminde bulundu ve onu Şeyh Zayed Hastanesine kaldırmaya çalıştı" başlığı ile okuyuculara sunulmuştur. Haber başlığının ana metinde kullanılan içerikle yakın ilgisi bulunmuştur. Ama haberin içeriği tecavüze uğrayan kadın ile ilgili değildir, hastaneyi yöneten kişinin kadının hastanede tecavüz uğramadığını belirten söylemlerini sunmayı amaçlamıştır. Gazetenin bu söylem kurgularını kullanması ile kadının tacize uğramasını önemsemediği görülmüştür. Haberde

kullanılan görsel de hastanenin fotoğrafıdır. Seçilen fotoğrafta ise, hastanın adı gösterilmeye çalışılmıştır. Bu haber metni ve görseli hastanenin adının kirlenmemesi için yapılan bir haberdır. Haberde mağdur olan kızı örtülü bir şekilde kullanmıştır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi sosyal ve yapısal yönünden rastlanmıştır.

Mikro analizi:

Gazetenin 9 Şubat 2022 tarihli haber analizinde, “tecavüz suçu”, “Güney Carfour sakinlerinden bir kadın tecavüze maruz kaldı”, “dün gece kadın saldırıya uğradı”, “Moritanya ve Çocuk Sağlığı Derneği'nin kurban olan kadını sponsor olduğu için geç saatlerde hastaneye transfer edildi”, “bilinmeyen kişiler tarafından dövüldü”, “hırsızları şimdiye kadar tutuklanmadığını doğruladı” gibi cümleleri ile sunmuştur. Haber olayın sunumunda, kurban olan kadın geç saatlerde dışarı çıkmasıyla suçlayıcı bir bakış açısı geliştirmeye çalıştığı görülmüştür. Haber metninde, “dövüldü”, “tecavüze uğradı”, “geç saatlerde dışarı çıktı” gibi kelime seçimleri ile sunmuştur. Ayrıca haberde devlet mağdur kalan kadınlara yardım ettiği söylem dili açık bir şekilde yansıtmıştır. Bu haberde cinayet failinin hırsız olduğunu da tespit etmektedir. Böylece gazete bu tür cinayet işleyen failerin suçlarını örtmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bu haberde toplumsal cinsiyet ayrımcılığını çok açık bir şekilde göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından sadece nerede sorusuna yer vermiştir.

Gazetenin 2 Mayıs 2022 tarihinde yayınladığı diğer haber sentaktik analizi, “evindeki bir kadına tecavüz etti”, “bir hastanede kadına tecavüz edilmesi haberi Facebook'ta yayınlandı”, “dün ona tecavüz etmeye çalışan bir suçlu tarafından evinde saldırıya uğrayan bir kadın ile ilgili bir dava” şeklindeki edilgen yapısı kurgulanmaktadır. Gazetenin haberinde “hastane”, “sosyal medya”, “Facebook”, “polis”, “kanıtlarla”, “eksiklikleri”, “destekleyici”, “tecavüz” gibi kelime yapıları ve söz dizimi ile tekrarlamayı tercih etmektedir. Haberde “Şeyh Zayed Merkezi'nin olaya şaşırdığını ve kurbanın dün çalışan ekiplerle temasa geçtikten sonra bu tür herhangi bir sorunla ilgili bilgilerinin olmadığını ve böyle bir olay olduğunu reddeden hastane yönetimi bir şikâyette bulunduğunu” söyleyerek failin suçunu

örtmektedir. Ayrıca gazete kendini olan olayı savunuyor gibi göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarına yer vermemiştir.

Anabaa-İnf Gazetesi

Gazetede, 27 Ocak ve 8 Mart 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Anabaa-İnf Gazete'nin 27 Ocak 2022 tarihinde yayınladığı haber, "Bakan Mint Şeyh Sidia: Moritanya'da aile çatışmalarını çözmek ve şiddete karşı korumak için yeni bir mekanizma oluşturuyoruz" başlığı ile vermiştir. Gazete görsel malzeme ve ara başlığa yer vermediği tespit edilmektedir. Gazete haberinin ana olayı Moritanya'daki aile çatışmaları ve şiddete maruz kalan kadın ve kız çocuklarını korumayı amaçlayan bir mekanizma oluşturulduğunu sunarken ana olayı bugüne kadar kaç mağdur kalan kadınların oranı, onlara sunulan yeni tedavi performansları ile haberi sonuçlanmaktadır. Gazete'nin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi sosyal ve politika yönünden rastlanmıştır.

Gazete 8 Mart 2022 tarihli diğer haber ise, "Bağlanmış kızlar, "Güneydoğu Moritanya'daki mülteci kamplarında yaşayan genç bir film" başlığı ile verilmiştir. Gazete fotoğraf ve haber metni uzun olmasına rağmen ara başlık kullanmamaktadır. Haber Mali'de yaşanan bir savaştan kaçan genç bir kızın mülteci kamplarında kadınların yaşadığı zor hayatı anlatan bir film hikâyesini ana olay olarak sunmuştur. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi sosyal ve politika yönünden rastlanmıştır. Haberin kaynağı Elaf haber bilgilerinden edilmektedir.

Mikro analizi:

Gazetenin 27 Ocak 2022 tarihli haber analizinde, "Moritanya'daki Sosyal Hizmet, Çocuk ve Aile Bakanı, aile çatışmalarını çözmek kadınlara ve kızlara karşı şiddet biçimleriyle mücadele etmek için mekanizmanın önemine vurgu yaptı", "konsey tarafından onaylanan kızı korumak için bölgesel bir mekanizmanın geliştirilmesine ilişkin açıklamaya", "kadın ve kızı koruma sorunu ile ilgili çeşitli

sektörlerden üye temsilcilerini dahil etmek için yönetileceğini doğruladı”, “geçici bir çözüm” gibi edilgen yapıları ile şiddet gören kadınların sorunları karşı Moritanya devleti aldığı önemleri sunarken, haberde söz dizimi yapısını “kadınlar ve kız çocukları”, “korumak”, “mekanizma”, “bölgesel”, “çalışmalar”, “bakanlar”, “tedavi” şeklinde vurgulanmaktadır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından sadece kim sorusuna yer vermiştir.

Gazetenin 8 Mart 2022 tarihli haber sentaktik analizinde, “mülteci kamplarında yaşayan genç bir kadının hakkında film”, “dışlanmış kızların durumundan bahseden kısa bir belgesel çekimi”, “Kadın genellikle evlenmek amacıyla okuldan çıkarılır”, “altın madenciliği alanlarında fuhuş, aile içi şiddet”, “kadın ve kızların korunmasındaki gecikme”, “bir kız çocuğunun annesi olan genç kadın” şeklinde yer almaktadır. Haberin kelime yapısının seçimi ve sözdizimi, “bir kadın”, “genç kadın”, “kadınların durumu”, “kız çocuğu” gibi yapılarda sunma tercih etmektedir. Haberde bu tür ifadeler kullanılması ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği gerçekleştirilmesine dair yol göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve nerede sorularına yer vermiştir.

Somalitoday Gazetesi

Gazetede, 27 Mayıs ve 7 Haziran 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Somalitoday gazetesinin 27 Mayıs 2022 tarihinde yayınladığı haber, “Somali vatandaşlığı olan bir kız Mısır’da kendisine tecavüz etmeye çalışan "Tok" sürücüsünü öldürdü” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Haber metninde ara başlık ve fotoğrafa yer verilmemektedir. Haberde ana olayın sunumu ve sonucu Mısır’da yaşayan Somali vatandaşı genç bir kıza tecavüz etmeye çalışan bir adamın öldürüldüğünü ve Mısır Ceza Kanunu'na göre kıza hangi ceza verilebileceği olarak odaklanmaktadır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Gazetenin 7 Haziran 2022 haber konusu, “Kayıp bir Somalili kadının cesedi, kaybolduktan günler sonra Baidoa'da bulundu” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Ana olayı kaybolan bir kadının cesedinin bulunduğunu ve kaza ile ilgili şüpheli bir adamın tutuklanması olarak sunmaktadır. Gazetenin gerçekleşen cinayeti kaza olarak adlandırması ile haber ayrı bir ilginçlik doğurmaktadır. Ayrıca haberde failin bilgileri verilmemektedir. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır. Ayrıca haberde görsel malzeme yer verilmemektedir.

Mikro analizi:

Gazetenin 27 Mayıs 2022 tarihli haber analizinde, “Somali vatandaşı olan kız Mısır'da kendisine tecavüz etmeye çalışan "Tok" sürücüsünü öldürdü”, “saldırgandan kaçmaya çalıştığını ve saldırganın ona saldırmaya çalışırken bıçakladığını”, “Mısır Ceza Kanunu'na göre yasal olarak geçerli olmadığını ve herhangi bir kızın onu savunma hakkına sahip olduğunu doğruladı”, “mahkeme için adli tıbbın atanmasını emretme, çürük tırnak veya kızın vücudunda herhangi bir maddi kanıtta tecavüze teşkil edecek bir girişim olup olmadığını belgeleme hakkına sahiptir” gibi edilgen yapıların yer aldığı görülürken, gazete haber metninde “Somalili kız”, “kız cezalandırılacak”, “kızın anlatımı” gibi kelime seçimleri cinsiyet ayrımcılığı içerdiği gözden kaçmamaktadır. Bu haberde cinayet olmadan önce failin yaşadığı tecavüz önemsizdir. Dolayısı ile haberin metin içeriğinde yaşadığı ülkenin yasa kurallarına göre hangi cezayı alacağına yer verildiği görülmektedir.

Olayın metninde söz dizimine bakıldığında, “mahkeme”, “dava”, “kamu”, “adli”, “ceza”, “kara” gibi kurgularla tekrarlanmaktadır. Gazetenin haber metin içeriğine bakıldığında, kadının tecavüze uğramasını normal gibi göstermektedir. Çünkü bazı haber içeriğinin paragrafından bir adam kıza tecavüz ettiği için öldürüldüğünü ve kızın yaşadığı tecavüz yüzünden işlediği suçta hangi cezayı alacak diye daha uzun bir haber metnine yer verilmektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından sadece nerede sorusuna yer vermiştir.

Gazetenin 7 Haziran 2022 tarihli kadın cinayet haber, “kayıp bir Somalili kadının cesedi”, “Amna Mahmoud adlı bir kadının cesedinin kentin mahallelerinden birinde tuvalette bulunduğunu doğruladı”, “Güneybatı Eyalet Polisi ve kurbanın

akrabaları onu üç gün aradı, ancak cesedi Pazar öğleden sonra bir tuvalet çukurunda bulundu”, “kadının öldürülmesinin arkasında olduğundan şüphelenilen bir adamı tutukladığı” söylemleriyle edilgen yapıları oluşmaktadır. Bu gazete haberi diğer gazetelerin haberleri ile kıyaslırsak bu haber metin içeriğinde kadın cinayetinin işlenmesi normal bir cinayet gibi söylemlerden oluşmaktadır. Haberde “kadının cesedi”, “bir kadın”, “kaza” gibi cümle yapılardan kurgulanmaktadır. Gazetenin haber söz dizimine bakarsak, “ceset”, “kadın”, “Somali” gibi kelimeleri tekrarlanmaktadır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim, nerede ve ne zaman sorularına yer vermiştir.

Alsomal- Net Gazetesi

Gazetede, 15 Şubat ve 20 Haziran 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Alsomal-Net Gazetesi'nin 15 Şubat 2022 tarihli haber olayı, “Irak uyruklu bir adam kendisi ile evlenmeyi reddeden Somalili bir kızı öldürdü” başlığı ile okuyuculara sunulmuştur. Gazetenin haberinde girişi ve fotoğrafa yer vermemektedir. Haber bir kızın onunla evlenmeyi reddettiği için öldürüldüğünü ve failin öldüren kız ile yakın ilişkileri olduğunu ana olayı olarak sunmaktadır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Gazetenin 20 Haziran 2022 tarihli diğer haber söz konusu, “Saadia Yassin Sumter, Somali'de cumhurbaşkanının görevlerini yapan ilk kadın oldu” başlığı ile okuyuculara sunulmuştur. Haberde spot yer verilmemektedir. Haberin fotoğrafında halk meclisi başkanı görevindeyken yaptığı bir etkinlik fotoğrafı kullanıldığını görülmüştür. Ana olay Somali'nin devlet başkanlığı yapan ilk kadın olduğunu ve Saadia'nın yapacağı görevinde uzun bir süre kadar kalacağını belirtmiştir. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardalan ve bağlam bilgisi politika yönünden rastlanmıştır

Mikro analizi:

Gazetenin 15 Şubat 2022 tarihli haber sentaktik analizinde, “İrak vatandaşı bir adam onunla evlenmeyi reddettiği için Somalili bir kızı öldürdü”, “Malezya Somali mülteci topluluğuna göre Zahabou Oumar adlı kız mülteci”, “20 yaşında olan kızdan adam defalarca ondan tekrar evlenmesini istediğini, ancak kızın onu reddettiğini, bundan dolayı da suçu işlediğini söyledi” şeklinde kurgulandığı yapılar ön plana çıkarmaktadır. Haberde “kaza”, “suç mahalline”, “suç işlediğini söyledi”, “onu reddettiği için” gibi kelime seçimleriyle failin suçunu örtmektedir. Böylece kadın cinayet suçlarını sıradan bir kaza gibi göstermektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından nerede, kim ve neden sorularına yer vermiştir.

Gazetenin 20 Haziran 2022 tarihinden olan haber analizi, “Saadia Yassin, Somali'de Başkan'ın işini yapan ilk kadın oldu”, “Halk Meclisi Başkanı'na ilk milletvekili seçen ilk Somalili kadın olarak tarihe girdi”, cümle yapısı kurgulanmaktadır. Haberde “ilk kadın”, “Somalili kadın” şeklinde kelimeler tercih etmektedir. Haberin anlatısına bakıldığında sanki kadın milletvekili seçilmez gibi edilgen kurgu yapısı yer verilmektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve nerede sorularına yer vermiştir.

Al-Hamish Gazetesi

Gazetede, 8 Mart 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Al-Hamish gazetesinin 8 Mart 2022 tarihli birinci haber konusu, “Avrupa Birliği, Sudan yetkililerini kadın erkek eşitliğine teşvik eden ve kadınların statüsünü iyileştiren reformlar konusunda uyarıyor” başlığı ile verilmiştir. Gazetenin haberinde kullanılan fotoğraf Sudan'da iktidar rejimine karşı olan gösterilerde çekilen görseldir. Haber uzun olduğu halde ara başlık kullanılmadığı ve haberde spota yer verilmediği görülmektedir. Dünya Kadınlar Günü'nde Avrupa Birliği, Sudan'da kadın sivil toplum kuruluşlarını ve siyasi partileri toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadınların statüsünü iyileştirmek için yerel yasalarda reform yapılması

konusunda uyarması ana olay olarak sunulmaktadır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi politika yönünden rastlanmıştır.

Gazetenin diğeri ikinci haber konusu, “Sudan Kurtuluş Hareketi: ÜİYOK kamplarındaki kadınlar hala sistematik hedeflemeden muzdarip” başlığı ile verilmiştir. Gazetenin, haberinde spot yer vermemektedir. Haberde fotoğraf kullanmıştır. Ama kullanılan fotoğraf düzeltilmemiş haliyle yayınlamayı tercih etmiştir. Dolayısı ile gazetenin görsel malzemeye önem vermediği görülmektedir. Haber, Dünya Kadınlar Gününde Sudan’daki kadınların mülteci kamplarında ve hapisanede uğradıkları şiddeti ve tecavüzü olay olarak sunmaktadır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Mikro analizi:

8 Mart 2022 tarihinde gazetenin haber analizi, “kamplarındaki kadınlar”, “Sudan Kurtuluş Hareketi, yerinden edilenler için kamplarda bulunan kadınlar”, “koruma ve tazminat türlerini bulamadan hükümet kamplarında mültecilere yardım etmeleri için gönderilen çalışanlar tarafından tecavüze uğrayan kadınlar”, “Sudan’daki kadın hapisanelerin bazılarının tecavüze uğrayan kadınları kusurlu bulduğu ” söylem seçimiyle diğeri gazetelerinden farklı kategorisi bulunmaktadır. Fakat haber metninde “Sudanlı kadınlar”, “maruz kaldı”, “öldürüldü” gibi bazı kelime seçimiyle cinsiyet ayrımcılığına yer verildiği görülmektedir. Ayrıca bu haberde gazete kadını savunan bir gazete olarak yayınlanan haberleri yer verirken; kadın ile ilgili yayınlanan haberlere sadece 8 Mart’ta yer vermesi çok dikkat çekicidir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve neden sorularına yer vermiştir.

Gazetenin ikinci haber analizinde, “Sudan yetkililerini kadın erkek eşitliğine teşvik eden ve kadınların statüsünü iyileştiren reformlar konusunda uyarıyor”, “kadınların korkularını, umutlarını ve hayallerini her zaman dinlemek”, “kadınların rolünü geliştirmek”, “kadınlara belirli kurumlarda yüzde 40 sandalye verilmesine yönelik çeşitli anlaşmalara ve yükümlülüklerle bağlı kalmanın önemine işaret ederek”, “kadınları üst düzey pozisyonlara atamak değil, aynı zamanda teknik düzeyde gerçek bir değişim yaratabilecek ve sahada fark yaratabilecek nitelikli,

yetenekli ve deneyimli kadınları atamak olduğunu açıkladı”, “Sudan’da yoksulluk artmakta” “Özellikle kadınlar ve gençler arasında işsizlikle beraber yoksulluğun da arttığını gösteriyor”, “Kadın hakları kampanyalarına öncülük edenlerin kutladığı bir gündür” gibi etken yapılarla kadınların sorunlarının görünür kılındığı belirtilmektedir. Ayrıca gazete “Sudan’da cinsiyete dayalı her türlü şiddeti reddettiğini teyit ederek, birçok kadının özellikle Darfur’da ve iki bölgede savaş ve şiddet mağduru olduğunu belirterek, Sudan’da kadın sorunlarına verdiği desteği işaret etti” paragraftaki cümleler ile gazete Sudan devletini savunduğu açık söylemdir.

Haberde “cinsiyet eşitliğini teşvik etme”, “kadın örgütleri”, “kadınlara belirli kurumlarda”, “kadınların kaynaklara sınırlı erişimi”, “kadın sünneti ile mücadele”, “kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi”, “kadınları ve kızları desteklemek” şeklinde kurgulan söylem seçimleri ile habere ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda gazetenin haber metninin söz dizimine bakıldığında, “sınırlı”, “mücadele”, “devlet destekleme”, “Sudan kadınlarının hakları” gibi kelimeler tekrarlanmaktadır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve neden sorularına yer vermiştir.

Altaghyeer Gazetesi

Gazetede, 10 Şubat ve 23 Mayıs 2022 tarihlerinde kadına yönelik 2 haber yayınlanmıştır.

Makro analizi:

Altaghyeer gazetesinin 10 Şubat 2022 tarihinde yayınladığı ilk haber, “Port Sudan’ı sallayan korkunç suçun detayları... Kocasının cesedini parçalayıp yaktı” başlığı ile okuyuculara aktarılmıştır. Gazetenin bu haberinde spot yer verdiği görülmektedir. Burada bu gazetenin incelenen bütün haberlerinde tek spot yer veren gazete olarak söylemek mümkündür. Haberde kullanılan fotoğraf habere ait değildir. Genelde cinayet haberlerinde kullanılan bir görseldir. Haberde ara başlık kullanıldığı görülmüştür. Fakat haberde verilen iki ara başlığı haberin metni ile ilgisi olduğu görülmemektedir. Ana olay sunumu “eşini öldüren bir kadının işlediği suçu örtmek için eve hırsız girdiğini ve kocasını öldürdüğünü dedi” söylemleriyle başlayan

soruşturmada ardından bir ay sonra suçu işlediğini kabul ettiğini polisi ekipleri tarafından yayınladığını söylemi ile gazete haberinin sonuçlandığı görülmektedir. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Gazete 23 Mayıs 2022 tarihli ikinci haber konusu ise, “Doğu Sudan'da bir grup insan kaçakçılığı kurbanının kovalamaca ve kurşuna dizildikten sonra kaçışı” başlığı ile okuyucularına aktarmıştır. Gazete haberindeki kullanılan fotoğraf çekerken kenarlarına dikkat edilmemiştir ve düzeltilmemiş hali ile yayınlanmıştır. Haberin insan ticareti yapma amacı ile kaçırılan kadınların yakalandığını ana olayın sunumu olarak sunmaktadır. Gazetenin bu haberde cinsiyet rollerinin ardaan ve bağlam bilgisi rastlanmamıştır.

Mikro analizi:

Gazetenin 10 Şubat 2022 tarihin haber sentaktik analizi, “Kocasının cesedini parçalayıp yaktı”, “Doğu Sudan'daki Port Sudan şehrini korkunç bir suç sarstı”, “eşi, hırsızlık amacıyla eve giren hırsızın kocasını birkaç kez bıçaklayıp vücudunu parçaladıklarını, ardından vücudunu ipler ile bağlayıp yaktıklarını iddia etti”, “ev eşyalarından hiçbir şey çalmadığını söylemesi dikkatleri kadının üzerine çevirdi”, “Olay yerine gelen polisin, ölen adamın karısının hikâyesinden şüphelenmesi”, “ölen adamın karısını karakola götürdüğünü ve bir ay süren soruşturmanın ardından suçu işlediği kabul etti” gibi edilgen yapıları ile haberin olayı kurgulanmaktadır. Haberde “kocası”, “eşini”, “kadın”, “suç”, “ölen şahsın eşi tarafından öldürüldüğünü”, “polis” şeklinde kelime seçimleri ve söz dizimi tercih edildiğini görülmektedir. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve nerede sorularına yer vermiştir.

Gazetenin 23 Mayıs 2022 tarihli ikinci haber analizine bakıldığında, “Doğu Sudan'da bir grup insan kaçakçılığı”, “kurbanları sınır dışı etmek”, “çok sayıda insan ticareti mağdurunun kaçtığını ortaya çıkardı”, “3 mağdurun tutuklandığını duyurduğu”, “insan ve uyuşturucu kaçakçılığı olgusunu ortadan kaldırmak için”, şeklinde kurgulanan söylemleri ile gazete cinsiyet ayrımcılığını içeren bu kelimeleri haberde kullanmasa da olayın metninin dikkatle incelendiğinde Sudan'a komşu olan ülkelerinden gelen kadın mültecilerin fuhuş ticareti için kullanılmasına rağmen çatışmadan kurtarıldığını örtülü bir şekilde sunmaya çalıştığı görülmektedir. Ayrıca

“devleti insan ve uyuşturucu kaçakçılığı olgusunu ortadan kaldırmak için modern bir araç filosu ile desteklemeye çağırdı” paragraf gazetenin devlete sunduğu ve bu haber devlet tarafından haberin metnine müdahale ettiği göstermektedir. Çünkü gazetenin diğer olay haberine bakarsak bu haber daha dikkatli bir şekilde yazıldığını görmek mümkündür. Burada bazı Afrika ülkelerinin gazete haber metinlerine devletin kolayca müdahale ettiğini görmektedir veya devlet adına kötü haber yayınlanırsa gazete kapatılabilir diye gazeteler korku halinde yaşamaktadır. Gazetenin bu haber olayın örgülerinde 5N1K kurallarından kim ve nerede sorularına yer vermiştir.

Sonuç

İnternet haberlerinde toplumsal cinsiyetin haber dili ve söylem pratikleriyle ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada, Afrika'daki internet haberlerinde kadın yönelik yayınlanan haberler incelenmiştir. Çalışmada, farklı sahiplik yapısı ve yayın politikaları olan Afrika ülkelerinin internet gazetelerinde yer alan kadın haberleri, Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Dünyada iletişimin yeni teknolojileri ile internet ortamında bilgi alma-işleme ve bilgiye ulaşma daha çabuk bir hızı içerisinde artmaktadır. Yeni nesil gazeteciler internet haberciliğin haber alma ve yaymaya yepyeni bir boyut kazandıran bir mecra olarak görülmektedir. Dolayısıyla yeni teknoloji medya üzerinden etkisi olmaktadır. Dünyada internet haberciliği daha yaygın olduğunu bilinmektedir. Fakat bu habercilik türleri Afrika ülkelerinden değişmektedir. Bunu bireylerin yaşamındaki sosyal, kültürel, ekonomik ve politik kavramları üzerinden de etkisi olmaktadır.

Afrika'daki internet, dünyanın geri kalanına kıyasla daha düşük bir penetrasyon oranıyla sınırlıdır. Dolayısıyla Afrika'nın "dijital uçurumun" çok gerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Afrika'nın internet etkinliği ve altyapısının daha küçük ekonomilerde yoğunlaşması ile bir iç dijital bölünme sergiliyor. COVID-19 salgını sırasında bazı Afrika toplumlarında internet kullanmaya başlamıştır. Burada Afrika ülkelerinin bazı toplumlarında son yıllarda internet ile tanıştığı söylemek mümkündür. İnternetin Afrika'da bu kadar geri kalmasının sebebi hem ülkelerin ekonomi düşük olması hem de internetin pahalı olmasından

etkilenmektedir. Ayrıca Afrika'daki telekomünikasyon pazarı henüz gelişiminin ilk aşamalarındayken, aynı zamanda dünyanın en hızlı büyüyen pazarlarından biridir. Afrika ülkelerinde bant genişliği maliyetini düşürmeye yardımcı olabilecek İnternet omurgalarının gerçekleştirilmesine yönelik projeler tamamlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet bireyler arasındaki doğuştan gelen fizyolojik farklılıklarından dayanmaktadır. Cinsiyet, her bireyin kurduğu tüm iletişim yolları içermektedir. Aynı anda toplumsal faktörler de cinsiyet algıları toplumda yaratmaktadır. Ayrıca bir kişinin kendini nasıl gördüğü olarak da ifade edilebilmektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik toplum tarafından yüklenen öğretilerden gelmektedir ya da toplum tarafından zorla kabul ettiren davranışlar ve kurallardan oluşmaktadır. Fakat bu davranışlar ve kurallar her toplumun kültüründe farklılık göstermektedir. Bunu en iyi gözlemleyebileceğimiz yer Afrika ülkelerindeki değişen kültürlerde, çoğu Afrika toplumların kültürlerde kız çocukları eğitimi bitirmeden önce onu evlendirip kadının yeri mutfak kültürdeki söylemi ile kız mağdur durumda bırakılmaktadır.

Ayrıca bazı toplumlarda kız çocukları bu yaşta evlenmesinin sebebinden dolayı yaşadığı bazı sıkıntılar olsa bile aile kız çocuğu yerin kocanın yanında deyip geri kızı evine yollamaktadır. Burada da kız boşanırsa toplum dışlayacağı için aile her zaman bu yolu uygulanmaktadır. Yaşanan bazı sıkıntılar içerisinde dövme, taciz olayları olsa bile aile sorumluluk kız çocuğuna bırakılmaktadır. Afrika'daki var olan iktidarda kültürden gelen bu tür davranışlar çoğu zaman uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu yüzden bazı Afrika medya araçları kadın ile ilgili haber yazarken kadının toplumdaki yerini göze alarak haber söylem dilleri kurgulanmaktadır. Ama incelenen Afrika'daki internet haberlerinde kadınla ilgili haberlerin çok az olduğu görülmektedir. Dolayısı ile Afrika internet haberlerinde kadın haberlerine çok yer verilmediğini söylemek mümkündür.

Haberlerde kullanılan başlıkların çoğunun ana metinle ilgisi yakın görülmüştür. Atlas-İnf isimli gazetenin 9 Şubat 2022 tarihli birinci haber metni incelendiğinde gazete haber başlığındaki parantez içinde verdiği fotoğraf kelimesi ile haberi anlatmayı istediği söylemi şeklindedir. Gazetenin ikinci haberine bakıldığında verilmiş olan başlık ana metin ile yakından ilgili bulunmaktadır. Fakat haberde kadın

kurbanın olayı başka bir amaçla kullanılmaktadır. Gazetelerin haber metinlerinde ara başlığa nadiren yer verilmektedir. Altaghyeer gazetesinin birinci haberindeki kullanılan iki ara başlık haber metniyle uyuşmamaktadır. Haberde kullanacak ara başlık, metni daha da güçlendirecek bir ara başlık olmalıdır. Gazetelerdeki bazı haber metin içerikleri uzun olmasına rağmen ara başlıktan uzak kaldıkları görülmektedir. Burada çoğu gazeteler haber metinlerini yazarken haber yazma tekniklerinin kurallarını dikkate almadığını söylemek mümkündür. İncelenen haberlerinin çoğunda görsel malzeme kullanma tercih edilmemiştir.

Çalışma için toplanan haberlerde spotun önemsenmediği görülmektedir. Araştırma için incelenen 24 haberde sadece Altaghyeer gazetesinin haber girişi kullandığı tespit edilmektedir. İncelenen haber kaynaklarında, 23 haberin gazete kaynağına ait olduğunu tespit edilmiştir. Diğer kalan bir haberin kaynağı ise, Elaf Haber Ajansından elde edilmiştir. Gazetenin bazı haberlerde cinsiyet rollerinin ardalı ve bağlam bilgisi sosyal, yapısal, politika ve tarihsel yönünden rastlanırken, diğer haberlerde ardalı ve bağlam bilgisine rastlanmamıştır. İncelenen haber metinlerinde çoğu gazeteler 5N1K kurallarını dikkat almamıştır. Bazı haberlerde (ne zaman, nerede, neden ve kim) sorularına yer verirken; diğer gazeteler haber metinlerinde hiçbir kurala yer vermemiştir.

Sonucu özetlemek gerekirse, incelenen Afrika internet haberlerinde toplumsal cinsiyet konusu farklı bir anlatıma sahiptir. Bu anlatımlar içerisine bakıldığında, kadın hayatta bir yere kadar başarı olabilmekte ve kadın zayıf bir birey olduğundan ona destek ihtiyacı olduğu görülmektedir. Burada toplumsal cinsiyetle ilgili olan Biyolojik Kuramının kadın ve erkek arasındaki olan cinsiyet rollerine dayanmaktadır. Toplumda kadın daha yumuşak erkek ise daha sert algısına değinmektedir. Buss' un iki cinsin arasındaki farklılıklarının görüşü vurgulanmaktadır. Ona göre, kadın doğurganlığı nedeniyle daha güçsüz ve edilgen bir konuma sahiptir. Bu yüzden kadınların beslenme, korunma ve barınma gibi ihtiyaçları erkekler tarafından karşılanmaktadır. Aynı zamanda kadın ve erkeğin doğuştan getirdikleri biyolojik özellikler psikolojik anlamda birbirlerinden ayrılmaktadır” (1995, s. 165).

Kadın cinayet haberleri, kadının öldürülmesini ve tecavüze uğramasını normal bir şey gibi göstermekte ve kadının başına gelen bütün olaylara kadının kendisinin sebep olduğu şeklinde sunmaktadır. Dolayısıyla kadının suçlu olduğu olgusu oluşturulmaktadır. Ayrıca bazı haberlerde kadın ailesine karşı görevlerini yerine getirmeyen bir kişi olarak gösterilmektedir. Medyada kadının bu şekilde gösterilmesi toplumsal cinsiyetinin sosyal rol kuramındaki aile ve toplum olan faktörlerin şekillenen eril ve dişil rollerini belirlenmektedir. Böylece kadın ve erkek yaşadıkları toplum tarafından yüklenen görevleri yerine getirmiş olmaktadır.

Bazı haberlerin, olayda suç işlenen fail kadın olursa “bu suçu kadın işledi” gibi söylem dili bulunmaktadır. Aksine suç faili erkek olursa failin işlediği suç nedeni ya da bu olay neden olduğuna daha çok önem vermektedir. Bu tür söylemlere haberde yer verilmesiyle failin tahrik ettiği algısı yaratmaktadır. Afrika toplumlarında kadın ve erkek arasındaki farklılıklar kültürden kültüre değişmektedir. Fakat çoğu Afrika toplumlarında olan bir olayda, içinde kadın olursa her zaman kadın suçlu olarak gösterilmektedir ve kadının işlediği suç toplumda ayıp sayılmaktadır. Ayrıca hayat boyunca bu kadını suç işleyen bir kadın olarak göstermektedir. Burada toplumsal cinsiyetin Kültürel Yaklaşımındaki biyolojik kültürün etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Kültürel Yaklaşımlara göre, erkeklerin toplumda avantajları bulunmaktadır. Bu durum, incelenen Afrika internet haberlerinde açık bir şekilde tespit edilmiştir.

Birçok haberde, kadına karşı kullanılan söylem dili cinsiyet ayrımcılığına dayalıdır. Burada toplumun kadına karşı olan bakış açısının daha fazla önemsendiği görülmektedir. İncelenen bazı haberlerde kadın cinayetlerinin kaza gibi gösterilmesinin, cinsiyet eşitsizliği olarak Afrika internet haberlerinde yer aldığını göstermektedir. Bazı haberlerde devletlerin baskısı olduğu görülmektedir. Ayrıca bazı gazeteler haberlerinde devleti savunmaktadır. Bu gazeteler özellikle Somalitoday, Alsomal- Net, Al-Hamish ve Altaghyeer gazeteleridir.

Medyada kadınların hakkında haber yapılabilmesi için kadının tecavüze uğraması veya bir kişinin yuvasını yıkması gibi trajik olaylarda yer alması gerekmektedir. Gazete haberlerinde şiddetin sunulmasının dışında, kadınlar gazetelerin haber metinlerinde bazı açılardan da şiddetin bizzat uygulayıcılarıdır. Bu

yüzden, Afrika medyasında kadın sunumunda, suç işleyen kadın, cinayet kurbanı, iyi anne veya görevi yerine getirmeyen kadın, tacize uğrayan kadın veya cinsel meta, güçsüz olan kadınlar veya yaşam zorlukları yaşayan kadın, seksi, kötü ve iyi iş kadını gibi anlamlar yüklendiğini görülmektedir. Afrika internet haberlerinde kadının temsili: kadının özel yaşam haberleri daha ön plana çıkartmaktadır. Ayrıca bazı belirli kadınların ismi haberde yer almaktadır. Fakat başarılı iş kadını rolünün haberlerde az yer verilmektedir. Sonuç olarak bu çalışmanın diğer çalışmalara etki edebilmesi için bir öneride bulunması gerekmektedir. Afrika'daki farklı ülkeler de bu çalışmadaki gazeteleri belli periyotlarda inceleyerek kendi gazetelerini uzun soluklu olarak değerlendirmelidir.

Kaynakça

- Adeya, C. N., ve Cogburn, D, L. (2001). "Globalization and the Information Economy: Challenges and Opportunities for Africa." In *The Digital Divide in Developing Countries: Towards an Information Society in Africa*, ed. G. Nulens, N. Hafkin, L. Van Audenhove, and B. Cammaets, Brussels: Vub University Press, s. 77–109.
- Adaklı, G. (2010). Gazetecilik etiğini belirleyen yapısal unsurlar: Mülkiyet ve kontrol sorunu. İçinde: B. Çaplı ve H. Tuncel (Eds.), *Televizyon haberciliğinde etik*. Ankara: Fersa Yayıncılık, s. 61-96.
- Acar, S, G. (2004). *Beden Emek Tarih: Diyalektik Bir Feminizm İçin*, İstanbul: Kanat Yayınları.
- Akdağ, M. (2009). İnternetin Siyasal İletişimdeki Yeri ve Önemi, Siyasetin İletişimi, 1. Baskı, Editör: Abdullah Özkan, İstanbul: Tasam Yayınları, s. 293-308.
- Akyazı, E., Sütçü, C. S., ve Dilmen, N, E. (2006). Teknolojik Değişim ve Dönüşümlerin Gazetecilik Üzerindeki Etkilerinin Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi. C. Bilgili (Der). *Medyada Olmayanlar (Medya Eleştirileri)*. İstanbul: Beta Yayınları, s. 293-328.
- Alemdar, K., ve Uzun, R. (2013). *Herkes İçin Gazetecilik*, Ankara: Tanyeri Kitap, s. 207-324.
- Alkan, A. (2005). *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı*. Ankara: Dipnot Yayınevi, s. 2-40.
- Altınay, A, G., ve Arat, Y. (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto, s. 1-50.
- Aral, E. (2019). Yeni bir haber mecrası olarak internet gazeteciliği: Facebook ve Twitter kullanımları üzerine bir araştırma. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5(2), s. 153-175.
- Arıcı, F. (2011). "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algular ve Psikolojik İyi Oluş, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Avcı, F., ve Güdekli, İ, A. (2018). "Toplumsal Cinsiyet Ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet Ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz". *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s. 475-506.
- Atan, M. (2015). "Radikal Feminizm: Kişisel Olan Politik Söyleminde Aile". *The Journal of Europe_Middle East Social Science Studies*, s. 1-21.
- Atikkan Z., ve Tunç, A. (2010). *Blogdan Al Haberi: Haber Blogları, Demokrasi, Gazeteciliğin Geleceği Üzerine*, Yapı Kredi Yayınları, s. 185-227.
- Ayhan, A., ve Aydın, K, Ö. (2015). İnternet gazetelerindeki okur yorumlarına yönelik bir analiz (Özgecan Aslan cinayeti örneği). *Global Media Journal TR Edition*, s. 75-89.

- Akça, B. E., ve Ergül, S. (2016). Kitle İletişim Çalışmaları Alanında Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Gelişimi; Temel Yaklaşımlar ve Çalışmalar Üzerinden Bir Çerçeve Çizme Çabası. Toplumsal Cinsiyet & Medya Temsilleri içinde. İstanbul: Heyamola, s. 17-40.
- Akça, E. B. ve Tönel, E. (2011). Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe. İ. Erdoğan (Der.), Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil içinde. İstanbul: Kalkedon, s. 11-39
- Alankuş, S. (2007). Önsöz: Neden Kadın Odaklı Habercilik? Habercinin El Kitabı: Kadın Odaklı Habercilik, Sevda Alankuş (der), IPS, s. 25-67.
- Atabek, E. (2006). Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık. İstanbul: Alkım, s. 1-60.
- Atton, C., ve Mabweazara, H. (2011). New media and journalism practice in Africa: Anagenda for research. Journalism, s. 667-673.
- Banda, F., Mudhai, O, F., ve Tettey, W, J. (2009). Introduction: New media and democracy in Africa – a critical interjection. In African media and the digital public sphere, ed. New York: Palgrave Macmillan, s. 1–20.
- Bayhantopçu, E. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerinde Yazılı Basında Kadın Temsilinin Rolü. Year:1, Volume:1, Number:2, s. 83-93.
- Bayhan, V. (2013). Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet. Doğu Batı, s. 147-164.
- Bakan, U. (2017). “Gazetecilerin Alternatif Bir Medya Olarak Twitter’ı Kullanım Düzeyi: Washington Post Örneği”, Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, s. 263-287.
- Barusch, A, S. (2002). Foundations of Social Policy: Social Justice, Public Programs and the Social Work Profession, F.E. Peacock Publishers, Itasca, s. 93-287.
- Baloğlu, A., ve Karadağ, L. (2008). İnternet ve Pazarlama-Başarı Hikâyeleri, Başarılı Oyuncuların Sırları. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, s. 1-40.
- Bandura, A. (1977). “Social Learning Theory”, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Balevi, E. (1995). İnternet Siber Uzay Sörfçüsünün Seyahet Rehberi. Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 1-30.
- Barrett , N. (2000). 30 Dakikada internet. Damla yayınevi, s. 9-38.
- Bardoel, J., ve Deuze, M. (2001). Network Journalism: Converging Competencies of Old and New Media Professionals. Australian Journalism Review, s. 91-103.
- Bayrakci, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kurami Ve Eğitimde Uygulanması. Saü Eğitim Fakültesi Dergisi, s. 198-210.
- Bem, S, L. (1985). “Androgyny and Gender Scheme Theory: A Conceptual and Empirical Integration” Solderegger, T.B. (ed.), Psychology and Gender Nebraska Symposium on Motivation 1984 (Lincoln ve London: University of Nebraska Press).

- Betti, M, J. (2021). Gender and Sex in Linguistics. Department of English , College of Education for Humanities, University of Thi-Qar Research-Gate, s. 1-40.
- Bilton, T., Bonnett, K., Jones, P., vd., (çev. ed. Kemal İnal). (2008). Sosyoloji, Ankara: Siyasal Yayınevi, s. 64-190.
- Binark, M., ve Bayraktutan, G. (2013). Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik. İstanbul: Kalkedon Yayınları, s. 1-50.
- Birsen, H. (2010). "Internet Journalism and Journalistic Ethics: New Journalist's Qualification and Working Conditions", Online International Journal of Communication Studies, s. 1-14.
- Birsen, H. (2005). İşgören Niteliği ve Üretim Süreci Açısından Haber Sitelerinin Basın Etiği Kurallarını Uygulayabilme Yeterliliği: Türkiye'de İnternet Üzerinden Yayımlanan Haber Sitelerinin Editörleriyle Bir Anket Çalışması, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları:62, Eskişehir.
- Bilge, F, N. (2015). "İnternet Gazeteciliğinde Hipermetinsellik: Türkiye Örneği", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Blackstone, A. (2003). "Gender Roles and Society." in Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments, edited by Julia R. Miller, Richard M. Lerner, and Lawrence B. Schiamberg. Santa Barbara, s. 335-338.
- Burton, G. (1995). Medya Analizlerine Giriş Görünenden Fazlası. Çev: N. Dinç, İstanbul: Alan Yayıncılık, s. 33-45.
- Bulunmaz, B. (2011). İnternet Gazeteciliğinin Medya Dünyası İçindeki Rolü Ve Ekonomik Boyutları. Marmara İletişim Dergisi , (18) , s. 27-46.
- Budak, H., ve Küçükşen, K. (2018). Türkiye'nin Sosyal Transformasyon Sürecinde Y Kuşağının "Toplumsal Cinsiyet Rolü" Tutumları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, s. 561-576.
- Buss, D, M. (1995). Psychological Sex Differences. Origins Through Sexual Selection. American Psychologist, s. 164-171.
- Bülbül, A, R. (2000). Genel Gazetecilik Bilgileri. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti, s. 1-38.
- Büyükbaykal, G. (2012). Medyada Kadın Olgusu. İletişim Fakültesi Dergisi, s. 19-30.
- Bora, A. (2012). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. K. Çayır, M. Ayan Ceyhan (drl.). Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 175-187.
- Bora, Aksu. 2012. Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Carlson, D. (2003). "The history of online journalism", in Kawamoto, K. (eds), Digital Journalism, Oxford: Rowman & Littlefield, s. 31-55.

- Cerf, V. G., Clark, D., Kleinrock, L., ve Roberts, L. (2009). İnternetin Kısa Tarihi. *Acm Sigcomm Computer Communication Review*'daki makale, s. 22-31.
- Christian B., Dreher, A., ve Fischer, J, A, V. (2007). On gender inequality and life satisfaction: Does discrimination matter?, *SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance*, No. 657, Stockholm School of Economics, The Economic Research Institute (EFI), Stockholm, s. 1-27.
- Connell, R, W. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı, s. 165-190.
- Cottle, S. (2000). "Rethinking News Access." *Journalism Studies*, s. 427-448.
- Çakır, H., ve Topçu, H. (2005). Bir İletişim Dili Olarak İnternet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 71-96.
- Çakır, H. (2007). Geleneksel Gazetecilik Karşısında İnternet Gazeteciliği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 123-149.
- Çıtak, A. (2008). "Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı .
- Çavuş, S., ve Ede, N. (2021). Tık Odaklı Habercilik: Türk İnternet Haber Medyası Üzerine Bir İçerik Analizi. *Selçuk İletişim Dergisi*, s. 23-54.
- Çetinkaya, A. (2018). İçerik Üretiminden Reklama Çevrimiçi Gazetecilik. Ankara: Nobel Yayınları, s. 150-200.
- Çimen, D. (2011). *Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında televizyon reklamlarında kadın*. *Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi*.
- Çevikel, T. (2004). Türkçe Haber Siteleri ve Türkiye’de İnternet Gazeteciliğinin Gelişimini Sınırlayan Faktörler. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 1. s. 147-163.
- Demir, N., ve Yiğit, Z. (2013). Reklam fotoğraflarında kadın bedeninin değişimi. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s. 459-472.
- Demirel, S., ve Yegen, C. (2015). Tüketim, postmodernizm ve kapitalizm örgüsü. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, s. 115-138.
- Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, s. 12-27.
- Dilmen, N, E. (2005). "Yönetenler Açısından Türkiye’deki İnternet Gazeteleri ve Haber Portalları Üzerine Bir Değerlendirme.", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, s. 91-101.
- Dündar, S. (2010). "Televizyon Haberlerinde Kadının Temsili". *Erciyes İletişim Dergisi "Akademia"*, s. 91-105.

- Dolgunyürek, Ö, D. (2018). İnternet Gazeteciliğinde Ortaya Çıkan İhlâllerin Önlenmesi İçin Çözüm Önerileri Ve İnternet Gazetecilerinin Hakları. Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 205-234.
- Dökmen, Z. (2004). Toplumsal Cinsiyet-Sosyal Psikolojik Açıklamalar, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Z. (2006). Toplumsal Cinsiyet-Sosyal Psikolojik Açıklamalar, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Z. (2009), Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar, 7.Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z, Y. (2015). Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Z, Y. (2016). Toplumsal Cinsiyet. Sosyal Psikolojik Açıklamalar, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Duman, K. (2017). Yeni Medya Çağında Haberleri Yeniden Düşünmek: Teknoloji İle İçeriğin Kesişmesi ve Yenilikçi Davranışlar. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, s. 96-107.
- Duman , K. (2018). Arama Motorları ve İnternet Haberciliğine Etkileri: Türk İnternet Haber Medyası Örneği . Selçuk İletişim, s. 257-287.
- Dulin, A, M. (2007). “A Lesson on Social ole Theory: An Example of Human Behavior in the Social Environment Theory” , Advanced in Social Work, Vol, s. 104-112.
- Dursun, Ç. (2008). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 65-76.
- Dursun, Ç. (2010). Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği, Fe Dergi, s. 19-32.
- Ecevit, Y. (2003) “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu ilişki Nasıl Çalışabilir?” C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, s. 83-88.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal cinsiyet sosyolojisine bakış. Y. Ecevit ve N. Karkınar (Ed.). Toplumsal cinsiyet sosyolojisi içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 2-32.
- Erdoğan, İ. (2013). Yeni Medya Gazeteciliğinde Etik Bir Paradigma Belirlemenin Kapsamı ve Sınırları, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, s. 255-272.
- Erdoğan, M. (2011). Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Medya İzleme Grupları. Uzmanlık Tezi.
- Ergül, H. (2000). Televizyonda Haberin Magazinleşmesi. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 1-50.
- Erol, D, D. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye Yazılı Basımında Şiddet Haberleri Ve Haber Fotoğrafları. Selçuk İletişim, s. 192-211.

- Erol, D. D. (2014). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye Yazılı Basınında Şiddet Haberleri ve Haber Fotoğrafları". H. Kuruoğlu ve B. Aydın. (Ed.). Toplumsal Cinsiyet ve Medya. Ankara: Detay Yayıncılık, s. 31-67.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s. 209-230.
- Ersoy-kart, M. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme, SBF Dergisi, s. 97-116.
- Etkeser, E. (2015). Türkiye’de İnternet Gazeteciliği ve Etik. Yüksek Lisans Tezi.
- Eşel, E. (2005). "Kadın ve Erkek Beyninin Farklılıkları", Klinik Psikofarmakoloji Bülteni C, s. 138- 152.
- Foster, M. D., Arnt, S., ve Honkola, J. (2004). When the Advantaged Become Disadvantaged: Men’s and Women’s Actions Against Gender Discrimination, Sex Roles, s. 27-36.
- Foucault, M. (2016). Cinselliğin Tarihi (H. U. Tanrıöver, Çev.). İstanbul: Ayrıntı, s. 1-30.
- Franzoi, S. L. (1996). Social Psychology (Dubuque, IA: Brown ve Benchmark).
- Franzoi, S. L. (2006). Social psychology (4th ed.). New York: McGraw Hill.
- Geray, Haluk., ve Aydoğan, A. (2010). "Yeni İletişim Teknolojileri ve Etik." Televizyon Haberciliğinde Etik. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel(ed) içinde. Ankara: Fersa Matbaacılık, s. 305-321.
- Gencil-Bek, M., ve Binark, M. (2000). Medyada Cinsiyetçilik. Ankara Üniversitesi, Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (kasaum).
- Giddens, A. (2000). Elimizden Kaçıp Giden Dünya: Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor, Çev., Osman Akınhay, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 70-110.
- Giddens, A. (2002). Sağ ve Solun Ötesinde: Radikal Politikaların Geleceği, Çev. Müge Sözen ve Sabir Yücesoy, İstanbul: Metis Yayınları, s. 82-107.
- Gök, F. A. (2013). Evli Kadın Ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algularının Aile İşlevlerine Yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Gunter, B. (2003). News and the Net, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers, USA, s. 1-55.
- Güdekli, A. (2016). Küreselleşme ve Toplumsal Cinsiyet Açısından "Küresel Erkeklik ve Medya". LiteraTürk(academia).
- Güdekli, A. (2016). Küresel Erkek(lik) ve Medya. Literatürk Academia, s. 40-90.
- Güneş, G., ve Yıldırım, B. (2019). Cinsiyet Temelli Bir Savaş: Kadın Cinayetlerinin Medyada Temsili Üzerine Bir Değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet, s. 936-964.

- Güldü, Ö., ve Kart, E. M. (2009). "Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, s. 98-116.
- Gül, D. (2014). "Halkla İlişkiler Ajanslarında Toplumsal Cinsiyetçi Yaklaşımın Kültürü Bağlamında İncelenmesi", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güzel, E. (2014). "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık ve Medyanın Rolü". Global Media Journal, TR Edition, s. 185-199.
- Gürcan, H., ve Bekiroğlu, O. (2007). Türkiye'de İnternet Gazeteciliği Açısından Yerel Basının Genel Görünümü ve Bölgeler Arası Bir Değerlendirme. Selçuk İletişim, s. 22-29.
- Gürbüz, G. (2010). Geleneksel ve Yeni Medyada Haber Üretim Tarzı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Hoşaf, N., ve Arslan, E. (2019). Kadın Milletvekili Adaylarının Basında Temsili: (7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri). Akdeniz İletişim Dergisi, s. 444-469.
- İmançer, D. (2006). Cinsiyet Rolü Temsili: Medya Kültürü, Feminizm, Televizyon ve Seriyaller. D. İmançer içinde, Medya ve Kadın Ankara: Ebabil Yayıncılık, s. 47-66.
- İnce, M. (2018). Haber Edinme Aracı Olarak İnternet ve İnternet Haberciliği. Konya: Eğitim Yayınevi, s. 30-97.
- İrvan, S., ve Binark, M. (1995). Kadın ve Popüler Kültür, Ark Yayınları, s. 1-50.
- Işık, U., ve Alp-Koz, K. (2014). Çöp Yığınlarında Haber Aramak: İnternet Gazeteciliği Üzerine Bir Çalışma. E-Journal of New World Sciences Academy, NWSA-Humanities, s. 27-43.
- Işık, U., ve Alp-Koz, K. (2020). Türkiye'de İnternet Gazeteciliği: Meslek Profesyonellerinin Gözünden Gazetecilik Ortamı. Selçuk İletişim Dergisi, s. 1264-1295.
- Jenkins, H. (2006). Fans, bloggers, and gamers: Exploring participatory culture. New York: New York University Press, s. 37-61.
- Kaderoğlu, B. Ç. (2019). Sınıfın Sınırlarında Gazeteciler ve Proleterleşme. İstanbul: NotaBene, s. 49-66.
- Kavoura, A., Ryba, T. V., ve Chroni, S. (2015). Negotiating female judoka identities in Greece: A Foucauldian discourse analysis. Psychology of Sport and Exercise, s. 88-98.
- Kara, T. (2013). Sosyal Medya Endüstrisi. İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 1-28.
- Kara, O. (2021). Hegemonik Erkeklik İktidarının Her Yerdeliği: Kelebekler Ve Bizi Hatırla. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, s. 188-204.

- Kara, T. (2006). Bilişim Teknolojilerinin Gelişimi Ve Gazeteciliğin Değişen Yüzü, Medyada Olmayanlar (Medya Eleştirileri) Can Bilgili (eds), Beta Yayınları, s. 1-30
- Karaduman, M. (2003). "İnternet ve Gazetecilik", Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, Der: s. Alankuş, BIA-IPS İletişim Vakfı Yayınları, s. 141-153.
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, s. 31-46.
- Kahraman, M, E., ve Yavuz, V. (2019). İnternet Haber Sitelerinin Tasarım Departmanı Yapılanmaları ve Sanat Yönetimi. Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 124-141.
- Kaptanbaş, Y, Ö. (2010). İnternet Gazeteciliğinde Haber Tasarımı ve Tasarımın Okunurluğa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi.
- Kaypakoğlu, S. (2004). Medyada Cinsiyet Stereotipler. İstanbul: Naos Yayıncılık, s. 50-130.
- Kalender, A, B. (2017). İfade Özgürlüğü Bağlamında İnternet Erişiminin Engellenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Keskin, F., ve Ulusan, A. (2016). Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme. Akdeniz İletişim Dergisi, s. 47-69.
- Kian, E, M., Burden, J, W, Jr., ve Shaw, S, D. (2011). "Internet sport bloggers: Who are these people and where do they come from?," Journal of Applied Sport Management, s. 30-43.
- Kırık, A, M., ve Orkan, S. (2016). "Değişen İletişim Pratikleri Çerçevesinde Sosyal Medyada Sanal Dedikodu Etkisi". A. Büyükaslan ve A. M. Kırık (Editörler). Sosyal Medya Araştırmaları 3. Konya: Çizgi Yayınları, s. 17-42.
- Kırık, A, M., ve Korkmaz, M. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinde Medyanın Rolü. Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi, s. 1-16.
- Kılınç, H. (2020). İnternet Gazeteciliği Ve Etik. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Korkmaz, A. (2009). İnternet Gazeteciliğinin Kamuoyu Oluşumuna Etkisi. Erciyes İletişim Dergisi, s. 6-19.
- Koundal, P., ve Mishra, R. (2019). Print and Online Newspapers. An Analysis of the News Content and Consumption Patterns of Readers. Communicator Vol, s. 52-71.
- Kohlberg, L. (1968). Early education: A cognitive-developmental view. Child Development, s. 1013-1062.
- Kangas, A., Haider, H., ve Fraser, E. (2014). Gender: Topic Guide. Revised edition with E. Browne. Birmingham: GSDRC, University of Birmingham, UK, s. 1-148.

- Köse, H. (2007). *Alternatif Medya*, İstanbul: Yirmidört Yayınevi, s. 243-270.
- Kuyucu, M. (2017). İnternet Gazeteciliği Geleneksel Savaş: İnternet Gazeteciliği Geleneksel Gazeteciliği Bitirdi Mi? Üniversite Öğrencilerinin İnternet Gazeteciliği İle İlgili Görüşleri Üzerine Bir Güncelleme. 1st International Conference on New Trends in Communication, s. 436-456.
- Kuyucu, M. (2020). Dijital Dönüşüm Sürecinde Gelişim Gösteren İnternet Gazeteciliğinin Üniversitede Eğitim Gören Gençlerin Haber Alma Tercihlerine Etkisi. 5th International Scientific Research E-Congress, s. 177-189.
- Kurt, H. (2014). Gazetecilik Pratiği ve Sosyal Medya. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, s. 821-835.
- Kuşay, Z. (2010). Sosyal Medyanın Gücü ve Uygulama Örnekleri. F. Aydoğan ve A. Akyüz (Der.). *İkinci Medya Çağında İnternet*. İstanbul: Alfa, s. 61-89.
- Landow, G. (2003). "The Paradigm is More Important than the Purchase." In *Digital Media Revisited: Theoretical and Conceptual Innovations in Digital Domains*, ed. G. Liestøl, A. Morrison, and T. Rasmussen, Cambridge, MA and London: The MIT Press, s. 35-64.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I., ve Kelly, K. (2003). *New Media: A Critical Introduction*. London: Routledge.
- Lisi, R. D., ve Wehren, A. (1983). The development of gender understanding: Judgements and explanations. *Child Development*, s. 1568-1578.
- Lynch, O. (1998). All Change Please1, *Times Educational Supplement Online*, s. 35.
- Leiner, B, M., Cerf, V, G., Clark, D, D., vd., (2009). A Brief History of the Internet. In *ACM SIGCOMM Computer Communication Review*, s. 22-31.
- Maigret, E. (2012). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*, İletişim Yayınları, s. 291-346.
- Mabweazara, H, M. (2014). 'Digital technologies and the evolving African newsroom': towards an African digital journalism epistemology. *Introduction, Digital Journalism*, s. 2-11.
- Michelstein, E., ve Boczkowski, P, J. (2009). Between Tradition and Change: A Review of Recent Research on Online News Production. *Journalism*, s. 562-586.
- Neziroğlu, S. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Turizm Haberleri Üzerine Bir inceleme*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Noci, J, D. (2013). A History Of Journalism On The Internet: A State Of The Art And Some Methodological Trends. *Revista internacional de Historia de la Comunicación*, s. 253-272.
- Odabaşı, H, F., Çoklar, A, N., Kabakçı, I, vd., (2007). Yeni Dünya: internet-Ailelerin Yeni Dünyadaki Sorumlulukları Nelerdir?, *Aybastı-Kabataş Kurultayı*, s. 1-9.

- Okocha, D, O., ve Ola-Akuma, R, O. (2022). New Media Portrayal And The Reconstructing Of Gender In Nigeria. *Journal of Community & Communication Research Vol*, s. 96-214.
- Olçay, T. (2017).“Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Kadın Yoksulluğu”. *Mavi Atlas*, s. 97-112.
- Outhwaite, E. (2008). *Modern Toplumsal Düşünce Sözlüğü*. Çev., M. Pekdemir. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 750-800.
- O’Sullivan J., ve Heinonen, A. (2008). “Old Values, New Media: Journalism Role Perceptions In A Changing World” *Journalism Practice*. Vol, s. 357-371.
- Ökten, Ş. (2009). “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s. 302-312.
- Özer, D. A., Karataş, Z., ve Ergün, Ö, R. (2019). İlkokul (1-4. sınıf) Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, s. 1-20.
- Öz, H. (2011). An Analysis of Interactivity Possibilities In Online Journals. *folklor/edebiyat*, s. 57-64.
- Özcan, A. (2012). “Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi”. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı (Halk Sağlığı Hemşireliği). Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Parrillo, V, N. (2002). *Contemporary Social Problems, Fifth Edition*, Allyn and Bacon, Boston.
- Pavlik, J, V. (2001). *Journalism and New Media*. New York: Columbia University, Press, s. xiii.
- Pavlik, J, V. (2013). *Yeni Medya ve Gazetecilik*. (Çev. M. Demir ve B. Kalsın). Ankara: Phoenix Yayınevi, s. 1-333.
- Paterson, C. (2013). *Journalism and social media in the African context*. *Ecquid Novi: African Journalism Studies*, s. 1-6.
- Reichert, I., ve Hischer, R. (2001). Environmental impact of electronic and print media: Television, Internet newspaper and printed daily newspaper. In *Sustainability in the Information Society, 15th International Symposium on Informatics for Environmental Protection*, Metropolis Verlag, s. 91-98.
- Savran, A, G. (2013). *Beden Emek Tarihi Diyalektik Bir Feminizm İçin*. İstanbul: Kanat kitabı, s. 321-273.
- Saraç, S. (2013). ‘Toplumsal Cinsiyet’, Gültekin, L. vd. *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*. (Edt). İstanbul: Atılım Üniversitesi, s. 27-33.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis, s. 15-48.

- Sancar, S. (2013). Erkeklik: İmkânsız İktidar: Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler. İstanbul: Metis, s. 160-344.
- Schmitt, D, P. (2003). “Are Man Universally More Dismissing Than Women? Gender Differences in Romantic Attachment Across 62 Cultural Regions”, *Personal Relationships*, s. 307-333.
- Seyyar, A. (2002). Sosyal Siyaset Terimleri, Beta Basım Yayım, İstanbul. Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, s. 10-60.
- Segal, L. (1990). Ağır Çekim, Çev: Volkan Ersoy. Ayrıntı Yayınları, s. 70-110.
- Selek, P. (2008). Sürüne Sürüne Erkek Olmak,. İstanbul: İletişim yayınları, s. 7-45.
- Shoemaker, P. J. and Reese, S. D. (2014), *Mediating the Message in the 21st Century A Media Sociology Perspective*, NewYork: Routledge, s. 1-60.
- Siapera, E., ve Veglis, A. (2012). *The Handbook of Global Online Journalism*. WileyBlackwell Press, UK, s. 1-14.
- Sunal, A. (2019). Medyada Kadın Asker Temsilinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Sullivan, T, J. (2003). *Introduction to Social Problems, Sixth Edition*, Pearson Education, Boston.
- Suğur, S. (2006). Toplumsal cinsiyet. G. Y. Oğuz (Ed.). *Toplumsal yaşamda kadın içinde*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s. 3-24.
- Söğüt, F. (2015). “Sanal Ortamda Aşkın Meta Olarak Pazarlaması; Online Arkadaşlık Siteleri Üzerine Bir İnceleme”., R. Çelik ve S. Dalgaldere (Editörler). *Yeni ve Geleneksel Medya Okumaları*. İstanbul: İskenderiye Kitap, s. 143-166.
- Şahin, Z, B., ve Birincioğlu, Y, D. (2020). Toplumsal Cinsiyet ve Medya: Şule Çet’in Şüpheli Ölümü Üzerine Haberlerin Eleştirel Söylem Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, s. 189-215.
- Şahin, M., ve Akgül, B. (2018). Geleneksel ve Yeni Medyada Kurumsal Haber Kaynaklarının Belirtilmesi Üzerine Bir İçerik Analizi: Vatan Gazetesi ve Gazetevatan.com Örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 46 Süreli Elektronik Dergi*, s. 173-185.
- Şener, G., Çavuşoğlu, Ç., ve Irklı, H, İ. (2016). Medya ve Toplumsal Cinsiyet. F. Saygılıgil (hızl.). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Dipnot, s. 166-183.
- Tanikawa, M. (2017). What Is News? What Is The Newspaper? The Physical, Functional, And Stylistic Transformation Of Print Newspapers, 1988–2013. *International Journal of Communication*, s. 3519–3540.
- Tanrıöver, H, U. (2007). Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri, Habercinin El Kitabı: Kadın Odaklı Habercilik, Sevda Alankuş (der), IPS, İstanbul, s. 149- 167.

- Tahaoglu, Ç., ve Akgül, E. (2018). Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik el kitabı. İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları, s.1-40.
- Terzioğlu, F., ve Taşkın, L. (2008). “Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemçirelik Mesleğine Yansımaları”, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, s. 62-67.
- Toruk, İ. (2008). Gutenberg'ten Dijital Çağa Gazetecilik. Literatürk, s. 60-298.
- Tokgöz, O. (2003). Temel Gazetecilik, Ankara: İmge Yayınevi.
- Tokgöz, O. (2008). Temel Gazetecilik. 7. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tokgöz, O. (2010). Temel gazetecilik. Ankara: İmge Yayınevi.
- Tokgöz, O. (2017). Temel Gazetecilik. Ankara: İmge Yayınevi.
- Törenli, N. (2005). Yeni Medya ve İletişim Ortamı. Bilim ve Sanat Yayınları, s. 16-210.
- Tuncer, N., (2000). Çocuk ve İnternet Kullanımı. Türk Kütüphaneciliği, s. 205-212.
- Udry, J. R. (1994). “The Nature of Gender”. Demography, Vol, s. 561-573.
- Uluç, G. (2003). Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı. OlanaklarSorunlar-Tartışmalar. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi, s. 14-36.
- Van Dijk, T. A. (1988). News as Discourse. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, A. Teun (2003) “Söylem ve İdeoloji Çok Alanlı Bir Yaklaşım,” Çev: N. Ateş, Söylem ve İdeoloji, Haz: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, İstanbul: Su Yayınları.
- Van-Der Haak, B. Parks, M. , Castells, M. (2012). The Future of Journalism: Networked Journalism, International Journal of Communication, s. 2923-2938.
- Van Dijk, A. Teun (2015) “Critical Discourse Analysis”, The Handbook of Discourse Analysis, Second Edition. Edited by Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin, John Wiley & Sons, Inc. Published.
- Vatandaş, C. (2007). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, Sosyoloji Konferansları Dergisi, s. 29-56.
- Vatandaş, C. (2011). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, İstanbul Journal of Sociological Studies, s. 29-56.
- Wood, W., ve Eagly, A. H. (2002). “A Cross Cultural Analysis of the Behavior of Women and Man: Implications for the Origins of Sex Differences”, Phsicological Bulletin, s. 699-727.
- Yavuz, Ş. (2016). Toplumsal Cinsiyet & Medya Temsilleri. Heyamola Yayınları, İstanbul. (drl). Yavuz, Ş. (2016) “Trabzon Örneğinde Ulusal medyada Kadınların Temsil Biçimleri Araştırması”, Toplumsal Cinsiyet & Medya Temsilleri. Ş. Yavuz (drl.). Heyamola Yayınları, s. 1-150.
- Yaylagül, L. (2013). Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar (5. bs. b.). Ankara: Dipnot Yayınları, s. 91-184.

- Yegen, C. (2014). İnternet Haberciliğinde Kadın Cinayeti Haberlerinin Sunumu: Posta Gazetesi Örneği. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, s. 15-28.
- Yüksel, U. (2012). “Geleneksel Medya ve Yeni Medya”, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, Sunumları. Yeni-Medyave-Geleneksel-Medya-Sunum. Html Erişim, s. 4-6.
- Yüksel, E., ve Gürcan, H. İ. (2005). Haber Toplama ve Yazma, Tablet Kitabevi, s. 201-209.
- Yücedoğan, G. (2002). İnterent Haberciliği. İletişim Fakültesi dergisi, s. 143-150.
- Zor, L. (2017). Van Dijk’ın Eleştirel Söylem Analizinin Sinema Filmlerine Uygulanması Ve Kazakistan Sineması’ndan Örnek Bir Film Çözümlemesi: Stalin’e Hediye. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, s. 877-899.

İnternet Kaynakçaları

- Atabek, Ümit. (2006). “İnternette Etik Sorunların Ekonomi Politik Bağlamı.” Küresel İletişim Dergisi. Güz. Sayı 2. (<http://globalmediatr.emu.edu.tr>, 22 Ağustos 2007).
- Britannica Michael-Aaron-Dennis. (2022). Internet computer network/ Sep 26, 2022 <https://www.britannica.com/contributor/2022>.
- Çelenk, S. (2010). Haber etiği neden gerekli?, 20 Şubat 2019 tarihinde <https://m.bianet.org/bianet/egitim/124715-haber-etigi-neden-gerekli> web adresinden erişildi.
- Gökçöl, Orhan. (2001). Bilgi Teknolojileri Ve İnternet, Erişim Tarihi: 12.09.2006; <http://www.eng.bahcesehir.edu.tr/css/>. 2001.
- (Gender Discrimination, [http:// worldnet.scout.org](http://worldnet.scout.org); Gender and Reproductive Rights, www.who.int).
- Gender Equality: Practice Note, 2002, s. 7 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462428/IPOL-FEMM_NT\(2012\)462428_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2012/462428/IPOL-FEMM_NT(2012)462428_EN.pdf)
- MDIA1001 website. (n.d.). Retrieved from <http://www.unswbmedia.org/mdia1001/?p=3502> Mccrindle website. (2014). Retrieved from <http://mccrindle.com.au/researchresources#infographics>.
- [Online] Oxford, (2010). Oxford Dictionaries, Oxford University Press, Retrieved on December 25, 2010, http://oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0417390. İngilizce.
- Osagi, (2001). Gender Mainstreaming: Strategy for Promoting Gender Equality, Office of the Special Advisor on Gender Issues and Advancement of Women, Erişim Tarihi: 15.05.2021, <https://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet1.pdf>.
- Ofcom website. (2010). The communications market 2010: UK. Ofcom. Retrieved from [http:// www.ofcom.org.uk/static/cmr-10/UKCM-4.32.html](http://www.ofcom.org.uk/static/cmr-10/UKCM-4.32.html).

Wikipedi Özgür Ansiklopedisi (2006). İnternet, Erişim Tarihi: 08.08.2006;
http://tr.wikipedia.org/wiki/İnternet_%28_%C3%B6zel_isim%2t9.

Wikipedia the Free Encyclopedia. (2022).
https://en.wikipedia.org/wiki/Newspaper13_October_2022.

Women, U. (2021a), Economic Empowerment of Women in Brief, Erişim Tarihi:
06.05.2021,https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20w_omen_ee-thematic-brief_us-web%20pdf.pdf?la=en.

Wendland M (2001) Five Things Journalists Need To Know About The Net,
http://www.poynter.org/content/content_view.asp?id=4439, (25.12.2006).

Diğer kaynaklar

Jazair Alyoum Gazetesi: <https://www.aljazairalyoum.dz/>

AL-Massa Gazetesi: <http://www.algerianewspapers.com/pages/Newspapers/el-massa-Algeria.html>

Al-Dastor:
<http://www.pickyournewspaper.com/WORLD/AFRICA/Newspapers/Egypt/dastor.html>

AL-Wafd:
<http://www.pickyournewspaper.com/WORLD/AFRICA/Newspapers/Egypt/alwafd.html>

Al-Jarida 24 Gazetesi:
<http://www.marocnewspapers.com/pages/Newspapers/aljarida24.ma.Morocco.html>

Al-Magherb 24 Gazetesi:
<http://www.marocnewspapers.com/pages/Newspapers/almaghreb24.com.Morocco.html>

Atlas-İnf Gazetesi: <http://atlasinfo.info/node/35618>

Anabaa-İnf Gazetesi: <https://anbaa.info/?p=70956>

Somalitoday Gazetesi: <https://somalitoday.net/category/news/page/23/>

Alsomal- Net Gazetesi: <https://alsomal.net/%d8>

Al-Hamish Gazetesi: <http://www.alhamish.com/>

Altaghyeer Gazetesi: <https://www.altaghyeer.info/>